

Defensorium fidei contra Judaeos, haereticos et Sarracenos.

<https://hdl.handle.net/1874/304487>

2
Defensio fidei Contra Judicos
hereticos .et Sarracenos.

C. A. 558

Faint, illegible handwriting in red ink, possibly a signature or date.

Defensorium fidei contra iudeos hereticos et sarracenos libros
seu dyalogos septē continens. Incipit feliciter. Prologus.

Audite senes. audite iuuenes. viri atq; mulieres. supi
atq; inferi audite. Audite inq; magnū supbi hostis
et humilis ancille cristi pzelū. Magnū quippe id ē
qđ pro optimi atq; īmortalis dei pietate gerit. Magnū idest
qđ pro sempiterna requie vel inquietudine certatur. Pugnat
hic nō bellicosa hasta: sed fraudulosa astutia. nō corporali atq;
vt plurimū sanabili vulnere: sed arguto atq; interdū inexplica
bili sermone. non brachio forti humano: sed instinctu fortiori
dyabolico. Repugnat nō ferrea cuspidē: sed ardua fide. nō duris
vt aiūt et solidis armis: s; puris ad deū et deuotis lacrimis. nō
veste calibea: sed frima cōstantia. s; dei grā. Si Vincenti palma
a iohāne in apocalipsi promittit: hodie victrix anima laurea
nimirū palma q; donabit. Verū quid sibi hec tā longo suspen
sa exordio velint: iterū atq; iterū audite. **D**emon ille nomine
belial paulo apud inferos plutone minor hūane semp inuidens
quieti. decoram quā deus olim plasmauerat castelloq; corporeo
locarat animā. lingua eius vipea atq; infernali sibilo recedere
a deo factore suo q̄ fraudulose quondam et q̄ facillime pro
dolo optinuit. At vero pius et misericors deus hanc fragile
et surreptam et nō suo sed alieno motu lapsam erigere. suis in
nouare sacris. eamq; de suo noīe cristianā dici mira clementia
atq; īcredibili pietate volens: ex domino seruus. ex deo homo
ex verbo caro factus est. Quod rursus videns belial nec ferre
valēs. simulq; permetuens hanc ipsam sic innouatam animam
suo substitutā loco. supasq; sedes obtenturā quas ipse amiserat.
p̄motus invidia. tū castellū. tū ipsam denuo arripere temptat.
Castellū igitur primo cū argutis ratiōibus. dehinc animā cum
blandicijs et verbis dulcibus hoc modo aggreditur.

Sequuntur tituli librorum septem seu dyalogorum in presenti
volumine contentorum. Et primo.

De cristo summopere diligēdo, eodemq; toto corde totisq; vir i
bus imitando colendo atq; adorando. Dyalogus primus.

De Immortalitate animarum, et resurrectione corporum. Dya
logus secundus.

De martiribus et miraculis, de vera dei et falsa hominum pa
ce. Dyalogus tercius.

De mirabili orbis conuersione ad cristum, de sectis et legibus,
et de comparatione earum adiuicem. Dyalogus quartus.

De vera et falsa religioe, probatio qd deus est, et qd vnus et non plu
res, et quomodo querendus seu iueniendus est deus. Dyalogus quintus

De peccato originali quomodo contrahitur et quomodo expiatur
et de baptisate paruulorum. Dyalogus sextus.

De summa trinitate et fide catholica. Dyalogus septimus in sep
tem tractatus seu capitula diuisus.

Introductio probabilium rationum qd in deo stante simplicissima
vnitate essentie: vere consistat personarum trinitas. Tractatus primus

Probatio eiusdem scilicet luculentissimis sacre scripture testimonijs
et rationibus. Tractatus secundus.

Probatio eiusdem tercia alijs et fortioribus sacre scripture testi
monijs ac rationibus. Tractatus tercius.

De sempiterno dei filio, et de sua eterna atq; ineffabili generati
one. Tractatus quartus.

De sempiterno spiritus sancto, et de sua eterna atq; ineffabili spira
tione. Tractatus quintus.

Cur deus homo, et de conuenientia incarnationis diuine. Tracta
tus sextus.

De prantissimo eucaristie sacramento, eiusq; instituciois efficiēte
causa et finali. Tractatus septimus.

De cristo summo opere diligendo. eodemq; toto corde totisq;
viribus imitādo colendo atq; adorando. Dialoꝝ primus.

BELIAL.

Hortatrices iam iam michi porrige aures o
nobilis o decora et suauissima dei factura
humana caro. qñquidem dicturus ea sum
tibi ac probaturus que tuū honorē et tuā
utilitatē pmaximā cōcernūt. Quare michi
adesto tota quantū mente vales. quantum
calles astutia. tibi vt iam dixi et mira et vera et que ī rem sint
tuam magna locuturo. Collocata in te est atq; infusa speciosa
quedam ac spiritalis creatura quā animā vocant. et quā sine
modo cristus et sine fine amat. in tuū si quicq; luminis habes
multiplex atq; ingens malum. Omnibus namq; in rebus ea
tibi resistit aduersat̄ officit. et tue volūtati sua semp et vbiq;
volūtas cōtraria est. Vult enī te ieiunare: vt ipsa impūgnetur
laborare: vt ipsa quiescat. tua dari pauperibus: vt ipsa ditet̄.
Nemo ē sensatū habens animū hec omnia qui damnosa tibi eē
clarius ipsa lampade pbebea non intelligat. Nec me talia flā
mato promere liuoris aculeo putes o generosa caro. qñdoquidē
si lapis aut bestia non es: ea ipsa que dico tū recta equitate. tū
summa ratione plena fateberis. Caro namq; dū ieiunat: nimis
macerat̄. dū laborat: nimis atterit̄. dū vigilat: nimis torq̄t̄. sua
si det pauperibus: paup et ipsa tota efficitur. si se flagris affici
at: tabescit vti. ꝑ. et vibicibus maculisq; tota denigratur. Que
ro ergo te atq; hortor. per si qua tibi est tue salutis cura. si tibi
vite dulcedo. si rerū copia. si malorum inopia cara est: parcens
tibi. et michi parens esto o generosa caro. tibi hac pro tua pa
rentia dapes atq; opes. tremendos fasces. delicias persuaves.
amena loca. decora atq; āpla palacia cū vniuersa mūdi pompa
et gloria daturō. Hoc vnum tibi verum dicere. atq; audacter

affirmare non dubitem. Qui pauper. qui abiectus. qui miser
fuerit in hoc seculo. in futuro quod et miser et abiectus et pauper
et infelix etiam habebit. Que gratia inquit maximus poetarum
virgilius curruum armorumque fuit viuis. que cura nitentes pascere
equos. eadem sequitur tellure repostos. **CARO.** Non sunt exigua
que tu narras o belial. non absurda quidem. non friuola. non de-
niq; sollicita attentione indigna. Quibus ego si mei iuris essem:
per facile mediussidius assentire. Sed non sum sola prochdolor
nec libera. Est enim que mouet me et regit emula mee pacis
anima. Quam licet invisibilem hac visibili mole contineam. istorumque
meorum sic dicam arte ac diffiniat loco: pars tamen ipsa melior
nostri est. Que dum vult. me vincere: dumque etiam vult. vici equidem
a me potest. Hec si tibi morigerata atque assentiens erit: ego non
dissentiam. Age igitur vade. ipsam aggredere. et tu si quid potes
ad tuam sententiam verte. **HELYAZ.** Affari te iam dudum o splendida
o speciosa omniumque pulcherrima creatura desidero. tuum magno
cum affectu et caritate vera commodum procurare modis omnibus
volens. tibi que ea consulere. ea suadere. que toto mundo teste tuo
honori et tue utilitati concedent. Te rumor est tam misere et tam
perdite miserum illum crucifixum multo ardore et multo casto labore
diligere. Qua de re tibi mehercule admodum compatior condoleo que
Nam tu cum sis pre-nobilis et generosa puella. decore insignis.
egregia forma. prestas iuuenta. a planta pedis usque ad verticem
immaculata. prantissimos tuique similes generosos atque insignes
amare: non illum pauperem ac ignobilem fabri filium deberes. Non ex-
istimes tamen. quod ista proferre vel sui invidia. vel tua speciosa ymago
me faciat. Est enim crede michi zelus optimus et tue salutis amor
qui fari me talia cogunt. Non paucas ecce rationes cur ipsum vel tantum
amare non debes. Porro. tu nazarenum illum fabrum fabri que ut dixi
filium sanctum moerit sine fine amas: ipse vero te non redamat. Sed esto te
forte amet. alias etiam atque alias. rursumque alias et quam plurimas

amat. Porro omnium qui uiuant ipse est pauperrimus. proflus
nichil quo te dotare valeat habens. ex paupere enim matre.
in paupere etiam et vili et alieno presepio natus. pauperrime
conuersatus. nudus crucifixus. in alieno quoque sepulchro tumu-
latus est. Ille etiam ille cuius amore de bacharis talia de semet-
ipso verba dicere solitus erat. Vulpes foueas habere. et volu-
cres celi nidos. se vero capiti suo reclinatozium non habere. Quid
multa? Eius consortes quique eum seu adhuc uiuentem seu vita
fundum insecuti sunt omnes sicut et ipse pudenda morte atque
horribili interierunt. Tu enim non ignoras stephanum lapidibus
fuisse obrutum. petrum et vna andream ac philippum crucis
patibulo affixos. paulum capite truncatum. et bartholomeum
decoriatum. Hi tamen eius complices ac discipuli fuere omnes
Quare michi o tenerrima o speciosa et suauissima anima crede.
crede inquam maxima que tibi afferunt comoda suadenti. Alioquin
omnes te generationes non tam profecto stolidam quam infelicem
dicent. et te pulchrum erit cum ignoto per totum perfero mundum
digito monstrarier et dicier hec est. Hec illa est fortunata quon-
dam et preclara par angelis anima. que dum ymaginario cuidam
et fatastico et infructuoso amori operam dat: infortunata ignobilis
tabida et tenebrosa effecta est. **ANIMA.** Tuis tum virulentis
tum fraudulentis suasibus ad manum habeo quidnam in te sine mora
retorqueam o sathana. Falsa enim sunt que proponis vltro citroque
falsa o maledicte dyabole. Sed eo certe minus amiror quam solens
more tuo feceris. Teste enim veritate tu es medax. et ipsius men-
daci pater. Et licet abs te proposita supficialem quamdam veri
effigiem habeant. Sic tamen est tenuis et macra hec supficies
ut rarissimam dumtaxat corticem tegat. Qua parumper ablata.
ipsa acutum falsitas tenui sub cortice latens erumpet: et veri-
tas clara in luce apparebit. Sed his omissis que dici parte ab altera
possunt. ad rem ipsam propero. Dixisti in primis quam ab amato meo

affirmare non dubitem. Qui pauper. qui abiectus. qui miser fuerit in hoc seculo. in futuro quod et miser et abiectus et pauper et infelix etiam habebit. Que gratia inquit maximus poetarum virgilius curruum armorumque fuit viuis. que cura nitentes pascere equos. eadem sequitur tellure repositos. **CARO.** Non sunt exigua que tu narras o belial. non absurda quidem. non frivola. non denique sollicita attentione indigna. Quibus ego si mei iuris essem: pro facile mediocriter assentire. Sed non sum sola pro cholo nec libera. Est enim que mouet me et regit emula mee pacis anima. Quam licet invisibilem hac visibili mole contineam. istoque meo ut sic dicam arte ac diffiniat loco: pars tamen ipsa melior nostri est. Que dum vult. me vincere: dum etiam vult. vici equidem a me potest. Hec si tibi morigerata atque assentiens erit: ego non dissentiam. Age igitur vade. ipsam aggredere. et tu si quid potes ad tuam sententiam verte. **HELVIA.** Affari te iam dudum o splendida o speciosa omniumque pulcherrima creatura desidero. tuum magno cum affectu et caritate vera commode procurare modis omnibus volens. tibi que ea consulere. ea suadere. que toto mundo teste tuo honori et tue utilitati concedent. Te rumor est tam misere et tam prope miserum illum crucifixum multo ardoze et multo casto labore diligere. Qua de re tibi mehercule admodum copatioz commodeoque Nam tu cum sis pre nobilis et generosa puella. decore insignis. egregia forma. prestas iuuenta. a planta pedis usque ad verticem immaculata. prantissimos tuique similes generosos atque insignes amare: non illum pauperem ac ignobilem fabri filium deberes. Non existimes tamen. quod ista proferre vel sui invidia. vel tua speciosa ymago me faciat. Est enim crede michi zelus optimus et tue salutis amor que fari me talia cogunt. Non paucas ecce rationes cur ipsum vel tantum amare non des. Porro. tu nazarenum illum fabrum fabri que ut dixi filium sanctum mo et sanctum sine amas: ipse vero te non redamat. Sed esto te forte amet. alias etiam atque alias. rursusque alias et quam plurimas

amat. Porro omnium qui uiuant ipse est pauperrimus. prozsus
nichil quo te dotare valeat habens. ex paupere enim matre.
in paupere etiam et vili et alieno pzesepio natus. pauperrime
conuersatus. nudus crucifixus. in alieno quoqz sepulchro tumu-
latus est. Ille etiam ille cuius amore de bacharis talia de semet-
ipso verba dicere solitus erat. Dulces foueas habere. et volu-
cres celi nidos. se vero capiti suo reclinatozium non habere. Quid
multa? Cuius consortes quiqz eum seu adhuc uiuentem seu vita
fundum insecuti sunt omnes sicut et ipse pudenda morte atqz
horribili interierunt. Tu enim non ignoras stephanum lapidibus
fuisse obrutum. petrum et vna andream ac philippum crucis
patibulo affixos. paulum capite truncatum. et bartholomeum
decoriatum. Hi tamen eius complices ac discipuli fuere omnes
Quare michi o tenerrima o speciosa et suauissima anima crede.
crede inquam maxima que tibi afferunt comoda suadenti. Alioquin
omnes te generationes non tam profecto stolidam quam infelicem
dicent. et te pulchrum erit cum ignoto per totum persio mundum
digito monstrarier et dicier hec est. Hec illa est fortunata quon-
dam et pzeclara par angelis anima. que dum ymaginario cuidam
et fatastico et infructuoso amori opera dat: infortunata ignobilis
tabida et tenebrosa effecta est. **ANNA.** Tuis tum virulentis
tum fraudulentis suasibus ad manum habeo quidnam in te sine mora
reoroqueam o sathana. Falsa enim sunt que proponis vltro citroqz
falsa o maledicte dyabole. Sed eo certe minus amiror quam solens
more tuo feceris. Teste enim veritate tu es medax. et ipsius men-
daci pater. Et licet abs te proposita superficialem quamdam veri-
effigiem habeant. Sic tamen est tenuis et macra hec superficies
vt rarissimam dumtaxat corticem tegat. Qua parumper ablata.
ipsa actutum fallitas tenui sub cortice latens erumpet: et veri-
tas clara in luce apparebit. Sed his omissis que dici parte ab altera
possunt. ad rem ipsam propero. Dixisti in primis quam ab amato meo

cristo non redamoꝝ. Miroꝝ cur vt sinoꝝ apud virgiliũ aut ali
oꝝ moꝝe qui mēdacia eloqui volūt a vero nō incipis. Cūta
equidem tibi rex fuerit quecunqꝝ fateboꝝ vera inquit. nec me
argolica de gente negabo. hoc pzimum. dehinc falsa fictaqꝝ sub
iecit. Ita hoc loco te non fecisse dignũ satis admiracōe iudico.
Ab amato meo cristo inquis nō redamoꝝ. Mentiris profecto.
Nam ad similitudinem suā atqꝝ ymaginē me nō ex limo terre.
nō vlla pꝛeiacente ex materia. sed de nichilo omnipotenti sua
virtute creare dignat⁹ est. Hoc reuera amoꝝ est. et quidē mag
nus. Adde qꝝ pl⁹ me qꝝ te diligit. Cum enī ābo dāpnati. celo
pꝛiuati. morti addicti. paradiso pulsi. tu celesti ego terrestri es
sem⁹: me placuit illi. et nō te redimere. Tu me ergo o dulcis et
pĩssime ihesu tua maxima bonitate ex nichilo aliquid et imoz/
tale esse dedisti. tu me perditam saluasti. vili emptam pome
preciosissimo fere toto sanguine tuo redemisti. cuius vel guttu/
la vna suffecisset. scripturam tamen adimplere voluisti dicētem
quia apud te misericordia et copiosa apud te redemptio. Meri
to ergo te xpziste. sed longe magis. longeꝝ amata pꝛius: amo.
Quis obsecro tā saxeus aut ferreus est qui non amet amatus?

Quid vero est o belial qꝝ tam nobilis tam inclite tam ge
nerose atqꝝ illibate virgīs natū. viz vtiqꝝ tā sc̄m. viz ope et ser
moē tā virtuosum. si tamē virū ipsum appellare fas est vt ait io
sephus. et fabzum et fabri filium. cum tanta superbia et tanta
iniuriandi voluptate appellas? An non alia quibus appelletur
clariora ipse nomina habet? Lux eterna. patris verbum. splen
dor. ymago. sapientia. veritas. an ista sibi recte attributa voca
bula ignoras? Non profecto ignoras sed sicut olim qui ex te
sunt de cristo loquentes iudei sathanizabant. ita in pꝛesentia tu
sathana sermonem de cristo faciens mutua quadam atqꝝ amo
rosa vicissitudine iudazas. Nonne patrem eius nouimus et
fratres inquit iudei. nonne hic est filius fabri mathei. xij.

Vide quid dicāt. cōsidera quid sequeris o belial. Tu illum fabri
filium dicis qui tamen vt in celis sine matre. ita in terris sine
patre est. vt pulchre ait origenes. De cui⁹ virginea omni ho-
nore atq; amoze prosequenda matre etiā pulchre ab eodē scrip-
tum est. Hanc non grauidauit ioseph vir iudeus: quinimo hoc
fecit onipotens deus. Non ergo fabri is filius esse potest. qui
nullius omnino viri filius est. neq; duos illum patres habere
deuit. qui filius vnus et vna dumtaxat persona diuina est. Ne
verum certe dum ad me redeo loqueris. Fabri reuera filius est:
sed non illius quē tu quēq; iudei falso putatis. s; illi⁹ qui fabri-
catus est auroram et solem vt ait crisostomus. cui⁹ opera manuū sunt
celi. cuiusq; in manib⁹ sunt onnes fines terre vt ait propheta. Quin
et ipsemet filius vt vni⁹ cum patre essentie: sic vnus cū patre
artis est atq; sciēcie. Quis pulchrā hanc queso mundi fabricam
nisi pater et filius et spiritussanctus fecit? Et quis factam ne in
seipsam vergat nisi pater et filius et spiritussanctus quotidie
protegit? Omnis quippe creatura etiam angelica sibi relicta in
nichilū vnde facta est cadit. Deus. n. vt ait gregorius suo pntiali
esse dat omnibus rebus esse. ita q; si se reb⁹ vel ad momentum
subtraheret. sicut de nichilo facta sunt: sic in nichilū defluerent
vniuersa. Fabri vero appellatione quid aliud q̄ factor vel ope-
rator intelligitur? Pater meus inquit ad iudeos veritas vsq;
modo operatur: et ego operor io. v. Sensus est. Criāris me o-
piozum calumpniatrix operum. o turba iudeozum fallax. o po-
pule nequā o viperescum genimen. q; ego in sabbato operans
sanitati languidos. et vite mortuos reddo. q; ea ī sabbato pie-
tatis opera facio. que facere etiam in sabbato virtuosum. omie-
tere viciosum foret. Ne vero tu ceca mētis obumbrata caligine
iudea non intelligis. intelligere etiam multa cordis obduraci-
one non vis. q; ego vnus cum patre voluntatis atq; potencie
ea volo. ea possum. ea facio que et ipse pater. Sed creature sue

creator non subest . nec sabbati dominus sabbato est inferior.
Pater itaque meus et sabbati et legis in sabbato operari pro-
habentis factor usque modo operatur in sabbato entia conseruan-
do . mundum in sabbato gubernando . animas quotidie nouas
creando . solem oriri . flumina fluere . pregnantas parere . fructus
nasci in sabbato faciendo . et ego ut ille operor in sabbato . Ego
inquit deus ac dei filius . rex et regia proles nulli quouismodo le-
gi obnoxius . pietatis opera . nulla enim alia facio . in sabbato
operor . Cum et michi patri equali . ut et illi censi non posset
par enim pari non imperat . quoniam dominus inferior superiori . Quod
enim facio in sabbato non est transgressio sed supgressio . hec
crisostomus . Diuus quoque augustinus . quo nescio an vllus doctior .
hoc verbum tractans sic dicit . Pater meus usque modo opera-
tur . et ego operor . Opera dei attenditis . ego ibi eram cum fie-
rent . per me facta sunt omnia . Operatus est pater lucem . sed
dixit ut fieret lux . Si dixit : verbo operatus est . verbum eius
ego eram . ego sum . Per me factus est mundus in illis primis
operibus . per me regitur mundus in istis . Pater meus etiam
tunc operatus est cum fecit mundum . et usque nunc operatur
cum regit mundum . Ergo et per me fecit cum fecit . et per me
regit cum regit . Dixit hec dominus ihesus . sed quibus . Cecis .
surdis . claudis . languidis . medicum non cognoscentibus et tempore
in frenesi mente perdita occidere volentibus . **HELYAL** . Pro
inde quid secutum est euangelista declarat . Hinc ergo inquit ma-
gis querebant eum interficere . **ANJMA** . O durum cor velle
eum interficere qui mortuos suscitabat . **HELYAL** . Quia non
solum soluebat sabbatum . sed et patrem suum dicebat deum .
equalē se faciēs deo . **ANJMA** . Hoc iudeis fateor admodū dis-
plicebat . et quod displicebat iudeis hoc ipsi patri placebat . Hoc sine
dubio placet etiam his qui honorificāt filiū sicut honorificāt patrem . quia si
eis non placeat : displicebunt . Non enim deus erit maior quia placet

tibi o homo: sed tu minor si displicet tibi. **BEZV.** Comoti
erant iudei et indignati merito quidem. quod audebat homo equalem
se facere deo. **ANNA.** Sed ideo immerito. quia in homine
non intelligebant deum. Carnem videbant: deum nesciebant. Habi-
taculum cernebant: habitatozem ignorabant. Caro illa templum
erat: deus habitabat intus. Non ergo ihesus carnem equarat
patri: non formam serui domino comparabat. non quod factum est
propter nos: sed quod erat quando fecit nos. Quid nepe sit cristus
catholicis loquor. Non est verbum tantum. non caro tantum. sed ver-
bum caro factum ut habitaret in nobis. Recensio de verbo quod
nostis. In principio erat verbum. et verbum erat apud deum.
et deus erat verbum. hic equalitas cum patre. Sed verbum caro
factum est. et habitauit in nobis. hac carne maior est pater. Ita
pater et equalis et maior. Equalis verbo: maior carne. Equalis
ei per quem fecit nos: maior eo qui factus est propter nos. hec aug⁹
BEZV. Sed respondit ihesus et dixit iudeis commotis quod
equalem se fecerit deo. Amen dico vobis. Non potest filius a se
facere quicquam nisi quod viderit patrem facientem. Ad hoc vero iudei
quid responderunt? **ANNA.** Scriptum non est. et fortasse tacu-
erunt. **BEZV.** Quidam tamen qui cristianos se haberi volunt
non tacent. Arriani quippe dicunt non per carnem. sed ante carnem.
filium suum qui suscepit carnem minorem esse quam pater est. et non esse
eiusdem substantie cuius est pater. Videtis inquit quia dominus ihesus
cum animaduerneret iudeos ex hoc moueri quod patri deo equalem
se faceret. talia verba subiunxit. ut se equalē non esse monstraret
Moueatur iudeus aduersus cristum quia equalem se faciebat
deo. et volens eum corrigere ab hoc motu cristus eius demonstrare
filium non esse equalem deo patri ait quasi dicens. Quid irasci-
mini: quid indignamini? Non sum equalis. quia non potest filius a
se facere quicquam nisi quod viderit patrem facientem. Qui enim non
potest inquit a se facere quicquam nisi quod viderit patrem facientem

vtiq; minor est. non equalis. **ANIM**. In hac regula cordis
sui distorta et praua hereticus audiat nos nodū obiurgantes.
sed adhuc quasi interrogantes. et explicet nobis quid sentit.
Puto enim o quisquis ille es. faciamus enim tēp adesse presē
tem. vt te si vis pro eo respondentem. tenes nobiscum q̄ in p̄i
cipio erat verbum. **ELI**. Teneo. **ANIM**. Et quia ver
bum erat apud deū. **ELI**. Et hoc etiā teneo. **ANIM**.
Sequere ergo. et hoc fortius tene. quia deus erat verbū. **ELI**.
Et hoc q̄ teneo: sed ille deus maior. ille deus minor.
ANIM. Jam nescio quid paganū redolet. Cū cristiano me
loqui arbitrabar. Si est deus maior. et est deus minor. duos iā
ponimus deos non vnum deum. **ELI**. Quare et tu duos
non ponis deos equales sibi? **ANIM**. Hoc ego non dico.
Equalitatē enim istā sic intelligo. vt ibi intelligā etiā indiui
duā caritatē. et per indiuiduā caritatē vnitatē perfectissimam.
Si enī caritas quā misit homib; deus de multis hominum coz
dib; facit coz vnum. et multas hominum aīas facit aīam vnam
collectiue nostro imperfectiori mō. q̄tomagis pater de; et filius
deus in fonte dilectionis est deus vnus essentialiter modo suo
perfectissimo. ¶ Enūvero cōsequenter audiamus que mansue
tissim; agn; paulop; ad iudeos verba locut; ē. Scio inquit qz
filij abrahe estis s; q̄ritis me interficere. qz sermo me; nō capit
in vobis luce. viij. Vos filij abrahe estis: sed secundū carnem.
non secundum fidei imitationem. Et sermo meus non capit in
vobis. Si sermo me; caperet: caperet. Si caperemī itra rethia
fidei tēp pisces cōcluderemī. Quid est ergo. nō capit i vobis? Nō
capit coz vrm me; sermo. qz a corde vzo nō recipit. Sic ē enim
sermo dei. et sic eē dēt fidelib; tēp pisci ham;. Tūc enī capit qn
capiē. Nec fit iūria illis q̄ capiunt. ad salutē q̄ppe nō ad p̄niciē
capiunt. Et subiūxit dñs. Queritis me occidē hominem q̄ veri
tatē dico vobis. Veritatē vidi. veritatē loquor. qz veritas sum.

Queritis me occidere hominē. Interim non dico filium dei. nō dico deū. non dico verbū. quia non moritur verbū. Hoc dico quod videtis. quia et quod videtis potestis occidere: et quē nō videtis offēdere. hec aug⁹. **HELIAL.** Sed propter hos sermones tulerunt iudei lapides vt iacarent in eum. **ANIMA.** Tāta duricia quo curreret nisi ad similes? **HELIAL.** Ihesus autem sibi non parum timens fuge studuit. et abscondit se ab illis. **ANIMA.** Tam p̄ homo a lapidibus fugit: sed ve illis a quorū lapideis cordib⁹ fugit. **HELIAL.** Sunt p̄terea et alij viri etiā p̄doci qui ihesum cristum nil esse aliud q̄ hominem dicūt. sed ita iustū vt dign⁹ sic appellari fili⁹ dei. **ANIMA.** Et hos etiā tam p̄ hereticos catholica disciplina misit foras. Quia vane glorie cupiditate decepti contenciose disputare voluerunt anteq̄ intelligerent quid sit dei virt⁹ et dei sapientia. et in principio verbum per q̄ facta sunt omnia. et quomodo verbū caro factū est. et habitavit in nobis. Tales audiēdi non sunt. Nec etiam illi qui non verum hominem suscepisse dicunt filiū dei. neq; natum esse de femina. s; falsam carnē et ymaginē simulatam corporis humani ostēdisse videntibus. Nesciunt enī vt pulchre ait augustin⁹ quomodo substācia dei que exuperat omnem creaturam inquinari omnino nō posset: et tamen predicant istum visibilē solē radios suos per omnes corporum feces et sordes spargere. eosq; mundos et sinceros vbiq; seruare. Si ergo visibilia munda visibilibus imundis contingi p̄nt et nō inquinari: q̄tomagis inuisibilis et incōmutabilis veritas per spiritum animā. et per animā corpus suscipiens toto homine assumpto ab omnib⁹ eū infirmitatib⁹ nulla sui cōtaminacione liberauit. Itaq; magnas paciūtur angustias. et cum timent q̄ fieri nō potest. ne humana carne veritas inquinetur: veritatē dicunt esse mentitam. hec aug⁹. Non etiā eos audiam⁹ vt ipse ait. qui propterea volunt cogere vt inter creaturas filium dei

numeremus. quia passus est. Dicunt enim. Si passus est: mutabilis est. si mutabilis est: creatura est. quia dei substantia non potest immutari. Cum quibus etiam nos dicimus et dei substantiam commutari non posse. et creaturam esse mutabilem. Sed aliud est esse creaturam: et aliud suscipere creaturam. Filius ergo unigenitus dei qui est virtus et sapientia dei. et verbum per quod facta sunt omnia. quia immutari omnino non potest suscepit humanam creaturam. quam lapsam erigere. atque iueteratam renouare dignatus est. nec in ea per passionem ipse in deterius commutatus est: sed eam potius per resurrectionem in melius commutauit. Nec propterea verbum per quod facta sunt omnia negandum est natum esse et passum pro nobis. Sicut enim martires passos et mortuos dicimus in corporibus que portabant sine animarum interfectione vel morte. dicente domino. Nolite timere eos qui corpus occidunt. anime autem nichil possunt facere mathei. x. Sic filium dei passum et mortuum dicimus in homine quem portabat sine diuinitatis aliqua commutatione vel morte. Nec eos quos audiamus hereticos qui negant tale corpus domini resurrexisse quale positum fuit in monumento. Si enim tale non fuisset ipse non dixisset post resurrectionem discipulis. Palpate et videte quoniam spiritus carnem et ossa non habent. sicut me videtis habere. luce ultimo. Sacriligum est enim credere dominum ihesum cum sit ipse veritas in aliquo fuisse mentitum. Nec nos moueat quod clausis ostiis subito eum apparuisse discipulis scriptum est. ut propterea negemus illud corpus fuisse humanum. quia cum penetratio dimensionum sit impossibilis contra naturam huius corporis sit per clausa ostia intrare. Omnia enimabilia sunt deo. Nam et ambulare super aquas contra naturam huius corporis esse manifestum est. et tamen ipse dominus non solum ante passionem ambulauit super aquas: sed etiam petrum ambulare fecit. Ita ergo et post resurrectionem de suo fecit corpore quod voluit. Si enim potuit ante passionem clarificare illud

sicut splendorem solis: quare non potuit et post passionem ad
quantā vellet subtilitatē in tēporis momēta reducere: vt clausa
posset ostia et omne genus dimensionū penetrare: Non insuper
eos audiamus qui negant ipsum corpus secum leuasse in celum
dominū nostrum. et cōmemorant in euangelio qđ scriptum est.
Nemo ascendit in celū nisi qui de celo descendit io. iij. Et dicūt
quia corpus non descendit de celo. quare non potuisse ascendere
in celum. Non enim intelligunt quoniam corpus non ascēdit in
celum. Dominus namq; ascendit: corpus. autem nō ascendit. sed
leuatum est in celum illo leuante qui ascendit. Si enim quisq;
descēdit. verbigracia. de monte nudus: cū autem descenderit ve-
stiat se. et vestitus iterum ascendat: recte vtiq; dicimus. Nemo
ascendit nisi qui descendit. Nec vestem consideramus quam
secum leuauit: sed ipsum qui vestitus est solū dicimus ascēdisse.
hec aug⁹. **BEVIA.** De hīs vero haden⁹ satis. Nunc ad reliq;
contēta in oracione mea si habes quit⁹ facito vt respondeas.
ANMA. Abunde. Cum enim dicis o belial. Esto me diligit
cristus: alias quoq; plurimas et non me vnā diligit. Fateor
idq; omnino michi gratissimū cōcedo. Nam sicut miseris gau-
dium est nō modicū participes habere in erūpnis: gaudiū etiā
felicib⁹ ē felicitatis habere consortes. Ampli⁹ cristi quē admodū
est infinita potencia: sic infinita est et sua dilectio. Satis ergo
superq; satis ipsa suis est. nec amatorum copia pati vsqueq;
inopiam potest. Quod enim infinitum est et quod perfectum
vel minui vnq; aut remitti nō potest. Dicis insup omnium
qui viuant eum pauperrimū esse atq; ignobilem. Semetipsum
exinanisse dico. serui formā suscepisse. iopēq; se fecisse propter
me. Hinc maior enim feruore diligo. qui cum diues esset. et rex
regū. et dñs dominantū. splendor paterne glorie et figura sbē
ei⁹ pro meo se tantum humiliavit amore qđ vaticināte pzo-phā
celos inclinare suos ac descēdere voluerit. qui tamen imobilis

permanens terram mare et sydera omnia voluit. paruulus in
tempore nasci. qui principiū atq; origo rerū existens maxim⁹
ante secula natus. semperq; ex patre suo ineffabili modo nascit⁹.
et cuius munere omnia sunt. omnia nascūtur. omnia viuunt.
femineo lacte virgineo pasci. qui dat escam omni carni. et pas-
tum cunctis animantibus suis subdi parentibus. cuius terra.
celum. maria. supera atq; infera vitare imperium non possunt
Ob hoc istar eius paupertatis atq; humilitatis iugum quo ad
vixero subire non recuso. Scriptum est inim. Beati pauperes
spiritu quoniam ipsozum est regnum celozum mathei. v. Qua
enim ad nos via cristus venire dignatus est. eadem nos ad
eum tendere est necesse. vt pulchre ait ouidius in fine terci⁹
libri vetule de cristo suo tempore de virgine nato sed nondum
propalato ita scribens. Ipsum venturū iā diligo. iamq; paratus
credere doctrine quā dixerit esse sequēdā. Cultozēq; suum me re-
promitto futurū. dū tamen ipse trahat. quia si nō traxerit: ipsi
nemo placere potest. et ad ipsum nemo venire. Dicturus tamen
est qua nos veniamus ad ipsum monstrabitq; viam. quia per
quam venerit ad nos illa tenēda via est. illac nos ire necesse.
Et iam pzecessit de quadam virgine per quam in mundum ve-
niet. nobis erit hec adēnda. Hāc mediatricem dabit humano
generi rex largiatoz venie. nostreq; salutis amatoz. O virgo
felix. o virgo significata p stellas vbi spica nitet. quis det michi
tantū viuere q; possim laudum fore pzeo tuarum. hec ouidi-
us. Quod ais consequenter o belial discipulos cristi et se-
quaces immatura sicut ipse atq; horribili et pudenda morte ne-
catos. Ego respondeo q; hñ pzo exigua temporaliq; pena bea-
tam et sempiterno euo mansuram animabus suis requiem. pzo
passione impassibilitatē. pzo morte immortalitatem. pzo pere-
grinatione eternam patriam inuenerunt. Hanc vero penam. et
hanc quam abhominabile vocas mortē. nō qz cristo adheserūt

nolescentes sunt perpeſſi. ymo ſic ipſi libere elegerūt ſuis ſeſe ini-
micis vltro offerentes. **Rōne** enī xp̄s ipſe. vt a capite incipiam.
ſuam ſepenumero p̄nunciavit apoſtoliſ futura nedū mortem.
ſed et ſpecie mortis: **Hoſtib⁹** ſuis nūquid ipſe libēs inpaviduſq;
occurrit: **Et** numquid animoſo diſcipulo ſtrido vtente gladio
vti recuſauit: eumq; ſatis aſpere increpauit ita dicens. Calicē
quem dedit michi pater non vis vt bibam illum: **io. xvij.** **Et**
rurſus. An nescis quia poſſum rogare patrē meū. et exhibebit
michi modo pluſq; duodecim legiones angelorum: **math. xxvi.**
Voluit enim criſtus ſe perſecutorum deſedi vulnere: qui voluit
ſuo vulnere omnes ſanare. **BEZIAL.** Qd criſtus non omnino
voluntarie paſſus eſt. hac vna et ea quidem fortiffima ratione
probo. Omitto planctus eius et lacrimas atq; orationes vt nō
pateretur in orto ſuſas. ſcio enim quid ſtatim diceres. ad id ſolū
venio q; in ipſa comprehenſione ſua. poſtea q; negatiuū a patre
reſpoſū habuerat: ad prolationē verbi hui⁹. ego ſum. abierunt
retroſum hoſtes et ceciderunt in terram. **io. xvij.** Quodquidē
non aliasq; ad tutelā ſui. hoſtiumq; terrore factū fuiſſe arbitror
ANIMA. Nō rede ſane arbitraris o belial. Nō enī deſeſionis
cauſa hoc fecit dominus: ſed vt agnoſceret humana p̄ſumptio
ſe nichil aduerſus eum poſſe niſi quantū ipſe p̄mitteret. Redeo
iam ad martires. **Nonne** ſtephan⁹ eorū princeps ad ſupplicium
gaudens atq; alacer iuit: **Et** nonne pro ſuis ipſe lapidatoribus
lapide duriorib⁹ orauit: **Andreas** egeā vt eū a cruce nō deponere
obſecrauit: **Petrus** a libertate in carcerē ſe crucifigēdum
ſponte retruſit: **Ignatius** damnat⁹ beſtijs. a traiano nūquid ſe
leonib⁹ vorandū vltro exhibuit: **Et** ciprianus lata in eū mortis
ſentencia nūquid deo grās alacriter exclamauit. **Lōga** mora eſt
ſi vel ceterimā iſtiusmodi exēploꝝ partē tāgere voluero. **Cōſtat**
igit̄ tuas ratioēs irrōnabiles. et tua argumēta deliramēta nulli⁹
roboris nulliuſq; momēti. nec tā cōſutaciōe q; irriſiōe digna eē

De immortalitate animarum. et resurrectione corporum. Dialogus secundus. BEZII.

Speras igitur o vesana et paupercula anima. confidis etiam o fragilis et misella creatura. credis o celestium nescia rex natione celsa atque immortalis esse? ANIM. Quid nisi sperare et confidam. quod nisi etiam atque etiam verum certumque: firmiter atque indubie credam? BEZII. Speras quoque o stolidi post hanc vitam meliorem assequi vitam. eternas etiam dum corpore exuta fueris speras incolere sedes? ANIM. prospice ne te ipsam spe nimia ambitioe nimia. et nimia credulitate fallas. Spes est quotidianum et frequens humanarum rerum ludibrium. Spes ait quidam ex tuis leuibus poetis reficit dominum fallit et ipsa suum. Bene sperando ait petrarca et male habendo transit vita mortalium. Crede michi. Spes a re longinquius auster ab aquilone quandoque distat. Audi magnam in odis orationem. Nichil mortalibus arduum est. Celum ipsam stulticia petimus. Nec pro nostro patimur scelus iracunda iouem potere fulmina. Audi et maiorem in tragediis senecam. Ut calidis fumus ab ignibus vanescit. ut nubes grauidas quae motu ventorum arctoi boreae dissipat impetitur. Sic hic qui regimur spiritus effluet. Pro morte nichil est. ipsaque mors nichil. velocis spatii meta nouissima. Spem ponant auidi. solliciti metum. Queris quae iaceas pro obitu loco quo non nata iacent. Tempus nos auidum deuorat et chaos. Mors indiuidua est noxia corpori. nec parcens anime. Trena ra et aspero regnum sub domino. Limen et obsidens custos non facili cerberus ostio. rumores vacui verbaque inania. et par sollicito fabula somno. hec ille. Audi et maximum in sapientia salomonem. Homo inquit ac iumentorum vnum est iterum. Quis nouit si spiritus filiorum adam ascendat sursum. et si spiritus iumentorum descendat deorsum? ecclesiastes. m. Hac igitur spe immortalitatis. cristique tui lepidis capta sermonibus que habebas omnia conrasisti. et ea pauperibus: erogasti o anima ex pauperibus. o sapienter o bene factum

20

diuites. et ex diuite panperem faciēs. Satius utiq; multo erat
titi liuij hominis prudentissimi fructuosa q̄ tui cristi dispēdiola
audisse monita. **E**xrema iquit ille rabies suis credere est. **V**ide
etiam ne quibusdam sis negociatorib; persimilis. qui nimia vel
temeritate vel confidentia ducti emūdaz rerum precii soluunt
longe antea q̄ merces accipiāt. sepenumero nichil inde ppetuo
habitura. **M**agna tibi videntur et preualida que
producis auctozem testimonia o belial. **P**rofers oratinm. p̄fers
senecam. dehinc magnum in sapientia salomonem. **M**agna in q̄
tibi videntur et multa laude digna senece atq; oratiō poemata.
sed cristi longe maiora sunt et prestantiora sacra dogmata.
Ad oratium itaq; vt respondeam. **P**oeta fuit ipsa atq; infidelis
oratus. **P**oeticum illud atq; infidele dictū est. et poeticū atq;
infidele maneat. **S**ic ad senecam in tragedijs. sic ad reliquos
poetas quos figere ait aristotiles et mētiri plurima: r̄ndendum
arbitroz. **A**pud me vero pluris vt modo dixi salubria cristi dog
mata q̄ scurrilia quedam poetarum dicta valebunt. **I**pse vero
dominus ihesus non tam verbo q̄ opere. non tam sui oris ad
mirabili tuba. q̄ sui corporis suscitacione glorioza humanas
immortales esse animas dem̄rauit. **S**ed quia versus pro te alle
gasti poeticos: versus econuerso accipe catholicos. **C**armina
quippe. vt ait pi; pontifex nuper maximus. si dederis: carmina
reddidero. **M**ortales domin; cunctos in luce creauit. vt capiāt
meritis gaudia summa poli. **F**elix ille quidem qui mentem iugi
ter illuc dirigit. atq; vigil noxia que; cauet. **N**ec tamē ifelix
sceleris quem penitet acti. qui; suū facin; plangere sepe solet.
Sed viuūt homines tam q̄ mors nulla sequatur. et velut ifern;
fatula vana foret. **C**um doceat sensus cunctos in morte resoluī
atq; herebi penas pagina sacra probet. **Q**uas qui non metuit
infelix prozsus et amens viuūt. et extinctus sentiet illerogum.
Sic igit cūdi mortales viuere certēt. vt nil iferni sit metuēda

pal⁹. HELIAL. Quid vero ad salomonē dicis. quo teste scrip-
tura null⁹ ante fuit nec postea futurus est sapiētior. ANIMIA
De salomone postea videro q̄ pauca adhuc responsiva ad se-
necam verba audieris. Cōcionator nāq̄ ipse est. in illo saltem
tragico per te iā allegato carmine. Chor⁹ enim ibi it̄ducitur
populum turbāq̄ hominū rep̄tans. Popul⁹ vero vt plurimū
incert⁹ ē et dubi⁹ et indoct⁹. et nōnūq̄ sibi met ipsi cōtrarius.
dicente virgilio. Scinditur incertū studia incontraria vulgus
Sed accipe rursus propriū quo nullū contra quēquē validius
in sua causa testimonium. Chor⁹ enim id est populum incertū
et dubium. et sibi met ipsi cōtrariū. manifeste idē seneca pbat
in postremo sui libri carmine et conclusione totius operis ita
dicens. Nunq̄ stigas fertur ad vmbas inclita virtus. Diuite
fortes: nec letheos seua per ānes vos fata trahent. Sed cū sum-
mas exiget horas consumpta dies: iter ad superos gloria pan-
det. Ecce quomodo chorus hic loqui introductus. animas non
opinatiue quidem. neq̄ inquisitiue. sed diffinitiuē potius et
conclusiue inuit esse ppetuas: ibi vero negat. Hic vmbas stigi-
as et luthēū flumē quib⁹ infern⁹. et superos quib⁹ paradisi⁹
designat̄ astruit: ibi vero p̄sus vt fabulosa rēnuit. HELIAL
Quid iā dicis ad salomonē? ANIMIA. Quod modo dixi ad
senecā. cōcionatorē scilicet et veritatis iqsitorē fuisse. HELIAL
Satis carminū. satis versuū. satisq̄ verbaliū auctoritatum da-
bis: sed q̄ p⁹ mortē carnis viuat aīa. nulla vnq̄ poteris racōe
dēmonstrare. ANIMIA. Immo de hoc optiaz sed fidei admixtā
hēo racōnem. Tres quippe vitales spirit⁹ creauit oīpotēs deus
vt ait gregori⁹. vnū q̄ carne nō tegit̄. aliū q̄ carne tegit̄. sed
nō cū carne morit̄. t̄ciū q̄ carne tegit̄ et cū carne morit̄. Pri-
m⁹ est angeloz. scdus hoīm. tercius iumētōz oīm q̄z brutorum
aīaliū. Hō itaq̄ sicuti ī medio creat⁹ ē vt eēt īferior āgelo. su-
pior iumento. ita hēt aliq̄d cōe cū sumo. aliquid cōe cū infimo

inmortalitatem scilicet spiritus cum angelo: mortalitatem vero
carnis cum iumento. **BEZIVL.** Tuis placent catholicis ista
que memoras. Sed queso te dum spiritus hominum atque iumentorum
sic discernis. quid est quod salomon ait ecclesiastes. m. Dixi in corde meo
de filiis hominum ut probaret eos deus et ostenderet similes esse
bestiis. Idcirco vnus iuteritus est hominum et iumentorum. et
equa vtriusque condicio. Qui adhuc eandem sententiam subtiliter exe-
ques adiungit. Sicut moritur homo. et illa moriuntur. Similiter
spirant omnia. et nichil habet homo iumentis amplius. Quibus
adhuc verbis generalē diffinitionem subinfert. ita dicens. Cuncta
subiacent vanitati. et omnia pergunt ad vanum locum. De terra
facta sunt. et in terram pariter reuertuntur. **ANIM.** Salomonis
liber in quo hec scripta sunt ecclesiastes appellatus est. Ecclesiastes
autem proprie concionator dicitur. In quo salomon quasi tumultuatis
turbe suscepit sensum. Et quot sententias per inquisitiones mouet
quasi tot in se personas diuersorum suscepit. Sed concionator verax
velut extensa manu omnium tumultum sedat. eosque ad vnā sententiā
reuocat. cum in eiusdem libri conclusione ait. Finem loquendi omnes
pariter audiamus. Deum. time: et mandata eius obserua. hoc
est omnis homo. Si enim in libro eodem per locutionem suam
multorum personas non susceperat: cur ad audiendum loquendi
finem pariter omnes admonebat? Unde et alia sunt ut ait gregorius
que in libro illo per inquisitionem mouentur. atque alia que per
rationem satisfaciunt. Aliasque extēptati profert animo atque adhuc
huius mundi oblectamentis dediti: alia vero in quibus ea que
rationis sunt differit atque animum a delectatione cōpescit. Ibi
namque capitulo. v. ait. Hoc itaque michi visum est bonum ut comedat
quis et bibat et fruatur leticia et labore suo. Et longe inferius
capitulo. vii. subiungit. Melius est ire ad domum luctus quam ad domum
conuiuij. Si enim bonum est manducare et bibere: melius fuisse
videbatur ad domum conuiuij pergere quam ad domum luctus. Ex

qua re offenditur. quia illud ex infirmantium persona intulit:
hoc vero ex rōnis diffinitione subiunxit. Nam ipsas protinus
rationis causas edisserit. et de domo lud⁹ que sit utilitas ostē
dit dicens. In illa enī finis cunctozum admonetur hominum:
et viuens cogitat quid futurus sit. Rursum illic capitulo .xi.
scriptum est. **L**etare iuuenis in adolescentia tua. Et paulopost
subditur. **A**dolescentia enī et voluptas vana sunt. Qui diem
hoc postmodum vanum esse redarguit q̄b prius admonuisse
vix batur: patenter idicat. quia illa quasi ex desiderio carnali
verba protulit: hec vero ex iudicij veritate subiunxit. Ita etiā
in proposito concionator noster velut ex mente infirmantium
humane suspicionis sententiam proponit. dum dicit. **U**nus in
teritus est hominis et iumentozum. et equa vtriusq; condicio.
Sicut moritur homo: sic et illa moriūt. Similiter spirāt omīa
et nichil habet homo iumētis amplius. Qui tamē ex diffinicōe
rōnis suā postmodū sniam protulit dicēs. **Q**uid habet amplius
sapiens stulto. nisi ut pergat illuc vbi est vita: Habet igitur hō
ampli⁹ iumētis q̄ illa post mortē nō viuūt. hic vero tūc viuere
inchoat cū per mortem carnis hāc visibilem vitā cōsummat.
Qui etiam cōcionator lōge inferius caplō scilicet. .ix. dicit. **Q**uō
cūq; potest man⁹ tua facere istā opare. quia nec op⁹ nec ratio
nec sapia nec scia erūt apud ifēros q̄ tu pperas. **Q**uō ergo vñ
ē iterit⁹ hoīs et iumēti. et equa vtriusq; cōditio: aut quō nichil
hēt hō iumētis āpli⁹: cū iumēta post mortē carnis nō viuūt: ho
minū vero spūs pro suis culpis post mortē carnis ad inferos de
ducti nec in ipa morte moriūt vt ait gregori⁹. **V**erū enim uero
vt cōponā bziter hāc de salōne discordiā. audiat q̄sq; voluerit
ei⁹ sup imortalitate mea breuē absolutāq; et verissimā senten
ciā. **R**euertat puluis ad terrā suā: et spūs ad dñm q̄ creauit illū
eccēs. .vij. **Q**uid q̄ris āpli⁹ de salōne. q̄d vis vlteri⁹. nō ne iā sa
tis supq; satis ad salōnē dcm ē. **BEZ. J. AL.** Perpulchre loq̄rie.

et placere hominibus debent ea que dici. Sed tamen sicut vitā anime in corpore manentis. ex motu corporis homines agnoscent: ita vitam anime post corpus a partibus quibusdam rebus attestantibus libenter agnoscerent. **ANIM.** Numquid non sancti apostoli et martires christi presentem vitam despicerent. in morte carnis animas ponentes: nisi certiozem animarum vitam sequi non dubitarent? Tu vero ipse inquis quia vita anime in corpore manentis ex motibus corporis agnoscitur. et ecce hi qui animas in morte posuerunt atque animarum vitam post mortem carnis crediderunt quotidianis miraculis choruscant. Ad extincta namque eorum corpora viuētes egri veniunt. et sanantur. periuri veniunt et de moio vexantur. demoniaci veniunt: et liberantur. leprosi veniunt: et mundantur. deferuntur mortui et suscitantur. Pensa itaque eorum anime qualiter viuunt illic ubi viuunt. quorum hic vel mortua corpora in tot miraculis viuunt. Si igitur vitam anime manentis in corpore deprehendis ex motu membrorum: cur non perpendis vitam anime post corpus etiam per ossa mortua in virtute miraculorum? Nulla ut opinor huic rationi cavillatio obsistit: in qua et ex rebus visibilibus cogimur credere quod non videmus. **HELV.** Proinde verone gloriaris o anima. Hec etenim ratio quam efficacissimam proorsus atque irrefragabilem censeo non tua sed gregoriū pontificis olim maximi ratio est. **ANIM.** Fateor. Id ipsum quoque si non preuenisses: dicere intendebam. Neque enim aliena pro meis dicta ut plerique alii soleo usurpare. Ista vero et pleraque alia collocata in his dialogis quanto a doctoribus viris perdiscere et melioribus tanto maioris constat esse roboris et firmitatis. Cui satis dicto applaudit quod non minus apposite quam sapienter a cicerone in sua paradoxa dictum est. Qui cum de virtutibus ac morum institutione diseruisset. A philosophis inquit ad eum vnus ex circumstantibus metuebam ne a lenonibus diceres. socrates disputabat isto modo Ad quem cicerone. Bene hercule narras. Nam istum doctum et sapientem

aut iudicat. Cui omnia vnum sunt. qui omnia ad vnum tra-
hit. et omnia in vnum videt potest stabilis corde esse. et in deo
trāquillus permanente. Qui plene cupit et sapide cristi verba
intelligere. oportet vt totam vitam suā illi studeat conformare
Quis prodest tibi alta de trinitate disputare: si humilitate ca-
reas aut caritate vnde displiceas trinitati. Melius enī est atqz
salubrius sentire compunctionem: q̄ scire eius diffinitionem.
meliusqz est deum et proximum diligere: q̄ diffinitionem cari-
tatis agnoscere. dicente augustino ad suos clericos. Ante om-
nia fratres carissimi diligēdus est deus: et deinde proximus. Qua-
propter a quibusdā e nostris sacre pagine doctoribus non ab-
re decisum est. vltimam hominis beatitudinem māgis in actu
voluntatis q̄ intellectus cōsistere. Tedit me sepe vultu legere
et audire. In te totum est quod volo et desidero olumen eternū
et increata sapientia benedicte ihesu. Taceāt omnes doctores.
sileant omnes creature in conspectu tuo. tu michi loquere solus.
Quāto enim aliquis magis sibi vnitus. et interius magis sim-
plicatus fuerit: tanto plura altioraqz sine labore intelligit.
quia de super lumen intelligentie capit. **BEZEL.** Attamen
paulus tuus doctor eximius libris incūbebat et litteris. **AN-
M.** Sed non secularibus. **BEZEL.** Libris inq̄ vtebatur
paulus. In epistola namqz ad thimothēum ita scribit. Penulā
quā reliq̄ troade. veniēs affer tecū. et libros. maxie autē mēbra-
nas. **ANM.** Et noui et audiui hoc. et legi sepe. Nec ego
etiam libros omnes passim repudio. Non est enim culpanda
scientia aut cuiuslibz rei noticia que bona est et a deo ordinata
sed preferenda est semper bona conscientia et virtuosa vita.
Enimvero magno adueniente iudicio non queretur a nobis
quid legimus: sed quid fecimus. nec q̄ bene q̄qz ornate dix-
im⁹: sed q̄ virtuose et q̄ recte viximus. **BEZEL.** Sed iam
ad nostrū primum de tua immortalitate propositum redeam⁹

Dico igitur quod christi resurrectio de qua paulo ante memisti euiternā
te seu imortalē esse non arguit. Poterat enim ipse tunc deus vel
mortuam sui corporis suscitare. vel nouam creare et eā exanguī
suo corpori infundere animam. De scō preterea germano tradit
quod vitulum quendam mortuū suscitauit. Aut ergo friuolū illud
aut tua ratiocinatio vana. aut quadrupedis anima non secus
atque hominis imortalis existit. **M. J. M. A.** Christi. lazari. puellae
domi clausae. delati extra portam iuuenis. ceterorumque mortuorum
preterita futuraue resurrectio. pars rationis mee. non ipsa tota
ratio est. Dico ergo ut melius intelligat. quod mortuorum hominum
in vitam eternam aut in perpetuam damnationem suscitatio
efficacissimum est perpetuitatis mee argumentum. Quid enim
finibile mortis uel susceptibile uel sepiterno torquenti supplicio uel
eterna perfrui gloria posset? Et si enim visum quandoque fuerit
quadrupedis animam. magis autem ipsum quadrupedem diuinā
virtute surrexisse a mortuis: non tamen in vitam aut in damp-
nationē eternā. De nobis uero ait dominus in suo quod neminē
fallit euangelio. Qui manducat meam carnem et bibit meum
sanguinē habet uitā eternā. et ego resuscitabo eum in nouissimo
die ioh. vi. Sed quid moror. et non illud verissimum eiusdem
saluatoris nostri ac validissimum adduco testimonium? Is enim
ut est apud matheum compellatus a saduceis de questione resur-
rectionis inquit ad eos. Erratis nescientes scripturas neque vir-
tutem dei. In resurrectione enim neque nubent. neque nubent: sed
erunt sicut angeli dei in celo. De resurrectione autem mortuorum
non legistis quod dictum est a deo dicente uobis? Ego sum deus
abraham et deus ysaac et deus iacob. Non est deus mortuorum
sed uiuentium. Et audientes turbe mirabantur in doctrina eius
mathi. xxii. Egregie quidem atque ad rem aptissime. Nam ut ibidem
ait ihera. Dei id est creatoris ad creaturā scilicet abraham ysaac et
iacob est relatio realis que non potest fundari in nichil. nec

fundat̄ ī eoz̄ corporibus tūc iādudū mortuis atq̄ alteratis.
et que abrahā ysaac aut iacob dici non possunt: fundat̄ ergo
in eoz̄ uiuentibus aīabus. Et q̄uis saluator̄ euidentiora sacre
scripture testimonia allegare potuisset ac sciuisset: ut est illud
psa. xxvi. **Diuet̄ mortuī interfec̄tiq̄ tui resurgēt.** Et ezechiel.
xxxviii. **Educā vos de sepulchris vestris popule me⁹. et dabo
vobis spiritum et uiuetis.** Et iob. xix. **Scio q̄ redemptor̄ me⁹
uiuit. et in nouissimo die de terra surrecturus sum: et in carne
mea uidebo dē saluatorem meū.** Et illud cāticor̄. ij. **Et mor-
tui resurgent̄ icorrupti.** Quia tamē saducei illi nullos pphetas
nullosq̄ alios q̄ moyli libros admittebāt: cōuenētissime auctās
illa in libris moyli contenta a saluatore inducta ē. **BEZAR**
Resurgēt ergo omnes in resurrectione in nouissimo die. **AN**
MA. Resurgent. **BEZAR.** Et tamen in psalmo primo dicit̄.
Non resurgunt impij in iudicio. Non ergo generalis erit mor-
tuorum resurrectio. si non impiorum. cū impij ut probe nosti.
nō solū mortui sed bisq̄ mortui sunt. Et in euangelio quod mō
allegasti de solis se digne manducantibus cristus ait. **Et ego
resuscitabo eum in nouissimo die.** Amplius. si corporum resur-
rectio futura est: h̄ precipne in fauorem tui melioris siquidem
hominis partis et magis ad similitudinem dei faeteerit. Stat⁹
vero tuus dum a corpore secreta es. et quodāmō excarcerata
longe beatior longeque est tibi conuenientior. et deo similior q̄
dum es corpori conglobata. Igitur aridozum ut cremium et
insensibilium resurrectio corporum tibi nedum certe superua-
tua et inutilis: sed nociua potius et grauis. et dispendiosa erit.
ANMA. In fauorem utriusq̄ fiet resurrectio. Corpus enim
tunc ex mortuo uiuum. ex arido uiride. ex insensibili anima-
tum. ex graui agile ex corruptibili impassibile. ex opaco fulgi-
dum. ex terrestri celeste. ex gressu raram et subtile fiet. Anīma
vero ut ps sue parti reuniri gaudebit. et sicut forma relegata

a materia per se non subsistens gloriato reddita corpori subsistere letabitur. **BEVIA.** Crescit ergo anime beatitudo dum corpori suo reunitur. **ANIM.** Extensius crescit: sed non intensius. ut ait ille magnus rabi paulus burgensis episcopus. Nam perfecta anime beatitudo ut ipse ait que principaliter in visione diuine essentie consistit non dependet a corpore. Unde sine eo potest anima esse beata. Hinc est quod anima sepe in visione diuine essencie totaliter quiescit ex parte appetiti: non autem ex parte appetitis. Quare ut iam dixi beatitudo corpore resumpto crescit extensius solum. et non intensius. **BEVIA.** Anima beata vult corpori suo reuniri vel non vult. Si sic: non habet in celo omnia que vult. ergo in celo ante iudicium non est perfecta beatitudo. Si non vult: ergo quando unietur erit sibi inuoluntarium quare et penosum: **Amplius salomon in ecclesiaste ait.** Homo cum dormierit non resurget. **ANIM.** Ad salomonem satis antea dictum arbitror. Ad aliud vero dico quod anima beata non vult corpori suo reuniri nunc. Dico ulterius quod anima petri vel pauli habet quicquid vult habere nunc. Male ergo infero belial quod quando unietur erit sibi inuoluntarium. et hoc siue nunc determinet velle siue uniri. **Dolet enim tunc et non alias uniri quando deus vult.** Nam voluntas anime beate semper est diuine voluntati conformis. **Et beati ut ait augustinus omnipotentes erunt sue voluntatis: ut deus sue.** Nam sicut deus poterit quicquid vult per seipsum. ita poterunt illi quod volent per illum. **Et sicut illi non aliud volent quam ille vult: ita ille vult quicquid illi volent.** **Et quicquid ille absolute vult non poterit non esse.** **BEVIA** et tamen scriptum est. **Deus vult omnes homines saluos fieri: non tamen omnes homines salui fiunt.** **ANIM.** Ideo dixi absolute. **Habet enim deus et voluntatem condicionatam quam moderni theologi consequentem seu regulatam vocant.** et qua omnes saluos fieri homines vult. dum tamen suis quo salui fiant

monitis obedire velint. dicente eo. Si vis ad vitam ingredi
serua mādāta math. xix. Nec procedit tua superior alia cauil
latio belial de perfectiori ac simpliciori statu aīe a corpore se
parate. Ibi enī de nō glorificato et corporali manēte corpore:
hic de corpore spirituali et sicut ait aug⁹ celestiali factō agit.
Quod vero arguis de impijs in psalmo: quia non resurgūt in
iudicio. subaudi in vitā eternam. **BEZIVL.** Hoc subaudire
quid aliud queso est q̄ litteram manifeste corrūpere? Sacre
vero lrē corrūpende non sunt. **ANMA.** At sane intelligende.
BEZIVL. Quomodo? **ANMA.** Ut utiqz propheta. Non re
surgunt impij in iudicio. Sed audi qđ sequit̄. Neqz peccatores
in consilio iustoz. Et quid aliud est in futuro seculo iustoz cō
siliū q̄ dīne essentie bt̄issima visio? Que recte consiliū iustozū
appellat̄. a q̄ vniuersi excludūt̄ ip̄ij. solisqz iustis illic īteresse
cōcedit̄. Et vñs in euāgelio. Qui mādūeat meā carnē et bibit
meū sanguinē habet vitā eternā. et ego resuscitabo eū in nouis
simo die io. vi. Nō tā subitellige q̄ resume. in vitā eternā. Re
surrectio vero ip̄iozū que in mortē etnā fiet: nō tā resurrectio
q̄ suppressio. nec tā viuificacō q̄ mortificacō dicēda ē. Omnes
qđē resurgem⁹: sed nō ōnes imutabimur ait apostol⁹. i. co. xv.
Iusti nēpe dotib⁹ q̄s supra tetigi adornati resurgēt. Impij vero
nichilo q̄ in dēteri⁹ imutati corp⁹ ut antea. ymmo pl⁹ q̄ antea
et graue et passibile et tētz et opacū. semp moriēs sed tamen
īmortale resumēt vt ait greg⁹. Qđ nō absqz magna rōe a deo
optio qđē atē eq̄ssio sāditiū ē. Nā sue rcitudo iusticie id exigit.
ut q̄ t̄rēa graua qđē atz opaca nimiū dilexerūt: graues vt t̄ra
atz opaci fiāt. Qui vero t̄restria aspnanx̄es celestib⁹ raris leui
b⁹qz iheserūt: rōi cōsētaneū ē. vt hñqz et leues et rari pmaneāt
Qui a vero re p̄bi t̄palē ī h̄ mūdo discipliāz effugerūt: digna res
est vt ī antro dēmersi tartareo lozis sine fīe trucidētur. Digna
inq̄ res est o belial vt qui tuas viciozum tenebras amauerūt.

et lucem cristi ac veritatem repulerunt. tecum descendentes. et
mātionē apud te faciētes. tētris horridisq; tenebris et sepiter
nis inuoluāt horrozibus **BEVJAL.** Quid vero ad paulū aplm
dices cuius hec ī epistola ad corinthios verba leguntur. Caro et
sanguis regnum dei non possidebunt. **ANJMA.** Quid q; ipse
alio in loco scilicet .i. ad corī. xv. eaplo ait. Oportet corrup
tibile hoc icorruptibilitatē. et imortale hoc imortalitatē iduere
BEVJAL. Quid igit restat nisi q; sibi metipsi cōtrariū cēseat
ANJMA. Nequa p̄. at potius sane intelligendus. Cū enim in
resurrectione corpus transformatum fuerit. tuuc proprie nō erit
quod modo est corp⁹ et sanguis. sed celeste corpus vt ait aug⁹
Et illud non sic accipiendum est quasi carnis et sanguis nō sit
futura sbā. sed carnis et sanguinis nomine ipsam corrupcionem
carnis et sanguis intelligendus est aplūs nūcupasse. que vtiq;
in regno illo non erit: vbi caro incorruptibilis erit. Quamuis
et aliter posset intelligi. vt carnem et sanguinem opera carnis
et sanguinis. dixisse accipiamus aplm. et eos regnū non posses
suros qui perseueranter ista dilixerunt. hec aug⁹. **BEVJAL.**
Nonne sepe contingit o anima q; lupus hominem deuorat. et
caro hominis vertitur in suā. lupum vero vrsus postea vorat
vrsū quoq; leo. vel si mauius vt est apud virgiliū. Torua leena
lupum sequitur. lupus ipse capellam. florentem citisum sequitur
lasciua capella. te coridon o alexi. trahit. sua quemq; voluptas
ANJMA. Assentior. **BEVJAL.** Quomodo ergo sic alterat⁹
potebit resurgere homo? **ANJMA.** Quop fuit hominis caro
resurget: qđ bestiarum remanet. Scit enim bene secernere
qui sciuit ex nichilo omnia condere. Siue ergo a feris homiēs
siue a piscib⁹ seu a vulturibus absorbeantur: omnes in resur
rectione reformabuntur. intantum vt nec capill⁹ ex eis pereat
Querilia tamē hec sunt o belial: nec abste que proponantur.
ab me vero quibus respondeatur satis digna.

De martiribus et miraculis. de vera dei et falsa hominū pace.
Dialogus tertius. BEVZV

Ad Stephanū igitur. ad andream. ad petrum. et reli-
quos martires tuos redeo. Hos ergo nō diffiteris
o aīa crudeli immatura ac violēta morte necatos
ANZMA. Qd verū est: diffiteri est nephas. BE
VZV. Vili etiā atq; pudenda: ANZMA. Vili apud homines:
apud deum p̄ciosa. BEVZV. Immatura attamen. Qd ipsum
non parū est apud huānos inproperiū. ANZMA. Sed mors
illa nec mors nec immatura dicenda est qua ad fontē vite per-
git. et ex hui⁹ vite mortalis angustijs ad imortalitatē peruenit
Maturus est. perfectus qui eo venire dignus est. Omni tpe illo
eundum est. omni etate tenendū. omni conatu properandū. quia
semp oportuna hora: nūq̄ vero intēpestiua illuc puenit. BE
VZV. Hī tamen ipsi tui martires tāta que dixi horrēda atq;
ignominiosa mala p̄o cristi nomine sunt perpessi. ANZMA.
Sed volētes. BEVZV. Cristus ergo tuus necis eorum atq;
ignominie causa est. ANZMA. Non cogens tamē aut necessa-
ria. BEVZV. Motiua saltē atq; p̄cipua. Sinit ergo sangui-
nem suorū cristi. ANZMA. Non sanguine suorū cristus: sed
fide. s; cōstata. s; p̄seuerātia gaudet. qui eligūt mala pene omīa
et mortē ipsam pati. q̄ malo culpe qd est cristi negatio consen-
tire. Que martirū cōstātia magni p̄fecto pōderis et magne
virtutis existit: sed cristi longe maioris. testis est bernard⁹ in
sermonibus ita dicens: Proposui predicare ādream apostolū:
sed ecce vberius annuncio cristum. Magna fecit ādreas aposto-
lus: sed maiora hō cristi. Andreas fuit in cruce pass⁹. similiter
et cristi. Sed ādreas p̄o se: cristi p̄ ādrea. Andreas tribus
diebus in cruce p̄dens p̄dicabat cristū: cristi t̄cia die crucis
mortē vicēs celū p̄dicāti referabat. Fortis q̄dem ādreas: s; forti-
or x̄ps. Vtq; fili⁹ adē. sc̄dm carnē: s; vtq; eo fortior p̄ virtutem

Mterq; fortior in crucis patibulo: q̄ adam in deliciarū paradiso
Adam habuit lignum vite ad remedium: et isti lignum crucis
ad tormentum. **S**ed vulnerat⁹ est adam a redolentib⁹ pomis
et isti illesi a cedentiū plagis. Andreas moriens celum apertū
vidit: quo eum crīstus in celo regnans post mortē introduxit
vt quozum fuit similis pena simili societur et gloria. hec ber
nardus. **L**egitur etiā de beato andrea q̄ ipse duct⁹ ad suppliciu
et crucē videns prozupit. ī laudem crucis et pulchre salutavit
eam sic dicens. **S**alue crux felicissima que in corpore crīsti de
dicata. et ex membris eius tāq̄ margaritis ornata es. **A**nteq̄
te ascenderet domin⁹. timorem terrenum habuisti: modo vero
amorem celestem obtinens pro voto susciperis. **S**ecurus ergo
et gaudens venio ad te. ita vt et tu exultans suscipias me dis
cipulum eius qui pependit in te. **Q**uia amator tuus semper fui
et desideravi amplecti te. **O** digna crux que decorem et pulchri
tudinem de membris domini suscepisti diu desiderata. sollicitē
amata. sine intermissione quesita. et iam concupiscenti anio pre
parata. accipe me ab hominibus. et redde me mīgrō meo. vt per
te me recipiat: qui per te me redemit. hec ādreas. **A**dhuc pauca
de martiribus. **H**ī sunt de quibus mathi. xij. dominus ait. **S**e
debitis et vos iudicātes duodecim tribus israhel ad faciendum
vt ait prohpā vindictā in nacionibus. iucrepacōes in populis
Hī sunt de quib⁹ sapiē. v. legit. **T**unc stabunt iusti in magna
constantia aduersus eos qui se angustiauerunt. et qui abstule
runt labores eozū. **V**idebunt eos impī et turbabuntur timore
horribili. et mirabunt⁹ in subitacione insperate salutis gemētes
pre angustia spiritus. **D**icent enim itra se penitenciam agētes
Hī sunt quos aliquando habuim⁹ ī derisū et in similitudinem
improperij. **N**os insensati vitam illozū estimabamus īsaniam
et finem illorum sine honore. **E**cce quomodo cōputati sunt iter
filios dei. **T**ūc vt pulchre ait iheronim⁹ ad vocē tube pauebit

terra cum populis: tu cristiane gaudebis. **J**udicaturus domino
lugubri ore mundus imugiet. et tribus ad tribum pectora fe-
rient. **P**otentissimi quondam reges nudo latere palpitabunt. **E**t
exhibebitur cum prole sua venus. **T**unc ignitus iupiter adduce-
tur. et cum suis stultus plato discipulis. **T**unc aristotilis argu-
meta non proderunt. **T**unc tu rusticanus et pauper exultabis ride-
bis et dices. **E**cce crucifixus deus meus. ecce iudex qui obuo-
lutus pannis in presepe vagant. **H**ic est ille fabri et questuarii
filius. hic qui matris gestatus sinu hominem deus fugit in egip-
tum. hic vestitus coccino. hic sentibus coronatus. hic magister demo-
niū habens et samarites. **C**erne manus iudee quas fixeras. cerne
latus romane quod foderas. **V**idete corpus an idem sit corpus quod
dicebatis clara nocte sustulisse discipulos. **h**ec ibero. **BEVJAL**
Pro laude cristianoꝝ et martirum tuorum inaudita hactenus
multa atque admiranda o anima narras. **ANMA**. **E**gregia
quoque nec tam laude quam admiratione digna. **BEVJAL**. **E**gre-
gia sane. **Q**uorum plurimi pecudum more venditi et captivi
ducti sunt. **ANMA**. **H**oc certe miserimum foret: si aliquo
duci potuerunt ubi deum suum non inueuerint. **S**unt in scrip-
turis sanctis huius etiam cladis magna solacia. **F**uerunt in
captiuitate tres pueri. fuit daniel. fuerunt alii prophete. nec
deus defuit consolator. **S**ic ergo non deseruit fideles suos sub
dominatione gentis licet barbare: qui prophetam non deseruit
nec in visceribus belue. **BEVJAL**. **S**ed hec gentiles et sarra-
ceni cum audiunt: malunt irridere quam credere. **ANMA**. **H**ij
tamen in suis litteris credunt arionem methimeneum nobilis-
simum cytharedam cum esset eiectus naui exceptum delphini
dorso. et ad terram illesum fuisse proiectum. **BEVJAL**. **A**llud
vero tuum de iona propheta incredibili est aiunt. **ANMA**. **P**lane
incredibili quod mirabili est: et mirabili quod potest. **BEVJAL**.
At enim in tanta strage cadauerum tui nec sepeliri quoniam etiam possunt.

ARJMA. Nec istud pia fides nimium reformidat. nec assumētes
bestias resurrecturis corporibus obfuturas quorum capillus capitis
ut antea dixi non peribit. **N**ullomodo diceret michi veritas.
Nolite timere eos qui corpus occidunt: animam autem non possunt
occidere. si quippiam obesset future vite. quicquid inimici de cor-
poribus occisorum facere voluissent. **N**isi forte aliquis sic ab-
urdus est ut ostendat eos qui corpus occidunt non debere timere
ante mortem. ne corpus occidant: et timeri debere post mortem
ne corpus occisum sepeliri non sinant. **F**alsum est ergo quod ait
Qui corpus occidunt et postea non habent quid faciant. **A**bsit
ut falsum sit quod veritas dicit. **BEZJAL.** Multa inquam corpora
cristianorum terra non texit. **ARJMA.** Sed nullum eorum
quod a celo et a terra separavit. quam totam implet presencia
sui qui novit unde resuscitet quod creavit. **BEZJAL.** Inhonorata
dico martirum tuorum corpora valde plurima et supra terram
insepulta remanserunt. **S**cribitur namque in psalmis. **P**osuerunt
morticina servorum tuorum bestiis terre **E**ffuderunt sanguinem
eorum sicut aquam in circuitu iherusalem et non erat qui sepeliret **ARJ**
MA. Sed magis ad exaggerandum crudelitatem eorum qui ista
fecerunt: non ad eorum infelicitatem qui passi fuere: hec scripta
sunt. **E**t si enim in conspectu hominum dura videntur atque dira hec
preciosa tamen semper in conspectu domini mors sanctorum eius
Proinde omnia ista. curatio funeris. conditio sepulture. pompa
exequiarum magis sunt vivorum solacia quam subsidia mortuorum ut ait
augustinus. **S**i enim ut ipse ait aliquid impio prodest sepultura preciosa
operit pro vilis aut nulla. **P**reclaras exequias in conspectu hominum
exhibuit purpurato illi diviti turba famulorum: sed multo cla-
riores in conspectu domini ulceroso illi pauperi ministerium
angelorum. qui eum non extulerunt in marmoreum tumulum
sed in abrahe gremium susceperunt. **BEZJAL.** Rident hec
illi contra quos defendendam christi fidem suscepisti. **ARJMA.** Verumtamen

sepulture curā sapiētes etiā philosophi cōtempserunt. Et sepe
vniuersi exercit⁹ dū pro terrena patria morerent⁹. vbi postea
iacerent. vel quibus bestijs esca fierent: nō curabant. **V**icuitq;
de hac re poetis plausibiliter dicere. **C**elo tegitur qui nō habz
vrnam. Et dyogenes famosissimus ille cōtempzor omniū que
optantur ab alijs dū senio confectus. febze correptus. et mortū
proximus esset: suum rogauit amicos corpus relinquere in se
pultum. **C**ūq; amici a feris id deuorandū esse dicerent minime
inquit. **S**ed iuxta me baculum quo feras abigam ponitote. **A**t
illi. **Q**uid poteris extinctus. et nichil oīo sentiens? **Q**uid igit⁹
ferarum inquit laniatus michi non sentienti oberunt? ex hoc
inuens nichil cuiq; obesse carentiā sepulture. **BEVIV. M**ul
tos etiam cristianos fames diuturna vastauit. **VRVMV. H**ec
quoq; in vsus suos fideles pie tolerando verterunt. Quos enim
fames necuit. malus vite huius sicut corporis molibus eripuit
Quos autem non necuit. docuit partius viuere. docuit pro
ductius ieiunare. **BEVIV. S**ed enī multi cristiani interfecit
sūt: multi multarū mortū feda varietate cōsumpti. **VRVMV**
Hoc si egre ferendum est: omnibus qui in hanc vitā procreati
sunt utiq; cōe est. **H**oc scio neminē fuisse mortuū qui nō fuerat
aliquādo moriturus. **BEVIV. S**ed decollati sunt eoz q̄ plu
rimi. proiecta eoz corpora. et feris alitib⁹q; relicta. **VRVMV**
Quid refert ait seneca cesim an punctim quis moriatur? **Q**uid
inq; refert quo mortis genere vita finiatur ista. quando ille
cui finitur iterū mori non cogitur? **C**um aut vnicuiq; mortaliū
sub quotidianis vite hui⁹ casib⁹ innumerabiles mortes q̄dāmō
cōminētur: q̄ diu incertū est quenā eaz ventura sit. quero abs
te vtrū satius sit vnam perpeti moriendo. an omnes timere
viuēdo? **BEVIV. N**ō ignoro quī poti⁹ eligat diu viuere sub
timore tot mortū: q̄ semel moriendo nullā deiceps formidare
VRVMV. Sed aliud ē qđ carnis sensus infirmiter pavidus

refugit. aliud quod mentis ratio diligenter enucleata conuincit
vt ait augustinus. BEZIV Quid quod ipsi martires sine turpi et
morte mala conclusi sunt. ANMA Sed mala mors putanda
non est quam vita bona precesserit. Neque enim facit malam mortem
nisi quod sequitur mortem. Non itaque multum curandum est eis
qui necessario mori tui sunt quid accidat vt moriantur: sed
moriendo quo ire coguntur. Cum igitur christiani nouerint longe
meliozem fuisse religiosi pauperis mortem inter lingentium canum
linguas. quam impij diuitis in purpura et bisso: horrenda illa genera
mortuum quid mortuis obfuerunt qui bene vixerunt? BEZIV. Nichil
tandem noui. nichil inusitati refers o anima. dum fortia martirum
tuorum gesta predicas. Sunt namque et in alijs sectis plurimi qui
pro sua tutanda lege morti sese etiam volutarie dedunt. ANMA
Sed non sequuntur signa. BEZIV. Nec iam sequuntur in tua
ANMA. At secuta esse multis iam transactis seculis nega
re non potes. Nos vero hoc preteritum tam diu et tam sepe
replicatum pro presenti habemus. Nec semper ortulanum platulam
irrigare opus est. BEZIV. At nunc vel maxime opus esset
quando tua gens et tua secta maxime affligitur. eiusque hostis
turcorum princeps christianos se terque quater fuisse gloria
tur ANMA. Quos? BEZIV. Grecos atque armenos. et de
sclauonia trapesunte atque euboya non paucos. ANMA. Si
romanos dixisses aut rhodios. si gallos aut germanos. reliquis
ve ecclesie romane iudicos: in hoc de me forsitan articulo triumphas.
BEZIV. Video quo tendis. Grecos tamen christianos. pro
veris tamen et absque errore non habes. ANMA. Detrahere
oblatrare. iudicare. mee non sunt partes. Est qui videt et iudicat
omnia deus. qui per ignaras hominum mentes imbuere.
easdemque errantes dum et quo vult illustrare modo potest. Rempe
vt pulchre ait cicero. detrahere aliquid alteri. et hominem hominis
incomodo suum augere commodum. magis est contra naturam quam

mors q̄ paupertas q̄ dolor q̄ cetera que possunt aut corpori
accidere aut rebus externis. **HELIV.** Esto vero in aliquib⁹
gracia forsitan erret: accidentale illud est. et non de tue fidei
essentia. **MRIMM.** Est spiritus sancti emanatio de fidei acciden-
talibus. Et nūquid purgatoriū eē sancta iubz credere ecclesia?
HELIV. In hoc forte et ipsi errent: attamen illa que susti-
nent mala. patiunt̄ pro causa cristi. **MRIMM.** Ut vide poti⁹
ne pro causa priami. **HELIV.** Hui⁹ tā veterem et senio mi-
noratam iniuriā narras. **MRIMM.** Nulla potēti vetus: nulla
parua iniuria ē. **HELIV.** Ut vetustas multoz obliuia faciēs
istius quoq; fortassis obliuiū fecerit. **MRIMM.** Virgiliū quē
tanto mundiales affectu relegunt nō capit obliuio. **HELIV.**
Quid q̄ pax iam dudum celebrata est. et amicitie confirmate.
MRIMM. Mundi pacem dixeris: nō qualē suis cristus dedit
apostolis. O laude et voce cristi sacra pax. Et o beati vt ipse
inquit pacifici. quoniam filij dei vocabuntur mathei. v. Non
pacidici aduertite. sed pacifici ait Nam apud suum quod non
flectitur iudiciū non voces. sed res: non verba. sed opera atten-
duntur. Juxta illud a nescio quo ^{poeta} verificate sate apposite
dictum. Non vox sed votum. non cordula musica sed cor. non
clamoꝝ s; amoꝝ resonat in aure dei. Sed quid miraris o belial
tam atrocis et acerbe iniurie. tam grauis horrendiq; troiani
excidiij: hominū item diuerse sedē. diuersozū climatum pacem
violari: Cum apud nos atq; hisce dieb⁹. vni⁹ religionis. vni⁹
tribus. et vnius ore principū: tū pacem tū sacramēta. tū federa
turbari ac disrumpi feceris. Que licet pax vere fracta violataq;
ac mortua facietenus reuixerit: cor detenus an hoc eciā sit. a
multis non sine magna ratione vertitur in dubium. Te enim
noctes atq; dies procurante o sathana adeo iam mūdus impia-
uatus est fere totus atq; in maligno posit⁹ q̄ nūc vel maxime
iuxta gloziosam ouidiij poete sententiā vere possum hoc dicere

20

Viuere ex rapto non hospes ab hospite tutus. non socer a genero
rara est quoque gracia fratru. **I**mminet exicio vir coniugis: illa
mariti. **L**urida terribiles miscent aconita nouerce. **F**ilius ante
diem patrios inquirat in annos. **V**icta iacet pietas. et virgo cede
madentes vltima celestem terras astrea reliquit. **D**eus bone quod
id vere sancteque michi dictum videtur. et quod id cupide nunc quod
altius latiusque differerem. nisi quosdam mundi huius rectoris seu
princeps formidarem. **N**eq; enim exigua res est feda illoz facta
attingere. quibus ut voluntas pessima: sic peccata maxima. et
flagitiorum omnium impunitas in penam humani generis data
est. **Q**uotidie enim videmus ut ait crisostimus ledi quod plurimos
opprimi affligi cum omni iniuria humiles et infirmos a potentibus
et fortibus. et paupiores a ditioribus inuadi. **E**t sicut non est
possibile numerare fluctus maris: ita nec hi qui affligunt possunt
numero comprehendi. **Q**uibus neque leges velle subueniunt. neque
iudicium metus. neque vllavis alia morbum hunc potest ac pe-
nicem cohibere. hec crisostimus. **A**t vero tales quanto potenci-
ozes in malis perpetrandis fuerint in hoc seculo: in penis quoque
luendis potiores in alio erunt. **Q**uare? **Q**uia scriptum est. **P**o-
tentes potenter cruciabuntur. **S**ed mecum primo nolens quicquam
aut loqui aut scribere in eos qui possunt prescribere. **P**ostre-
mo ad id venio o belial quod tanta nuper ancille mee carni cete-
risque tuis sequacibus amara bona et dulcia spondebas mala
Magnum te esse et dapnabilem bonorum largitorem iactitas: sed
nullus es. **V**alidum te esse et potentem inimicorum vltorem
predicas: sed debilis profecto es atque infirmus hostis qui nisi vo-
lentem vincere nescis. **E**x te namque nichil omnino potestatis vel
imperii in homines habes: qui nec in porcos nisi iussus intrabere
potuisti. luce. viij. quanto minus in homines. **E**t cristo dum ad-
uersus eum bellaturus deserta campi cum signis erectis. cum appa-
ratu. cum tubis infernalibus. et potestate tua quam maxima ingressus es

mitte te deorsum dixisti. tu deorsum non misisti. mathei. iij.
In me si nō do: quicquid nō habes. **A**t ego cristianis iniciata
sacris religiosissimam cristi professionem intrans. tibi tuisque
operibus ac pompis renūciaui omnibus. **A**mpresentia quoque
ne me forte alienatā putes. etiā atque etiā voce tibi cordeque
renūcio. detestor. renego. despicio. **S**acrū vero baptismi laua
chrū quod oli etate paruula fide suscepi nō propria iā nunc me
suscepisse ratifico. gaudeo. leto. approbo. **E**t quia temptare
incipiens paruus adhuc in me es ac debilis hostis ideo quod tū
in me est super te basiliscum ambulo. te leonē conculco. teque
draconem quantū possum iterimo. **S**criptum est enim. Dum
paruus hostis est interfice. nec eū crescēdo vires acquirere
sine. **T**e quidem ne me temptando. et prauas suggestiones
offerendo sepe et multū inquietes vitare non valeo: sed ne
temptatione vincas. diuina fauente gracia prohibebo. **Q**uē
admodū volitare auiculas circū domū meam impedire nō
possum: at nidificare maxime. **Q**uatuor vt ait bernardus sunt
dominorum genera quorum subesse imperio in hac vita suademur
mundus. caro. demonia. et deus. **C**aro suis largitur asseclis
momentaneā voluptatē. mundus transitoriam sublimitatem
demon perpetuā calamitatē. et deus interminabilem felicitatē.
Confer adinuicem o homo. et pondera tam diuersa variisque
obsequiorum premia. **S**i voluptate attraheris. aīaduerte quod
momentanea est. **S**i mūdāna sublimitate alliceris: transitoria
est. **S**i te vero dyaboli perpetuitas inducit calamitosa est.
No deum ergo conuertere qui felicitatem daturum se nobis
eternā atque infallibilem repromittit carnis ac mūdi. sed et dya
boli quod maxime promissa donaque reiciens. **B**landa equidem sunt
ac dulcia horū trium in hoc seculo dona: sed in futuro esse di
noscent mirra felleque amariora. **F**orsinsecus apparent sensibus
hūanis: placida intrinsecus aut sunt veneno aspidō confecta

Hinc latini fulgor eloquii virgilio sub honesta quadam metha-
fora ad insipientes ut pueri terrenorum amatores quae alta voce
inclamat ita dicens. Qui legitis flores atque humi iacetia fraga.
Fugite o pueri fugite hinc: latet anguis in herba. **E**xempla de
hoc habemus quae plurima. unum vero et illud praecipuum quo domino ab
re in fine huius defensoris forsitan collocabimus. de proserpina cereris filia
que dum veneri et aliis sociata nymphis in vallibus ethnae legedis
floribus operam dat: a plutone rapta atque ad inferos deducta est.
Attendite o mortales attendite. attendite inquit quod non caro animas: sed
anima et se et carnem perdere potest. Nolite igitur o mortales
nolite carni magis obedire quam anime. nec terrenis magis in-
hiare quam celestibus. Nolite inquit terra fieri. ne et cibus dyaboli
sitis. Quando enim serpenti dixit deus. terram manducabis:
peccatori dixit. cibus dyaboli es. Non sitis ergo terra si non
vultis manducari a serpente. Talis quidem es o homo: qualis
est dilectio tua. Si terram diligis: terra es. Si mundum diligis
dyabolus es. Si deum diligis: non audeo dicere deus es. sed audi
psalmistam. Ego dixi dominus estis et filii excelsi omnes. **Q**uod fina-
lit dicitis o belial quam in hoc mundo felicitatem seu miseriam habet
homo. in futuro etiam non defuturam. illud virgilianum eneidos
vi. inducens. Que gracia currum armorumque fuit vivis. que
cura intentes pascere equos. eadem sequitur tellure repostos
Notate si vis et illud ovidii mutacionum libro quarto. Errant
exanguis sine corpore et ossibus umbrae. Parsque forum celebrant
psalmi tecta tyranni. Pars alique artes atque imitamina vite exercet
alia parte sua peccata cohercet. Verumtamen audi etiam quid tandem super hac
re sentiant ipse ovidius virgilio quoad hoc. immo et sibi metipsum
contrarius in illo non poetico non scurrili. sed diuino magis quam
humano de vetula libro tercio sic dicens. Nec me quorundam
deterret opinio vana qui dicunt animas apud infernalium regna
exercere quod hic exercuerunt. quia verum si foret hoc: non

exiliū fugerem moriendo. **Q**ñ melius. Quod se dixisse redar
guar illud: nō fuit hoc quia sic sentirem. sed quia vulgo cum
loquerer: vulgi decreta tenere volebam. **BEVZV.** Magnā
profecto et nescio qua nisi subterfugij causa digressionem ad
mirabilem quidem et magno doctore dignam habuisti. Sed
age ad rem redas. et dicito michi o anima. Quid cause est.
quid ve obstaculi. q̄ sicut olim fieri solebant: amodo nō fiūt
in tua lege miracula? **U**n quia tui sit abbreviata manus aut
debilitata legiseri? **U**n et quod magis reor: quia vos ipse deus
et legiser vester sola voce solisq; labijs. non corde non opere
cristianos. vel pzincipum vestrozum ambitioni. inuidie. se-
uicie: vel sacerdotum vestrozum luxurie. vanitati. auaricie:
vel populanū detractioni nequicie. nimis inbiantū culpa pro
derelictis proq; oblitis habuerit? Et hanc suam olim caram
et delectam plenas antea ac perdulces vuas. sed iam sarmen-
tis impeditam nimis acerbis et graciles labruscas ferentem
vineam incultam quidem ac desertam. michi amputandam
vindemiandamq; reliquerit. **ANMA.** Nulla harū queuis
causa huius est o belial: sed ea potius quam supra si me au-
dire voluisti tetigi. quāq; maximū ille tum doctor tum pastoz
gregezius in sua quadam omelia refert. **O**rticolam quippe nō
semper vt longe antea dixi fruticem clepsedrare oportet.
BEVZV. Cur inq; etiam nunc miracula illa que predicas
facta esse: non fiunt? **ANMA.** Si tibi gregorij auctori-
tas ac ratio non sufficit: augustini saltem ratio verbaq; ista
sufficiant. possem inquit dicere necessaria fuisse miracula
pziusquam crederet mundus. ad hoc vt crederet mundus.
Quisquis vero adhuc prodigia vt credat requirit: magnum
est ipse prodigium qui mundo credente non credit. hec au-
gustinus. **BEVZV.** Sed miraculorum nonnunq; operatio
plerosq; ab eusebia in ydolatriā: a veritate in errorem traxit

ANIM. Tuorum videlicet que falsa sunt: at verorum mīme
Ex falsis enim vt ait phūs verum aliquando sequitur: sed ex
veris nō nisi verū. Hinc richard⁹ parisiensis doctor admodū
egregius non minus deuote q̄ suauiter ita scribit. **O** deus vni
uersum tuis orbem miraculis conuertisti. antiquam abrogasti
legem. et vetera recentibus obruere sacrificia voluisti. Quod
non alias certe q̄ ex tuorum mirabilium virtute effectum est.
Hinc nos tamen falsos et fallentes. seductos quoq; et seducētes
tue fidei emuli inpuēter nimis atq; inuerecunde garrunt. Si
falsi igitur. si seducti a tuis miraculis sumus: a quo seducti nisi
a te domine deus sumus? **BEZ.** At saltem vt princeps ipse
turchorum cuius in tuos victorias ac triumphos memi. suisq;
similes et salui fierēt. et tuā in pace gentem linquerent: signorū
iam et prodigiorum choruscacio q̄ oportuna foret. **ANIM.**
Si miracula signaq; glorioza turchis vt alijs nationibus deus
pro nostra lege suo tempore non fecisset. Si cristi discipuli per
omnes sparsi mūdi angulos nō fuissent. Si legem hanc turchi
et sui similes non suscepissent. multisq; annis non obseruassēt
Si deniq; se iacētes itenebris illuīari. et sacrū euāgeliū denuo
sibi anūciari pmitterēt: nōnulla certe foret hec tua argumētacio.

**De mirabili orbis conuersione ad cristum. de sectis et legibus
et. de comparacione earum adinuicem. Dialogus quartus.**

BEZ.

Orbis igitur conuersionem ad cristi fidem quam
memoras per apostolos et reliquos primitiuos
tuos olim factam: a miraculorum effectione operum et
non ab astutia et calliditate humana factā fuisse
o anima putas? **ANIM.** Non utiq; velut ambiguum puto
sed id potius verum certumq; firmiter ac indubie credo. **BEZ.**
ANIM. Et an conuersionē istā illā esse existimas de qua scribit

ysa. ij. Conflabūt gladios suos in vomeres. et lanceas suas
in falces. Illam quoq; de qua in eodem. capitulo. xi. dicitur
In diebus illis habitabit lupus cum agno. et pardus cum
edo accubabit. Vitulus et leo et ovis simul morabuntur. et
puer paruulus minabit eos. ANIMIA. Etiam. BEZAL.
Attamen illud contigisse nusquā adhuc aut in tua. aut in
hebreæ. aut in alchorana lege compertum est. ANIMIA.
Non omnia que scribuntur a prophetis o belial sunt lit-
terali sensu intelligenda. Alioquin ipsemet ysaias non ho-
minem saluatorem. sed cornutum quadrupedem expectaret
cum ait capitulo. xvi. Emitte agnum domine dominatore
terre de petra deserti ad montem filie syon. BEZAL.
Et quomodo queso te ad predicationem paucorum et sim-
plicium ac pauperum cristianoꝝ tot sibi cristus vbiq; po-
pulos acquisisset nisi eos mira interius sapientia repleuiss;
exterioribusq; verborum rationibus. atq; eloquentie gra-
tia insignisset? Sicut enim in ipsa rethorice fronte tuus
cicero meminit. Nemo nisi sapientia admodum atq; elo-
quentia peditus homines a iocunda sua consuetudine
que presertim iam nature vim optinet propter vetustatem
conuertere. et ad diuersas rationes vite traducere posset.
Quo autem difficiliora videntur ac sublimiora cristi pre-
cepta: maior eozū predicatoribus discretio atq; eloquentia
conferenda erat. ANIMIA. Assentioꝝ vtiq;. Nam nichil
verius ac magis consentaneum rationi. q̄ q̄ optimis tum
scientie tum eloquentie munirentur armis quozum predi-
catio ad vniuersum cōuertendum orbem destinata erat vt
cum fiducia verbum omnibus predicarent. Quos et ipse
cristus dum mittit confortat dicens. Cum fueritis ante re-
ges et presides nolite cogitare quomō aut quid loquaminī
Dabitur enim vobis in illa hora quid dicatis. Mar. xij.

Verumtamen eloquentia ac sapientia hoc agere sole absq̄ ope
ribus miris non sufficiebāt. tanta erat et tantū iueterata mūdi
peruersio. **C**ui⁹ etiā conuersio tanta tamq̄ admiranda extitit
vt tullianam prozsus ac demostenis omniumq̄ tam grecozum
q̄ latinoz facūdia. salmonis et sibillarum. platonis ac ceteroz
phōzum sapiēcia defecisset: nisi potiozem sibi locum virtutes et
miracula vendicassent. **Q**uis enim queso intollerabilem grecoz
Superbiam atq̄ inuidiam. insaciabilem romanozum auariciam
gallorum. germanozum. anglozum. cetrozumq̄ occidentalium
luxuriam. ebrietatē. petulanciam: ad humilitatem. frugalitatē
castitatem. sobrietatem. et ceteram vite reditudinē absq̄ mira
culis conuertisset? **S**ed hec olim facta sunt ī primitiua ecclesia
Olim siquidem olim cristi vicarij eiusq̄ discipuli sancta ipsius
vestigia imitantes signis choruscantes et virtutib⁹ degentes
sub quadam paupere vita suis predicacionibus atq̄ operibus
miris et vita sancta orbem fere omnē a tue o belial: tyrannidis
iugo ad suam doctrinam pariter et vitam conurterunt. iniquā
tuam ledere ptātem. et terrificam tui principatus ostendere cru
delitatē non verentes. **I**llo namq̄ ipso tēpore peuca recipiebas
a mundo tributa o belial. nec concursu solito cateruatī ruebat
ad tui baratri limina animarū flebile vulgus. sed via decliuis
et lata que ducit ad mortem sine villo strepitu manebat paucis
ad modū miserozū gressib⁹ conculcata. totusq̄ tua vacāte curia
vlulabat infernus gemens anxius spoliatus. **D**ucebant hī pzi
itiui apli et reliqui eozum sequaces. factozes quidem verbi et
non auditozes vel pzoatozes tantum humilem ac d̄spicibilem
et inopem vitam in continuis laboribus erumpnis ac psecuci
onib⁹. **D**os autem o moderni ecclesie redtozes ut plurimum nō
sic. **V**enenum diu est q̄ effudit iste dyabolus ī ecclesia: iā estis
inflati **BEZ. 127.** **V**era igit̄ miracula vt ex verbis tuis accipio
in et pro sola tua lege retroactis iam seculis facta: et non alias

arbitraris: ANIMU. Ita sane arbitror. BEZAU. Solam
ergo ipsam tuam legem deo gratam o anima. solam immacu-
latam et non aliam existimas: ANIMU. Solam. BEZAU.
Nullamque proorsus aliam legis noie dignam censes: ANIMU
Nullam proorsus. BEZAU. Et nullam nisi in ea salutem in-
ueniri posse autumas: ANIMU. Etiam nullam. BEZAU.
Hebreozu vero legem digito dei scriptam qua fronte quaque
fiducia dampnare audebis: ANIMU. illa quippe nostra est
et ea quidem bona: sed incompleta. Complementu vero suu
est cristi euangelium. BEZAU. Quid cristi euangelium?
Addere siquidem legi mosaice euangelium quid aliud queso
est quam legem aggrauare? Sunt enim aggrauantia additamenta
omnia. Consilia insup euangelica graua sunt: at sacramenta
grauiora. Et tamen euangelifer tuus cristus ait. iugum meum
suauis. et onus meum leue. math. xi. Quid isto magis contra-
rium esse potest. igitur si discordantia hec accordare. si has
explicare ambages. et hys te eripere laqueis potes: magna
profecto dederis huic certamini pacem. ANIMU. Moyse
precepta. cristi consilia. ymmo leuia faciliaque omnia nolentibus
pergrauia quidem sunt ac difficilia valde. Legisti ne comicos
affri therencij libros. nulla inquit res tam facilis est. quin
difficilis sit quam inuitus facias. Hoc ad primum. Quod vero
dicas graua esse additamenta omnia fasum est. eumentum
est. Sunt enim additamenta plura que nedum non sunt gra-
ua: sed plurimu quoque afferentia leuitatis. BEZAU. Que?
ANIMU. Vela in nauibus. rote in curribus. penne in vo-
lucris. Sic cristi euangelium mosaice legi additu cristianozu
animas vt sursum volare queant diuina virtute alleuiat.
quod minime lex mosaica sola prestare poterat. BEZAU.
Arabum quoque legem vnissimu et absque socio deum coli iuben-
tem nullam dices: ANIMU. Nonmodo nullam sed fictam

sed ridiculam. ineptijsq; et fabulis ac scurritatibus plenam. et
dei blasphemam dico. **HELIAL.** Que vnū et absq; socio deū
predicat: tu blasphemā dicē nō erubescis? **ANIMIA.** Que deū
finitū. vtpote corporeum. manū ptes caput. et reliqua mēbra
habentem. que diuinam prouidenciam nichil ista curare bassa
que deum peccatorum omnium causam esse. que celum ex fumo
factum. que celestes angelos ex flāma ignis creatos. et peccare
et morituros esse. malos vero angelos per alchozanū saluādos
que humanas animas portionem anime dei. plura quoq; alia ab
sona. et celse derogantia maiestati ponit: qualiter excusari a
blasfemia potest? **HELIAL.** Que virtuosos in paradiso. vicio
sos ī baratro locat: lex illa deo digna nō censebit? **ANIMIA.**
Neq; hoc satis est. Venos enim bone locari. malos male perdi
omni secte omni legi coē est. In hoc tamē et ipsa turpiter errat
que sūmam hominis beatitudinē in voluptatibus vt ī cerere
potu et venere. multaq; alia nō dicā deo. sed nec sapiēti homiē
digna tradit. **HELIAL.** Perpetua tamen paradisi gaudia
machometū ī suo alchozano describit. **ANIMIA.** In alchozano
perpetua sed tantum carnalia promittuntur bona. Euangeliū
vero promittit āgeliformitatē. homiēs scilic; cōformes futuros
angelis nichil habentibus carnalitatis. Quid corporale optari
quid concipi in hac vita potest. cuius desiderium non vilescit?
Omnia quippe corporalia vilescunt: sola intellectualia nunq̄.
Comedere bibere luxuriari et hmoi que paradisi gaudia arabib;
sunt. et si aliquando quidē placent. aliquando etiam displicēt
ac instabiliter se habent. Scize autem et intelligere atq; oculo
mētis intueri veritatem semper placet. Et quāto plus senuerit
homo tanto magis ista placent. et talium quanto plus huērit:
eo magis feruor habēdi crescit. Si igitē ī futuro seculo desideriu
oportet esse perpetuū et coutinuū. cibationem puoq; perpetuā
et continuā: non erit corporalis neq; carnalis. neq; sensibilis.

sed intellectualis vite cibatio. **P**reterea quāuis in alchorano
describitur paradifus habens vini pariter et mellis ampla
flumina. virginum quoq; multitudinem: plures tamen in hoc
seculo talia abhorrent ac vilipendunt. Quo igitur pacto dici
isti felices poterunt: si allequentur in paradiso: que esse qui
nollent in hoc mundo? **S**cribitur in alchorano virgines in
paradiso pulcherzimas atq; nigras iueniri cum oculis haben
tibus albuginem albissimum et magnum. Quis gallus. quis
ptalus. aut germanus quantumlibet inberti luxu perditus
tales in hoc seculo: in futuro vero longe minus appeteret. **A**-
lchoranus insuper concubitus et cetera carnis delectabilia in
templis fieri aut mesquitis prohibet. Ergo mesquite. quod
nec ipse machometus diceret. sunt paradiso sanctiores. **P**ruo
rum est. non hominum heccine humana fictaꝝ tradicio. **N**em
pe vt ait boeti⁹. **S**i voluptates beatos efficere possent: nichil
cause est quin pecudes beate dicerentur. **N**on sic profecto est
de nostra sancta atq; immaculata cristiāna lege. **H**anc enim hu
mana subtilitas non adinuenit. nec ratio reperit naturalis.
nec fluxit sapientia ista de terra. sed celitus ē infusa. diuinitus
reuelata. per signa etiā ac prodigia innumerabiliaq; miracula
soli deo possibilis copiosissime ac certissime confirmata. **M**a-
chometus insuper legis sue tam absurde latoꝝ ausus immane
nephas se dei prophetam ac nuncium falso dicere. non est aus⁹
dampnare euangelium: sed laudare potius. dans intelligi feli
citatē in eo promissam non esse illa corporali inferiorē. **H**oc
enim docti apud eos et sapientes verum esse non dissimulant
Etei arabs auicenna p̄clarivir ingenij multo p̄ferendā iudi
cat felicitatē intellectuālē fructiois dei et veritatis. felicitati in
lege arabū descripte in qua tñ nat⁹ ⁊ ipse erat. **S**ic plato. sic aris
totiles. et reliqui sapientum. existimant fere oēs. **BEZII.** **O**
anima tu iueheris in alchoranū deo mēbra attribuentē corpea

sed inuehere potius in tue fidei symbolū. vbi fili⁹ ad dextram
sedere patris voce libera profitetur. Nunquid enī deus pater
habet latus dextrum aut sinistrum veluti copora? ANIMU.
Nec nos hoc de deo patre sentimus. Nulla enī forma corporis
deus finitur atq; concluditur. Sed dextera patris vt ait aug⁹.
est beatitudo perpetua que sanctis datur: quē admodū sinistra
eius recte miseria perpetua appellatur. Dextrū namq; habere
aut sinistrū. desari ac rarefcere. cōtrahi ac dilatari. ī minucias
deteri. et grandescere in molē nō nisi corporis est. Longe enim
aliud est anīe natura q̄ corporis: quāto magis dei qui creator
est et anime et corporis. Non sic deus a nobis dicitur membra
habere corporea quē admodū nos: Nec sic dicit implere mūdū
velut aqua. velut aer. velut ipsa lux. vt minore sui parte mino
rē mūdi impleat partē. et maioze maioz. Nouit vbiq; totū eē: et
nullo cōteri loco. Nouit veire nō recedēdo vbi erat. Nouit abire
nō deserēdo q̄ venerat vt ait aug⁹. HELIAL. Si nō est a deo lex
sarracenicā: quō tot ac tātas populoz turmas ad se. totq; hoīm
legiones traxit? ANIMU. Vis scire breuiter? Licētia vicioz
creuit lex sarracenoꝝ. vt ait pius pontifex nuper maximus
Vis scire vltērius quomodo ad predicationē machometi et sui
instructoris sergij: tā breuiter et tā facile sarraceni a cristiana
religione sunt auersi. Reuoluantur cronice veteres. legantur
ānales historie: et quod dictura sum verū certe atq; idubitatū
reperies. Paulo antea q̄ machometus nasceretur. arabia et siria
longis ātea seculis cristianis iniciate sacris ab ea fide nemine
cogēte: sed sola sua prauitate ac perfidia recessere. Sed assūpt⁹
ad imperiū heraclius princeps cristianissim⁹ armis et brachio
forti apostatas huiuscemodi. veritatem quam pri⁹ susseperant
et quam postea abnegarant denuo resumere. cosozoe rege eorū
interfecto compulit. At heraclio cesare sublato e medio. vel vt
alij dicunt senio confracto: callidus surrexit machometus. Qui

vt diues ex paupere. vt princeps ex vili mancipio. vt imperator ex mercatore fieret: ridiculam certe et scurrilem legem. partim ex vetere partim ex nouo testamento. partim vero ex fabulis et anilibus nugis confinxit. **L**axauit habenas veneri hoc primum. quod hominibus illius terre placidum esse no- uit: pro lege celitus ei reuelata instituit. se prophetam magnū et dei nuncium fingens. **H**oc itaq; modo rudis ille atq; indisci- plinatus populus qui paulo antea vt iam dixi absq; prophe- ta et dei nuncio leuiter sese auerterat: tunc multo quidem leui⁹ ad vocem machometi se et prophetam magnum. et dei nunci- um. et nisi in virtute gladij missum. et. xl. virozum fortium ge- nitales se habere vires mentientis: auersus est. **N**ec magnis ad hanc rem persuasionibus. seu artificiosa elocutione opus erat: quandoquidem iam animi eorum persuasi. et cristiani in- uiti facti erant. **U**na igitur infecta regio infecit aliam. et ista illam. et illa deinceps ex finitimis regionibus multas. **I**nstar ardentis parietis totam sepe viciniam concremantis. aut ve- neni mortiferi contacta ab eo omnia sedulo inficientis. **BE** **LXXII**. **S**ed extensior multo est sarracenorum q̄ tua secta. hinc plurimorum iudicio dignior multo atq; excellentior re- putatur. **ARISTOTELIS**. **S**ed homines teste aristotile vt in pluri- bus sunt mali. vt in paucioribus vero boni. **D**is aliud. **S**api- ens in ecclesiaste capitulo. i. **P**eruersi difficile corriguntur. et stultorum infinitus est numer⁹. **G**regorius vero dicit. **A**d fidem plures veniūt: s; ad celeste regnū pauci cōducunt. **P**le- riq; enim dñm vocib⁹ sequuntur: sed moribus fugiunt. **E**t vir- gilius. **P**auci quos equus amauit iupiter. **O** miser peccator ingrata tibi omnia: tibi vero o belial et tuo infernali regno valde grata annuncio. **BE** **LXXII**. **S**ed dicet forte aliquis. **N**ō credo p̄dicis testib⁹. qz forsan vt hoies locuti sunt. **ARISTOTELIS** **I**ncreati saltē veritati credat i suo nobis euangelio sic dicenti

Multi vocati pauci vero electi. math. xx. **E**t iterum. Intrate per angustam portam. quia lata porta et speciosa est via que ducit ad perditionem. et multi sunt qui intrant per eam. math. vii. **O** miser peccator. quod mala inquit tibi noua annuncio? Tu certe malles quod dicerem omnes saluandos: ego non possum. quia veritas contradicit michi. **I**gitur o belial si lex saracenicam eo censenda est melior quia extensior: consequens est malos bonis. et stultos sapientibus fore meliores. **BELIAL.** Multi inquit saraceni: sed christiani in respectu eorum sunt pauci. Ergo saraceni potiores ergo et meliores: **ANIMA.** Quid multitudinem naras? **M**ultitudo ut ait cicero non vincit: sed paucitas bene ordinata. **C**ui dicto applaudit quod de leonida thebano alexandride filio tradit. **N**am cum eadem egressuro ad bellum. suorum aliquis dixisset. **O** leonida aduersus multos cum paucis dimicaturus sic ades? **S**i me inquit multitudini fidem habere existimatis. nec omnis grecia satis est: sine autem virtutibus. vel hic numerus satis est. **BELIAL.** **L**egem inquit machometi tota fere asia. totaque affrica. et pars europe magna tenet. **E**a igitur secta multo extensior et multo populosior existat quam aut tua aut hebreica aut queuis alia secta. **ANIMA.** Non quod veri aliquid affert: sed quia multos populares ut dixi nomine voluptatis inuitat. **N**emo enim non in vicia promptus est ut ait lactantius. **BELIAL.** Non est machometica lex que disputationi subiaceat. **I**n arabia ortum habuit que paruo principio quantum creuerit vides. **E**giptus huic legi additus est. et syria. et mesopotamia. et libia. et numidia. et mauritania. et pars magna hispanie. et diues asia. et docta grecia cum forti tracia. et nobili macedonia. **S**unt et alie quam plurime regiones sub imperio dicte legis que armis non verbis ut tua quesite sunt. **ANIMA.** Si armis: ergo violencia. **V**ostram vero neque armis neque verbis: sed operibus miris ut iam dixi quesita est. **D**ixi etiam supra o belial cur ipsa lex arabica in tantum creuerit

Plebis voluptas allexit. **HELIAL.** Si non esset lex arabica
vera non dedissent superi successus eius imperio tantos. Amat
eos deus. et legis odorem sentiens congratulatur et sternit iter
victoribus suis. **ANIMIA.** Non quod amat eos deus victorias in
nos plurimas habent: sed quia forte nos propter vicia nostra
plurima non amat. Vultque ipse suo more temporaliter malos
punire per petroses. quos tandem. ut pater correctricem si in
virgam. in ignem eternum proiciet. **HELIAL.** Victorias in
quod plurimas sarraceni habuere in vos. Ergo meliores vobis
ipsi sunt: aut saltem feliciores. **ANIMIA.** Fuerunt etiam ali
quando victi. Parua cristianorum manus suas ingentes copi
as apud confluentes sanum et danubium paucis ante annis
deleuit. Sed non his argumentationibus stat nostra fides. Victi.
fudi hostes. imperium teneo. Si sic licet arguere. vera fuit ab
alexandro tot victoriis illustrato et sub eis successoribus reli
gio qui regnauere imperio armis quesito. Vera etiam roma
norum fides usque ad priorum constantinum qui orbem sibi fer
ro subiugarunt. et omnes domuere quas adire gentes. Sci
mus tamen et alexandrum et eius heredes. et romanos. et qui
sub eis erant. iudeis exceptis ydola coluisse. Ergo et deos eo
rum recipiemus. et veram eorum religionem fatebimur. quia
vicerunt. Absit ut propter victoriam meliorem esse credamus
religionem victorum. Sic enim fatendum esset omnes qui to
tiens vicerunt hebreos melius de eo sensisse quam ipsi victi. Quod
neque tu diceret neque tuus quem sustines machometus. qui de
fensionem sue tradicionis totam in armis collocat. et omne ge
nus ratiocinationis effugit. O pessimum signum et maximum
iniquitatis iudicium. Lex ista ymmo perfidia ista atque insa
nia falsa ab armis incepit. armisque tuetur et gladio. Non sic
humilis et vera cristi religio. Incepit enim a paupertate et
ab humilitate. concomitante virtute miraculorum non gladii.

Cuius rei gratia. ut est apud iohānē caplō. x. cum indei cristū rapere in regem vellent: fugit ab eis. duo nobis salubria documenta relinquēs. vnum fugiēdos honores ac dignitates: aliud appetēdos labores ac tribulationes huius seculi. Fugit enim spreuitq; regale sceptrum quesitus in regem: quesitus autē ad passionem nō fugit. ymmo se querentibus vltro obtulit. et pro ipsis in cruce pendens misericorditer exoravit.

De vera et falsa religione. probatio q̄ deū est. et q̄ vnū et non plures. et quō querēdū seu iūestigādū ē deū. Dilogū quintus.

BEYLAL.

Tam ergo ipsam quā defendis cristianā religionē ceteris omnibus quasi nulle essent preponendam ut video arbitraris o anīā. religione tamē gloriāē sua ut aiunt vera. tum hebrei. tum arabes. tū reliq; totius orbis innumera gentiū turba. **ARMA.** Religio optiā ac perfectā vna est super cristi nomen superq; petram firmissimā fundata. Relique omnes supersticiones vane. et deuia. et errozes sunt. quibus iter paratur ad inferos atq; ad mortē. Et quot putas quantiūq; viri huius vere religionis inopiam miserabilem passi sunt. cunctis in rebus alijs altiores: Habent illi quod eternum gemant: habes tu cristiane vnde gloriaris et gaudeas. nō in te quidem. sed in eo qui te summa in re tāto maiorib; preferre dignatū est quo nil maius tibi vel melius tribuī poterat ī hac vita. De quo loqui aliquid vltius nō grauarer nisi res ipsa celesti lumine plena fere iam omnibus nota esset **BEYLAL.** P̄s sacris iniciantur et aliī in religione sua. sicut et tui īciantur in tua. **ARMA.** Pia sacra huius religionis sunt tantūmodo: reliquarum omnium sunt furozes. ritusq; sacri legi. Neq; tamē īciatum esse sufficit. Maius est forte q̄ putat huiusmodi negocium. Non enim deum nosse satis est. quod et

tu et reliqui demones faciunt qui oderunt. Amor et cultus
exigitur his ex rebus constans que vtinā tam bene imple-
rentur ab hominibus q̄ sciuntur. Custodi autem bene hanc
quisquis habes religionē ab erroribus a negligentia a pec-
catis. et bene profecto atq; optime tibi erit. **A**ffirmat enim
trimegistus hermes vt ait lactantius eos qui cognouerunt
deum atq; honorarunt non tantū ab incurſibus demonū tutes
esse: verum etiā ne fato quidem teneri. **V**na inquit custodia
pietas. **E**tenim pius homo neq; demoni pessimo. neq; fato
subiacet. **D**eus namq; liberat piū ab omni malo. **N**empe
unicū atq; solum bonum est hominibus pietas. **Q**uid vero
sit pietas alio in loco ostendit his verbis. **P**ietas enī scien-
tia dei est. **E**candemq; sententiam asclepiū in sermone quodā
latius explicasse cōfirmat. **V**ides vt cōstātissime duo pagani
nostrā circūvolant veritatē. **T**anta est veri vis vt linguas
sepe hostium ad se trahat. hec lactantius. **H**ELIAL. **Q**uid
vero q̄ ipsa arabū lex siue religio vnissimū vt dixi supra et
absq; socio: tua vero vnitrinū deū coli atq; adorari imperat:
ARJMA. **E**t nos quoq; vnissimū vt sic loquar ymmo et
simplicissimū fatemur deū. nec vllū proorsus deo sociū qui vn⁹
ac solus de⁹. vnus ac solus dominus. vnus ac solus altissim⁹
est: tribuimus. **I**n deo namq; est indiuisibilis vnitas. et in-
sociabilis pluralitas vt ait anselmus. **E**t licet nos cristiani
quibus auctore iheronimo nichil felicius psonalē in diuinis
trinitatem ponamus: non tamen adeo hebetes sum⁹ vt igno-
remus in deo veram esse vnitatem propter eius simplicitatē
immutabilitatem. singularitatem. et propter vnitatis creare
similitudinem. **N**am sicut vnitas a nullo descendit numero.
sed omnis pluralitas ab eo defluit: sic deus a nullo. et omnia
ab ipso tanq̄ a primordiali diriuantur exordio. **M**emimus
etiam eius q̄ sapienter ait perallegatus hermes trimegist⁹

veterū phōrum doctissimus. An supercelesti est vnitas. ī celesti
alteritas. in subcelesti pluralitas. Is vero trimegistus hermes
vt ait lactantius scripsit libros equidem multos ad cognitionē
rezum diuinarū pertinentes. in quib⁹ maiestatem sumi ac singlaris
dei asseruit. Quē his deniq⁹ nomibus appellat quibus nos deū
ac patrem. At ne quis nomen eius proprium requirat: anomio
esse dicit. eo qd nominis proprietate nō egeat ob ipsam scilic⁹
vnitatem. Ipsius hec verba sunt. Deus autē vnus. vnus autē
nomine non eget. est enim qui sine nomine est. deo ergo nomen
non est. quia solus est. Nec enim opus est proprio vocabulo:
nisi cum discrimē exigit multitudo. vt vnāquamq⁹ personā sua
nota et appellacione designes. Deo autē quia semper vnus est
propriū nomen est deus. hec trimegistus. Deus insuper vt ait
lactantius qui est eterna mens ex omni vtiq⁹ parte perfecte
cōsummataq⁹ virtutis est. Qd si verū: vn⁹ sit necesse est. Potestas
enim aut virtus absoluta retinet suam propriam firmitatem. hec
lactantius. Cui rōcinationi similis est ista que sequitur. **De⁹** est
excellentissimus. sed teste phō quod per excellentiam dicit⁹ vni
soli cōuenit. Igit⁹ de⁹ vnus et solus est et nō plures. Memim⁹
insuper eius quōd sapienter super illud gen. iij. **Eritis sicut dij.** a
petro damiani scriptū est. Ecce frater si vis dyaboli grāmaticā
discere: discite deum pluraliter declinare. Artifex enim doctoz dū
artem inobedientie nouiter condit: ad colendos etiā plurimos
deos inauditam mundo declinationis regulā ītroducit. **BEVJ**
VL. **Omōi** verba olim nostra. eritis sicut dij. non modo nostra
sed eximij prophāz dauid. sed et ipsi⁹ dei verba sunt. Ego dixi
inquit prophā dij estis. Et in exodo ait ipse dominus. **Dij**
non detrahes. Quomodo igitur hec in verba falsa vel icōgrua
erunt. que tū a prophā. tum ob ipso viuente deo sunt prolata:
2127M21. Hoc nomen deus in sensu triplici a sacre pagine
doctozib⁹ cōiter accipitur. vere scilic⁹. participatiue. et abusiue

De primo habetur de utro. vi. Audi israhel. deus tuus vnus est
De secundo scribit in psalmo. lxxx. Ego dixi dñi estis. De tercio
similiter in psalmo. xcvi. Omnes dñi gentiu demonia sunt. Qd
itaq; habetur in exodo. Dñs non detrahens. et quod in psalmo
Ego dixi dñi estis. dñi id est diuini participatione quadam in-
telligendū est. Quēadmodū et oēs intelligentie dñi appellant.
dicente platone. O dñi deozū quoz opifex paterq; ego natura
quidem mutabiles estis: sed mea voluntate sic permanetis. dñi
in q̄ participatiue solum et non per essentiam. quod quidem im-
possibile ē. quia summū bonū plurificari non potest. **HELIZAL**
Sic etiam intelligebam cum dixi. Eritis sicut dñi. **ARIZAL**.
Requa q̄. Jam enim quia iusti erant prothoplausti: dñi utiq;
erant intelligendo vt nuper exposui. nichil ergo si sic intelli-
gebas eis tibi obedientibus accreuisset. **HELIZAL**. Plures
opinanti deos nescio deum vnum esse acute satis atq; apposite
demonstrasti o anima. Omnino autem deum esse neganti quid
responderes? **ARIZAL**. Quod princeps phōz aristoteles per-
pulchre ait in sua monastica. Non oportet omne problema
nec omnē propōnem considerare: sed quā dubitat aliquis indi-
gentiū rationis. et nō pene vel sensus. Nam qui dubitat vtrū
oporteat deū vereri. et parentes honorare vel nō: pene indiget
qui vero vtrum nix alba vel non: sensus. Error quidem ille
dubitare deum esse nō modo insipientia est. sed insania falsa.
sed perfidissima dementia. Ait nāq; propheta in psalmo. xiiij.
Dixit insipiens in corde suo non est deus. Sup quo verbo ait
augustinus. Nec ipsi sacrilegi et detestandi quidā pbi qui puerba
et falsa de deo sentiunt ausi sunt dicere. non est deus. Ideo ergo
dixit in corde suo. quia nemo hoc audet dicere: etiam si ausus
fuerit cogitare. hec aug⁹. Et ambrosius. Nemo inqt prudens qui
deū nescit. Deniq; insipiens dixit quia nō est de⁹. nā sapiens nō
diceret. h̄ ille. Que vero maior insania. q̄ furia intollerabilior

¶ dicere illud non esse quod est causa omnibus vt sint. Cum
insano vero nemo solet phāri ad sui destructionem errozis. **De**
ait idem aristotiles. Magna p̄fecto temeritas magnaq; et
bestialis obtusitas atq; inscitia est dubitare de fonte ex quo
apparet fluius continue perseuerans. **F**onti namq; īdeficienti
attestatur fluij̄ continuitas. et certum indicium creatoris est
continuus fluxus creaturarum. **A**ugustinus quoq; ait. **O** phi-
losophe totum considerasti rerum ordinem: et non vis attēdere
q̄ mundus opus dei sit. **I**dolum est opus fabri. si faber ydolo
sicut dedit figuram daret et cor: ab ipso ydolo faber adoraret.
Quod sequitur ait ambrosius. **S**icut ex motibus et admīstra-
tione corporis animā quam non vides intelligis. sic admīstra-
tione totius mundi et regimine omniū creatorē phī intellexrūt.
Et gregorius qđ longe supra allegatum est. **D**eus suo p̄ntiali
esse dat omnibus rebus esse. ita q̄ si se rebus vel ad momentum
subtraheret. sicut de nichilo facta sunt: sic in nichilum defluerēt
vniuersa. **C**ōcordat quod pulchre a quodam phō sentitum est
qui ait. **D**eus est anima mundi. **E**t alius item. **D**eus est spera
cuius centrum est vbiq; circūferentia vero nusq;. **N**ec mirū si
deus. sane tamen intelligendo. sit anima mūdi. id est verum esse
ac purus actus dans onibus alijs esse. quare nō ex equo omīa
entia aiāt. **N**am et ego non omīa mei corporis membra eq̄liter
animo. vni gustum. alteri auditum. visumq; alteri distribuens
Rursum vero ambro⁹ his apertissimis rationibus deū esse luce
clarius ostendit. **C**reatura inquit facta est. et non est facta a
seipsa. ergo ab alio. illud autē voco deum. **Q**ui si esset creatura
facta esset ab alio. et de illo quererē. **V**el ergo est abire in īfīni-
tum vel est dare deum. **S**ecunda ratio. **O**mne mutabile cum
incipit esse habet aliquid immutabile p̄imum p̄ncipiū existēdi.
Sed omne ens notum nobis sine corporeum siue spirituale est
mutabile. **N**ecē est igitur ipsum habere p̄imum aliqđ existēdi

imutabile principū hoc autem dicimus deum. **T**ercia. nō con-
tingit esse vel intelligere in rebus bonū et meli⁹. nisi sit aliqd
optimum qđ sit causa bonitatis illoꝝ. Sed in rebus contingit
inuenire bonū corpus. et meliorem spiritū. Ergo oportet esse
aliquid optimum. et hoc dicimus deum. **R**ursus. vbi est dare
pulchrū et pulchrius est dare pulcherrimū. Sed in creaturis
est dare pulchrū et pulchrius. intelligibilia namq; sunt pul-
chriora sensibilibus. Ergo est dare pulcherrimū. qđ vocamus
deum. **S**ic igit̃ creature arguūt vnū primū imutabile optimū
et pulcherrimū principium. qđ est propositū. **F**acit optime qđ
ait augustin⁹ in libro de trinitate. **Q**ui fecit magna: maior ē
qui fecit pulchra: pulchrior est. qui fecit bona: optimus est. **E**t
iterū. **D**eum verissime esse totus mundus clamat qui nō esset
nisi creatus esset. et qui hunc creauit deus est. **Q**ue omnia a sa-
lomone sapie. xij. his paucis explicantur sermonibus. **D**ani-
sunt omnes homines in quibus non subest sciencia dei. et de
his que videntur bona non potuerunt intelligere eum qui est
Neq; operibus attendentes agnouerunt quis esset artifex. s; **s**
ait ignem. aut spiritū. aut citatū aerem. aut giram stellaz. aut
aquā. aut solem rectores orbis terrarū deū putauerunt. **Q**uoꝝ
si specie delectati deos putauerunt: sciant quanto his dñs eoz
speciosior est. **A**ut si virtutem et opera eoz mirati sunt: intelli-
gant ab ipsis quoniā qui hec constituit fortia fortior est illis
A magnitudine enī speciei et creature: cognoscibiliter poterit
hoꝝ creator videri. hec ibi. **HELIV.** **Q**uid qđ prothagoras
qui et phūs et sapientissimus suo tempore habebatur dicere
erat solitus non liquere sibi an deus aliquis esset? **ANIMIA.**
Que disputatio adeo impia iudicata est. vt ab atheniensibus
auctoz eius eiectus sit. et libri in quibus ea continebat̃ exusti
Sed q̃s obsecro tam rudus tam demens. et tā insipiēs esse pōt
vt celū credat regere carere. et hāc pulcherrimā mūdi machinā

casu emerfisse. et oia fieri fortuito? **Stultorum:** est hec assertio
 dicente propheta quod modo allegatum est. **Dixit insipies** in
 corde suo non est deus. **H**moi enim dampnatissime secte legitur
 fuisse epycur⁹ grec⁹: similiter et suus imitator lucreci⁹ roman⁹
Quorum quia deterrima et pniciosa et falcissima erat doctina
 libri eā cōtinētes fere ōnes diuina grā aut exusti aut suppressi
 existūt. adeo vt nec vn⁹ quidē tot⁹ toto in orbe reperiri queat
Scripsit enī s; post epycurū dāpnat⁹ cū suo dogmate lucreci⁹
 oia fieri ex athomis. oiaq; resolui ī athomos. mūdū quoq; istū
 a casu. sed tamen p naturā factū. humanas aīas naturaliter in
 ipsa ifūdi corpora. et naturaliter emori cū eisdem. **A**pud iferos
 neq; estus neq; algozes. pmo nec ipsum infernū. nec campos
 elisios. nec quitq; taliū: sed cōficta omiā et mēdosa et fabulosa
 existere. **S**ed ipse nimirū tot⁹ cum sua doctina ineterp̄t. **Q**ue
 q̄ falsa q̄ reproba q̄q; absurda sit: demonstratum est supra:
BEZIAL. **Q**uare ergo si deus est o anima: videri ab homib⁹
 vt reliqua entia non potest? **ANIMA.** **Q**uare ego o belial
 quare tu. quare et reliq; spirituales creature videri nō possum?
Quia spūtuales sum⁹. et spūtualia videri a corporib⁹ nequeūt
 subtili eorum natura corporeum superexcedente ituitum. **N**am
 sicut icreaturis quedā hominē minime sentiunt. vt lapis. quedā
 vero sentiunt vt canis. sic in itellectuali creatura angelus bon⁹
 et munda anima deū intelligendo videre atq; agnoscere possūt
 Ipso attestante qui ait math. v. **B**eati mūdicozdes. quoniam
 ipsi deū videbunt. **A**nimalis autem homo qui terrena tantum
 sapit. nullomō que dei sunt percipit. vt ait apostolus .i. cor. ij.
BEZIAL. **Q**uo igitur modo potest intelligi deus? **ANIMA.**
Per creaturam. **O**mnia enim que sunt bona sunt. **B**oni sunt
 lapides qui tatum sunt. **M**eliores his plante que sunt et viuūt
His meliores bestie que sunt viuunt et sentiunt. **M**eliores his
 homines qui sunt viuunt sentiunt et intelligūt. **S**ed his ōnib⁹

adhuc meliores angeli qui sunt viuunt intelligunt. et cum hoc
incozpozei sunt et mori non possunt. **R**ationalis ergo mens
sapiencia et pietate fulta per hunc discursum intelligit. q̄ hic
vere deus sit qui omnibus esse. quibusdam sentire. alijs uiue-
re. alijs intelligere tribuit. **E**t summum bonum desiderandū ab
omnibus p̄culdubio hic est. **Q**ui vnus tantum deus credend⁹
est. et nō plures. vt supra deductum est. **E**tenim si duo vel plu-
res essent: alter alterū. et ille istum potēcia excelleret. vtriq̄
igitur bonoz plenitudo dēssēt. amplius quicquid deus est: infi-
nitum esse oportet. at duo parites īfinita esse non possunt. **R**e-
linquit ergo ex p̄missis nccio deum eē. et ipsum quidem solū
atq̄ vnum esse. **I**n quo bonum omne simul sit. et nichil quod
ī alio ad sui perfectionem requiratur ei dēssit. **C**um itaq̄ non
duo. nō tres. nō plures. sed vn⁹ dūtaxat deus ē: isq̄ plenitudo
omniū bonoz. p̄cipiūq̄ et origo et finis oīs creature existat
solus hic ē pura mēte colēdus. metuend⁹. adorand⁹. appetend⁹
inquirend⁹: et si recte querat p̄culdubio iueniend⁹. **BEZII**
Cum scriptum sit. **Q**uerite deum et viuūt aīma vestra. amos. v.
Et iterum. **Q**uerite faciem eius semp. i. parali. xvi. **E**t rursus
Deum nemo vidit vnq̄ io. i. **Q**uomō queri dēbet qui nō potest
videri. **H**ut vbi queret q̄ totus vbiq̄ esse affirmat. **ANIMI**
Per creaturā gradiamur. et ī ipsa creatione queram⁹. si forte
p̄ ipsam creatorē iuenire merebimur. **I**p̄m enī reuera inueniēt
qui eū fideliter querūt. **P**rimū dic michi o terra **Q**uoniam tu es de⁹
Non. s; creatura dei sum. **E**t quō ergo tam potēter tāq̄ efficaci-
ter ex te p̄ducis tot segetes. tot arboz. tot herbaz. tot bestiaz
tot lapidū. tot metalloz species. **C**ūcta h̄ ex me p̄ducit de⁹. **D**ñ
vero ex te surrexerūt tot vrbes. tot castella. tot meīa. **D**el vn⁹
creuere sup te. tot populi. tot gētes. tot natioēs. tot lingue. **H**o-
mines quidē deus ex me formauit. ipsi autē dono dei ingenio
p̄diti maximas edificioz moles ex me et super me erexerūt

Que vniuersa itereūt: et ego trālibo. deus autē noster ieternū
manet. **O** mare tu ne igitur es deus? Nequaquā. Creatura nāq;
eius sum. Et qua ex te potentia tot belluarum. tot piscium.
tot auium. tot reptilium species genuisti. Hec omnia deus ex
me ptulit. Et quō tuas procellas sic horribiliter in altū tollis
vel qua virtute oīa ad te fluia continue attrahis. Per me crea
tor omniū h̄ operat̄ deus. Dic tu vero aer. es ne deus? Minie. sed
creatura ei⁹. Et q̄ igit̄ virtute fulgura chozuscatioēs. tonitrua
vētos. pluuias. niues. grādies pruinas. cōetas. ballones etcetera
h̄moī profers. Hec oīa deus quō et quādo vult p̄ me agit. Sed
nonne tu causa secunda es proxima quidem hozum effectuum
atq; imediata. Sū equidē: sed causa p̄ima deus proximior causa
est atq; imediatior. Potior enī et proximior causa est scripture
vel edificij manus hominis. q̄ calamus aut securis. Quēadmo
dum et de te s̄ixte quarte pontifex maxime. et de quolibet alio
pontifice romano dici solet. Sunt enī per vniuersam eccliam
varij spersi et distincti episcopi. quos ordiarios atq; imediatos
vocant. Cum eo tamen stat q̄ romanus pontifex vt. p̄imas
vniuersalis ecclie ac cefas. vbicumq; ipse fuerit. et quocūq; se
trāstulerit: oīm epūs. oīm ordinarius et quidem immediatus de
iure censendus est. adeo quidem vt nullus se ab eius potestate
eximere. seu forū ei⁹ declinare possit. de quo est textus et cas⁹
in terminis ī capitulo licet. iuncta sua glosa extra de fo. compe
et. xxi. di. in nouo. et caplō sequenti. Et qđ de p̄ima causa et
sua p̄minentia dixi. satis inuit: aristotiles vt refert hostiensis
in summa libro p̄imo titulo p̄imo circa finem. Prima causa
inquit aristotiles est superior omni narratiōe. et ideo deficiunt
lingue a narratione ipsius. quoniam ipsa est super omnē causā
et non narratur nisi per causas secundas que illuminantur a
lumine p̄ime cause. quoniam p̄ima causa non cessat illuminare
suū causatū. et ipsa illuminatur a lumine suo. quoniam ipsa est

lumen supra quod non est lumen. hec aristotiles. **O** sol qui totum splendore tuo mundum illuminas. tuis omnes qui terras ignibus vris. qui longum metiris annū. omnia qui vides. per quem videt omnia tellus. et qui mundi oculus ab ouidio diceris: michi dicitur. **Nonne** tu es deus? **Non.** sed seruus et creatura eis. **Ipse** me tam rutilum et tam splendidum fecit. vt tu vides. **Cuius** rei gracia olim in sua quā in assumpto homine mortiferam passionem tulit. ego factura eius se meum factorem tam indigna patientem cernere non valens: hos radios. huncq; ad tempus malui splendorem abicere. et claudere quos debeo mundo oculos. q̄ hominis tam innocentis. q̄ mei conditoris tam nephandam atq; iniustam mortem cernere. **Nonnumq;** tamen homines te simul ac deus esses adorauere. teste virgilio in sua eneide sic dicente. **Sol** qui terrarum flammis opera omnia lustras. tuq; harum interpres curarum et conscia iuno accipite hec. **Qua** igitur ratione si tu non es deus o sol: pro deo tamen a plerisq; hominibus adoraris? **Et** qua ratione homines stulti vt plurimū. vltro citroq; pariter stulti existūt? **Deus** hec fuit gentiliū insania. ydolatrax hec fuit opinio. ne dicam rabies. diuinos michi exhibere honores. **Quoniam** vero pacto tāto fungi debeo honore. qui pars mundi existo: quo nec totus ipse etiā dignus est mundus. vt ait apuleius. **O** celum tu ne ergo es deus? **Non** sum deus: sed creatura atq; opus manu eius. **Vnde** ergo producis tot preclara stellarum lumina quibus tua facies tam miro decorat scemate? **Hec** deus forma uit sidera quib; me tam pulchro vt cernis artificio redimiuit. **Ego** quidem mobile sum. ego volubile. et non secus ac terra cōcreatura mea transibo atq; resoluar. **Deus** autem noster in eternū permanet. **O** angeli. nū aliquis vestrum deus est? **Absit.** **Ministri** namq; et nunci; ac precones dei sumus. et cum omni creatura eius imperio seruimus. et in eo sicut et vos viuimus

mouemur et sumus. Hic ubiqz est p̄sens. et totus quidem. et
tamen a solis. certi estote. inuenitur mundicordibus. **BEVJ**
AL. Ecce totam seorsum creaturam p̄curristi o anima. et quē
p̄fectum cedo sic faciēdo reportasti. **ANJMA.** Multum. Jā
enim deum inuenire tandem potui. quem inter creaturas sic di
ligenter perquirendo non inueni. Cuncta enim que mente lus
trauimus creature sunt. tēporalia sunt. mutabilia sunt. Creator
autem horum deus est. et ipse quidem imutabilis. ipse eternus.
magis autem ipsa imutabilitas atqz eternitas. Qd̄ vero non
ociose in hoc discursu laborauerim: liquet ex verbis augustini
sic dicentis. Tolle hoc et hoc. et quod relinquit̄ deus ē. Et rur
sus. Tolle hoc bonum. et illud bonum. et quod reliquitur sum
mum bonum est. Intelligamus tamen deū cum eodem augustio
quantum possumus sine qualitate bonum. sine quātitate mag
num. sine idigentia creatorem. sine situ p̄sentem. sine habitu
omnia continentem. sine loco ubiqz totum. sine tempore sem
piternum. sine vlla sui mutatione mutabilia facientē. nichilqz
patientem. Quisquis deum ita cogitat. et si nondum potest om
nino inuenire quid sit: pie tamen caueat quantum potest ali
quid de eo sentire quod nō sit. **BEVJAL.** Quia vero difficillie
ac multum laboriose inuenitur cuius nescitur habitatio: si que
ratur abs te vbi habitat deus. o anima quid dices? **ANJMA**
In sanctis suis habitat vt ait idem aug⁹. In templo iquit suo
habitat deus. videlicet in sanctis qui sunt templum dei. modo
sc̄dm fidem ambulantes. et templum dei erunt aliquando sc̄dm
speciem. qualiter etiam nunc templum dei sunt angeli. **BEVJ**
AL. Sed dicet aliquis. Anteq̄ deus faceret celum et terram.
āteq̄ faceret sanctos. vbi habitabat? **ANJMA.** In se hitabat
deus: apud te habitat o quicumqz es iustus. et apud se est. Nō
sic tamen sunt sancti domus dei. vt ipsa subtracta cadat deus.
ymmo sic habitat deus in sanctis. vt si ipse discesserit cadant.

Opinari autem aut dici nisi stultissime nequit. Spiritum sanctū
nō habere locum in nostro corpore quod totum anima nostra
impleuit. Stultius etiam dicitur angustis aliquibus impediri
trinitatem. vt pater et filius et spiritus sanctus alicubi simul
esse non possint. Hec certe mira quibusdam videntur. et non
facile credibilia. Verum illud est profecto longe mirabili⁹. q̄
cū deus sit vbiq; totus: non tamen in omnibus habitat. Quis
enim audeat opinari nisi inseparabilitatem trinitatis penitus
ignoret: in aliquo posset habitare patrem aut filium ī quo nō
habitet spiritus sanctus: aut in aliquo habitare spiritum sanctū
in quo nō habitet pater et fili⁹: hec aug⁹. HELV. Si de⁹
vbiq; ē totus. quō stare in veritate pōt. q̄ in aliquib⁹ habitet
et in aliquibus non habet: ARMA. Patendū est vbiq; esse
deū per diuinitatis presentia. sed non vbiq; per inhabitationis
graciam. vt ait augustin⁹. Propter hanc enim habitationem
non dicimus. Pater noster qui es vbiq;. cum et hoc verū sit:
sed qui es in celis. idest in sanctis in quibus est quodam excel
lentiori modo vt ait idē augustin⁹. Illud quoq; mirabile est
vt ipse ait. Quia deus est inhabitator quorūdam se nondum
cognoscentiū. et nō quorūdam se cognoscentiū. Illi namq; ad
templum dei non pertinent vt ait apostolus qui cognoscentes
deum non sicut deum glorificant. ro. i. Ad templum vero dei per
tinent paruuli sanctificati sacramento cristi. et renati ex spū
sancto q̄ nondū valent cognoscere deum. Agitur quē potuerūt
illi nosse nec habere: isti potuerunt habere anteq̄ nosse. Bea
tissimi autem sunt illi quibus hoc est deū habere quod nosse.

De peccato originali quomodo contrahitur. et quomodo expia-
tur. Et de baptisate paruulorum Dialogus sextus.

BEIJAL.

Quoniam sermo de paruulis baptisatis conuenienti quodam
incidencia nostre concertationi sese obtulerit: opere
precium duxi querere abs te o anima si talium par
uulorum baptisma de facto. collatum. de facto eis quicquam
profitur? ANNA. Et quis nisi amens dubitat? Hesitare quidem
aut disputare fidelium debet nemo super eo quod iam dudum con
stat esse ab ecclesia. definitum. Iniuriam namque facit iudicio re
uerentissime synodi qui semel iudicata ac recte disposita reuolue
re et publice disputare contendit. l. nemo. C. de sum. tri. et fi. ca
tho. BEIJAL. Si tamen ab ecclesia triumphante hoc processerit
que veritati innititur. et ob hoc nec fallit nec fallitur. Militans
vero ecclesia plerumque opinionibus regitur. hinc fallit plerumque
et plerumque etiam fallitur. capitulo a nobis de senten. excommu
nicacionis. ANNA. Quod ecclesia militans errare aliquan
do possit: hoc de particulari fortasse. non de vniuersali ecclesia di
ci potest. BEIJAL. Immo etiam vniuersalis in facto errare po
test: eamque in facto errasse sepe numero compertum est. ANNA
Sed non in iure. non etiam in fide. nec in his que rationi subia
cent. cuiusmodi est casus per te modo in controuersiam deductus
BEIJAL. Si mecum rationibus contendere uoles: quam multas hanc
tuam perimentes opinionem afferre in medium possem. ANNA
Immo vero non alias quam ratione contendere uolo: que ra
cionalis dei gracia existo. BEIJAL. En tibi statim plurimas.
Quarum prima et ea quidem fortissima erit iuliani dudum ab
augustino querentes quomodo peccatum inuenitur in paruulo
Ait enim sic. Non peccat iste qui nascitur. non peccat ille qui
genuit. non peccat ille qui condidit. Per quas igitur rimas iter
tot presidia innoceucie peccatum fingis ingressum? Ex quibus

verbis talem formo rationem o anima. Quod pollutum non
est ablutione non indiget. Paruuli in nullo quoad animam
sunt polluti. Ablutione igitur quoad animā indigent nulla.
Est autem baptismus anime ablutio. frustra ergo datur par
uulis q̄b̄ eis in nullo suffragatur. ANIMA. Et tibi et tuo
iuliano heretico respondet sacra pagina vt ait magister in
secundo. Per vnum hominem peccatū intrauit in mundum
et per peccatum mors. Et ita in omnes homines mors per
transit per vnū in quo omnes peccauerunt. Usq; ad legem
enim peccatū erat in mundo. peccatum autem non imputa
batur cum lex non esset. Sed regnauit mors ab adam vsq;
ad moysen etiam in eos qui nō peccauerūt in similitudinem
preuaricationis adē qui est forma futuri. Sed non sicut de
lictum: ita et donum. Si enim vnus delicto multi mortui
sunt: multo magis gracia dei et donū in gracia vnus homis
ihesu cristi in plures habundauit. Et si vnus delicto mors
regnauit per vnū: multo magis habundantiā gracie cristi et
iusticie accipientes in vita regnabūt per vnū ihesum cristū
Igitur sicut p̄ vni⁹ delictū in omnes homines mors intrauit
in condemnationē: sic et per vnus iusticiā in omnes hoīes
vita in iustificationem. hec paulus. vbi supra. Quid queris
amplius. quid queris apertius. Hec oīa sunt tibi notissima
Tu enim illic aderas. tu radix atq; origo mali. tu peccati fo
mes. et mortis causa fuisti o belial. Temptacio namq; et
mundi perditio a te incepit. et per te hoc modo facta est. vt
ait magr̄ in secūdo. Stans coram femina hostis superbus nō
audet in verba persuasionis exire metuens deprehendi. sed
sub interrogacione eam aggreditur vt ex respōsione colligeret
qualiter in malicia procedere posset. Cur iquit p̄cepit vobis
deus vt nō comederitis de omni ligno paradisi. Cui respon
dit mulier. De fructu lignozū que sunt in paradiso vescimur

de fructu vero ligni quod est in medio paradisi precepit nobis
deus ne comedemus. et ne tangeremus. ne forte moriamur. In quo
verbo. dedit locum temptanti. cum dixit. ne forte moriamur. Unde
mox dyabolus. subiunxit. Nequaquam moriemini. Scit enim deus
quod in quacumque die comederitis aperiuntur oculi vestri. et eritis
sicut dii scientes bonum et malum. Attende ordinem ac progressum
perditionis tue o homo. Primo deus dixerat. Quacumque die co
mederis ex eo: morte morieris. Deinde mulier dixit. Ne forte mo
riamur. Nouissime serpens dixit. Nequaquam moriemini. deus affir
mauit: mulier quasi ambigendo illud dixit. dyabolus negauit.
Que igitur dubitauit: ab affirmante recessit. et neganti appro
pinquauit. Transgressionem autem mulieris statim secuta est
viri transgressio. Super quo redarguitur a deo vir. Mulier inquit
quam dedisti michi illa michi dedit. et comedi. genesis. m. O res
ponsum excusacionem non habens ut ait crisostomus. Illa inquit
comede: et deus dixit. ne comedas. Quare ergo mulieri obsecun
dare. deum vero spernis? Sed non eiusmodi fuit sanctus iob
Qualis ergo. Cum terrore inquit o mulier quasi una de stultis
mulieribus locuta es. iob. n. **BEVIAL.** Si per hominem pecca
tum intrauit in mundum ut tu dicis: peccatum illud ex volun
tate vel ex natura est. Si ex voluntate est mala est voluntas que
facit peccatum. Si autem. ex natura: mala etiam est natura. In
paruulis autem mala voluntas non est: quibus nulla est volun
tas. **ANNA.** Ex voluntate peccatum est etiam originale ut ait
augustinus. Hoc enim ex voluntate primi parentis seminatum est. ut
in illo esset: et in omnes transfret: Audebimus aliquid ultra au
gustinum dicere et magistrum sententiarum. Crimen humane ma
gestatis lese humano iure transit in posteros. C. ad. le. iuliam ma.
l. quisquis. Quid igitur mirum si lese magestatis diuine crimen
iure diuino transeat in posteros? **BEVIAL.** Quam vero diuinam
super hoc legem habes? **ANNA** Hanc scilicet. In quacumque

die ex eo comederitis: morte morieris. gen. ij. idest mortalis fies
et mortis penam experieris. **BEZII.** Sed ad solos pro-
thoplaustos lex illa et pena legis reflectitur: non autem ad
posterios. **ARZI.** Dirigēdo verba sua ad illos dñs ad totā
humanā speciē quā presentabāt eadē etiā dirigebat. Quēad
modū et ipse loquens in nouo testō ad suos discipulos. Ego
inqt vobiscū sum vsqz ad cōsumationē seculi math. vltimo. Qd
verbū de presentia eucaristiali nō absurde a nostris exponitur
Nunquid enī vt ait paschasius apostoli semper in hoc seculo
pmansuri erāt? Vel nūquid posteris eoz fidelibz sacramētalis
cristi presentia erat denegāda? **BEZII.** Quō ergo stabit in
veritate qd alibi ipsemet cristus ait. Pauperes vobiscū semp
habebitis: me aut nō semp habebitis. io. xij. **ARZI.** Primū
intelligi debet sacramētaliter vt iā dixi. seu inuisibiliter: altez
vero qd mō allegasti. visibiliter. ad obseqa videlicet vndionis
et lotionis exhibēda. **BEZII.** Multa queri possent in hac
materia. e quibus hoc vnū dūtaxat interrogo. Si peccato ab
eua cōsumato. adam in obediā pstitisset: an originale labem
sua soboles contraxisset? **ARZI.** Minime. eo qd ipse adam
actiuū totius humane speciēi principium existens. impollutus
quidē: posterios nequaquā polluisset. **BEZII.** At mulier eua
principium humane propaginis etiam erat. **ARZI.** Sed
passiuū. Ab actiuo autem principio. nō a passiuo fit denotiatio.
vt ait doctor sanctus. **BEZII.** Sed esto habeāt paruuli ori-
ginale maculā: baptismo tñ q̄diu paruuli sunt abluī non pnt.
Dicente petro in sua eplā. i. ca. iij. Caritas operit multitudinē
peccatoz. Et cristus in euangelio de peccatrice penitente ait.
Dimissa sūt ei peccata multa qm dilexit multū. luce. vii. Cōstat
igit nō nisi ī caritate et p caritatē crimina dimitti. Paruulis
ergo q nec sentiūt quid agat in baptismo. caritatē nō hntibz q
sentiētibz et cōsentiētibz tm ifudit: pccm ī baptismo nō reittit

Preterea scriptum est in euangelio vestro. Qui crediderit et
baptisatus fuerit saluus erit. mar. vltimo. Vtrumq; ergo re-
quiritur fides et baptismus: et primo fides. Paruuli igit nec
fidem nec spem. nec vllam prozsus aliam virtutem habentes.
baptisari quidem de facto possunt: sed baptismo saluari non pos-
sunt. **MATERIA.** Materia ista pulcherrime atq; amplissime de-
ducta est atq; definita in capitulo maiores de baptismo et eius
effect. ex quo me quicquid in ea re dictura sum: hausisse confi-
teor. Tibiq; iuxta textum et verba illius decretalis cuius in-
nocentius tercius auctor est. catholice responde m. q. baptismus
circumcisioni successit. absit enim vt in illam dampnatam he-
resim incidamus q; perperam affirmabat legem cum euangelio
et circumcisione cum baptismo seruadam. Quoniam scdm aplm
Si circumcidimini cristus vobis nichil prodest. gala. v. Cum
itaq; circumcisio tam adultis q; paruulis ex precepto domini
conferebatur: ne baptismus qui successit loco ipsius. et genera-
lior tn existit. cu ta viri q; femine baptizen. minoris videat
effectus. tam adultis est q; paruulis conferendus. Sicut enim
sine distinctione qualibet mosayca lex clamabat. Anima cuius
prepuen caro circumcisa non fuerit peribit de populo suo. gen.
. xvij. ita nunc indistincte vox intonat euangelica. Nisi quis re-
natus fuerit ex aqua et spiritu sancto non intrabit i regnum dei
io. iij. ab hac generalitate nec sexu nec etate excludens. Cautem
tamen aduertendum est quantum hodie plus baptismus con-
ferat cristianis q; quondam iudeis circumcisio coferebat. Dic-
tum namq; est in fine predictae auctoritatis inducte de veteri
lege. Peribit de populo suo. In euangelica vero veritate sub-
iunctum est. Non intrabit in regnu dei. Nam etsi originalis
culpa remittebatur per circumcisionis mysterium. et dampna-
tionis periculum vitabatur: non tamen perueniebatur ad reg-
num celoznm. quod vsq; ad mortem cristi fuit onino obseratu

Sed per sacramentum baptismi culpa remittitur. periculum vitatur dampnationis eterne. et ad regnum celorum etiam peruenitur. Cuius ianuam cristi sanguis fidelibus suis misericorditer reserauit. Absit enim vt vniuersi paruuli pereant quoz quotidie tanta multitudo moritur. quin et ipsis misericors deus qui neminem vult perire aliquod remedium procurauerit ad salutem. Ceterum ex vi littere satis patet predictas auctoritates intelligendas esse tantummodo de adultis qui habent multitudinem peccatorum. cum de paruulis non posset intelligi qui peccato tantum originali tenentur. Similiter et illa auctoritas est soluenda. Qui crediderit et baptisatus fuerit hic saluus erit. cum non possint credere paruuli sed adulti. Abde q̄ cristus hec verba proferens adultis duntaxat loquebatur. et non paruulis. Et ob hoc tota auctoritas intelligenda est de adultis. nec ad alios prima: et ad alios secunda clausula referatur. Quamuis nonnulli concedant q̄ paruuli credunt non per vsum. sed per habitum fidei quem suscipiunt in baptismo. sicut et alia multa verba scdm̄ communem vsum loquendi non ad actum sed ad aptitudinem referuntur. hec omnia in dicto capitulo maiores. Illud vero quod opponis o belial. fidem caritatem aliasq̄ virtutes paruulis vtpote non consentientibus non infundi: a nostris non conceditur. asserentibus et dimitti peccatum et virtutes infundi. et gratiam informantem habentibus illas quoad habitum. non quoad vsum. donec peruenerint ad etatem adultam. hec rursus in dicto capitulo maioris. iuncta cle. vna de su. tri. et fide catholica. Adde autem pro ampliatione materie quod pulchre admodum ait beatus augustinus. de mirabilibus sacre scripture libro tercio in hec verba. Johanne cristum baptisante tria noua et magna apparuerunt mirabilia. Spiritus sanctus super se in specie columbe descendere visus.

Dox paterna confitens filium esse suum audita. et celum coram se apertum est. Non quod ante baptismum suum hec omnia dei filius non haberet: sed ut baptismi sacramentum, quid valeat ostenderet. Non enim tunc spiritus sanctum ille cepit accipere: qui eandem cum spiritu sancto substantiam habere creditur. Nec tunc illum pater filium professus est: cui dixit. Ex utero ante luciferum genui te. ante uel licet omnem angelicam naturam que luciferi appellatione per scripturas sepe designatur. Neque tunc illi aperiri ceperat thalamus celorum: qui ait. Celum michi sedes terra autem scabellum pedum meorum. Sed idcirco hec: sancta trinitas in baptismo domini congescit: ut sciret unusquisque quid muneris in sacri baptismatis mysterio suscepit. Tunc enim spiritus sanctum quisque peccator sordibus ablutus accipit. a deo pater filius profiteri adoptionis gratia incipit. et tunc sibi regni celorum ianua aperiri. et ciuis celestis patrie. angelorum consortis intelligit. hec aug⁹ **HELVIIII.** Si paruulis in baptate peccatum originale dimittitur qui sensum non habent neque consensum: non video cur adultis dormientibus. vel amentibus peccatum si baptisentur ratione simili non dimittatur. **ANIMII.** Hic distinguere oportet. Peccatum enim duplex est. originale et actuale. seu alienum et proprium originale quod absque consensu contrahitur. actuale quod committitur cum consensu. Originale igitur et alienum. quia sine consensu contrahitur: sine consensu in paruulis per vim remittitur sacramenti. Actuale uero et proprium quod cum consensu committitur. sine consensu minime relaxatur. In adultis autem non baptisatis non solum originale sed etiam actuale peccatum reperitur ut habetur in dicto capitulo maiores. **HELVIIII.** Et quare saltem originale peccatum amentibus et dormientibus in baptismo sicut paruulis non relaxatur? **ANIMII.** Dominus qui totum hominem sanum fecit in sabbato operis imperfectionis non nouit. et ob hoc non ex parte: sed in toto dimittit

Juxta illud. **L**arga dei pietas veniam non dimidiabit. Aut
nichil aut totum te lacrimante dabit. **P**reterea pena origi-
nalis peccati est carentia visionis dei. actualis vero pena
peccati est gehenne perpetue cruciatus. **U**nde si originale
dimitteretur alicui non dimisso actuali: talis non careret vi-
sione dei propter originale dimissum. et tamen cruciaretur
in gehenna perpetua ob reatum criminis actualis: **H**ec vero
tanquam opposita sese minime compatiuntur. immo sibi mutuo
a tota specie aduersantur. **U**t hec omnia pulchre multumque
fideliter ac plene traduntur in capitulo maiores superius al-
legato. **BEZII.** De his vero hactenus. **A**t si quispiam
de quantitate pene quam sustinent paruuli decedentes im-
baptizati interrogaret o anima quid tu ipsa responderes?
ARZI. Quemadmodum a doctore sancto ceterisque accepti
theologis ea et leuissima quidem et mitissima pena est. **BE-**
ZII. Quid sibi ergo vult quod ait crisostomus. **Q**uauis
plurimi gehennam pertimescunt: ego illius glorie amissio-
nem amarius dico. quam ipsius gehenne supplicium. **U**nde subdit
Si quis michi mille proponat gehennas nichil tam amarum
quam a vita illius glorie propelli. et esse exosum cristo. hec ille
ARZI. **H**ic distinctione opus est. **N**am pena dampni vno
consideratur modo prout est subtractio tanti boni cum sensu
et merito subtractionis. vt contingit in adultis. cuiusmodi
erant patres veteris testamenti. et isto quidem modo censetur
grauissima. **U**el sine sensu et merito subtractionis. et sic est
vt dixi mitissima atque leuissima pena. **Q**ua prochildolor susti-
nent paruuli decedentes imbaptizati. **BEZII.** **S**ed longe
tamen grauior esse videtur hecine pena dampni in paruulis
quam in illis adultis patribus. de paruulis enim nulla est spes.
et nullum omnino salutis refugium. secus autem erat in ipsis
antiquis patribus. **ARZI.** **E**t hoc verum utique esset:

si paruuli quicquid huiusce rei sensum noticiam ve haberent.
Modo sic est quod nullam prozsus neque de deo. neque de mundo.
neque de luce. neque de tenebris noticiam paruulorum anime ha-
bent. Nichil enim penitus ignotum appetitur. Sunt utique po-
ma apud indos quorum pregustrationem cum non habeamus:
ea non appetimus. **BEZII** Sed quare peccatum originale
anime imputatur. cum illud contrahatur ex carnis corruptione
que caro ab adam traducit in posteros. anima vero minime.
ARZI. Dicant theologo quomodo voluerint: Bartholome-
us brixensis in capitulo placuit de conse. di. iij. optime ad hac
questionem sic respondet. Ideo inquit hoc fit ut quidam volunt
eo quod ipsi carni anima cōdelectatur. Alii dicunt et forte. meli-
us. ut ibi quedam digna retributio notetur. Anima namque
primi hominis prius peccauerat. et ita corrupit ipsam carnem.
Vnde et modo viceuersa corruptio carnis corrupit ipsam ani-
mam. hec ille. **BEZII**. Sed de hijs haecenus satis. Quod sup-
erest adhuc certamē huius plurimū exorta lux crastina expediet.

De summa trinitate et fide catholica. Dialogus septimus in
septem tractatus seu capitula diuisus.

Introductio pbabiliū rationum quod in deo stāte simplicissimā vni-
tate essentie. vere consistat psonarū trinitas. Tractatus primus.

BEZII.

Hic vero lex tua deum fateatur simplicissimum
atque vnum o anima: ipsum etiam trinum fronte
nescio qua libere profiteatur. Eniūvero si iuxta ca-
nonistarum sententiā duo sunt multa. tria adhuc
magis erūt multa. Cum itaque deū fatearis vnum esse ac trinum:
tu fateri michi proculdubio aliud non videris. quod simplicem ac
multiplicem deum esse. Quā ego certe minime capio theoziam

ANIM. Mirum certe, cum et ipsi angeli atq; archan-
geli hocine deitatis capere archanū hylario teste non suffi-
ciant. De hac enim summa atq; excellentissima trinitate cū
modestia et timore agendum est, et attentissimis auribus
atq; deuotis audiendum vt ait augustinus. vbi queritur
vnitas trinitatis patris et filij et spiritus sancti. Quia nec
periculosius alicubi erratur, nec laboriosius aliquid indaga-
tur nec fructuosius aliquid inuenitur. Proinde omnis qui
audit et legit ea que de inaccessiblei atq; ineffabili deitatis
luce dicuntur: studeat imitari atq; seruare quod idem vene-
rabilis doctor augustinus de seipso bellissime quidem atq;
elegantissime dixit. Non pigebit sicubi hesito querere, nec
pudebit sicubi erro discere. Quisquis ergo hec audit vel
legit vbi pariter hesitat: querat mecum. Vbi errorem suum
cognoscit: redeat ad me. Vbi meum: reuocet me. Ita ingre-
diamur simul caritatis viam tendentes ad eū de quo dictum
est. Querite faciem eius semper, hec augustinus. Omitto ita-
q; ego plurima que de hac ipsa superexcellenti materia et a
moyses et a prophetis, et a beatissimis apostolis, a nostris
quoq; tam grecis q̄ latinis autoribus pulchre atq; egregie
scripta sunt, tum etiam quia dyalogaris angustia longius
euagari non permittit. Omitto inquam plurima, e quibus
pauca hec singularia quidem vt michi videtur atq; electa, et
memoratu digna recenseo. **D**eum siquidem vnum esse
oportere ac solum in precedentibus maiorum meorum ver-
bis et doctrina innixus, me satis euidenter ostendisse arbi-
troz. In quo si tibi non satis aut cuiq; alij fecerim: addi hoc
ipsum volo quod sacros voluendo codices profectum vt vi-
detur ex verbis et mente dyonisi: nuper didici. Exemplar
inquit totius creationis in numeris continetur. Et maiorem
profecto glorie primatum dabimus illis, si intellexerimus.

quomodo ad ymaginem et similitudinē eorum vniuersa efflux
erunt. mundus. angeli. et nos. Etenim quecumq; natura vel
pars nature a primordio consōnis antique processit ad ortū:
artifex altissimus numerorum ratione produxit. Produxit au
tem sic. Vnus enim et solus erat. propter quod sine ipso. et
nisi in ipso quicq; esse nequibat. Quod enim erat futurum: ab
vno et in vno erat futurum. Ab vno quidem vt esset: in vno
autem vt permaneret. Nec principiū nisi ab vno: nec stabilita
tem potuit habere nisi in vno. Inde angelicus splendor. inde ho
mo. inde mundus exiuit. Ibi angelus. ibi homo. ibi mundus
subsistit. Nam vti numerus omnis exit ab vnitāte. et non con
ficiē nisi ex vnitāte: ita vniuers⁹ ordo naturarū visibiliū et nō appa
rētū ab vno pcessit. et in vno inicit vt sit. Deme nuēris monadē
et ecce nō erūt. Aufer creaturis vnitātē: et vniuersa peribūt. Et h
ideo quia oīa vīculant vnitātē. angelus. homo. mund⁹. Et q̄
ita sit series prima numerorum eleganter ostendit. Nam qua
ternari⁹ mūdi significatiu⁹. ternari⁹ hominis. biari⁹ angeli.
omnes ab vnitāte oriuntur. et terminātur in vnitāte. Id quod
preminet eis vnitās est. Si enim ad quatuor tria et duo ad
ieceris: peruenis vsq; ad nouem. quibus denarium supplet so
lius vnitatis adiectio. Ut enim monas vnitās est: ita denarius
vntās est. Sed illa incipiens. et ista terminans. Sed ista et
illa significans illum qui est alpha et oo. primus et nouissim⁹
Nec de simplicitate atq; vnitāte dei vnacum alijs supra in quin
to dyalogo habitis. dicta sufficiant. Quod vero trinitatem
stante huiusmodi vnitāte in diuinis esse sancta mater ecclesia
predicat: hoc ad. personas solas: non ad ipsam deitatem que
vna vt iam dixi. que simplicissima atq; indiuisibilis est: refer
ri oportet. Et quas personas non dicimus essentia diuersas.
sed solis originalibus intrināentibus que ex processione ver
bi et amoris proueniunt relationibus distinctas. **BEZ. I. 2.**

Vnitrinū aliquid esse dum asseris. impossibile quiddam atq̃
implicans dicis. Quis enim nisi obtusi peccatoris triaynum. et
vnū tria esse dixerit? **APRIMA.** Vnitrinū complexū quoddā
vocabulum est. Ipsum in suas resoluē particulas. et singula
refer singulis. vnū deitati. tria personis: et nullus pij peccatoris
quid impossibile seu implicās in vocabulo vnitrinū inuenerit
BEVLII. Jamnūc duplicem in deo aiebas processionē verbi
scilicet et amoris. Quod q̃breuiter atq̃ obscure dictum quis
porro etiam doctissimus intelliget? Adeo rem ipsam sua satis
obscuram magnitudine tuis etiam truncatis ac inuolutis ser-
monib⁹ multo quidem obscuriorē reddis. **APRIMA.** Ita multa
dicuntur a nostris theologis que non sine difficultate magna
et labore intelligi possunt. Obscura enim quedam esse cōfiteor
Nec ab illis ita dicuntur de industria: sed inest rebus ipsis ob-
scuritas. **BEVLII.** Quid igitur hoc sibi velit. eya si potes
aperi nobis atq̃ illucida. Auditu ei pulchra licet forsan mēte
inattēgibilia huiuscemodi verba esse apparent. **APRIMA.** in
deo est verbum idest conceptus siue noticia qua seipsum et
omnia vnico et simplicissimo actu intelligit. In deo est amor
quo se. verbum. spiritum sanctū. et omnia diligit. Cum ergo
deus pater intelligebat se: certū est itelledum seu conceptū aut
verbū hmoi procedere a se solo. Cūq̃ intelligendo se. amet se:
liquet amorē ipsum a se atq̃ ab itelledū qd ē verbū pcedere
Amare enī p̃supponit itelligere. et amari itelligi. Et in talib⁹
ozdo est non minus in deo q̃ in nobis. Sed aliter atq̃ aliter.
In nobis quidē tēporis atq̃ oziginis ī deo aut solius oziginis
Ad te vero belial superbe vanitatis amator archana h̃ tā sub-
limia nō loquor: verū ad huiles veritatis catholice amatores
verba hec sacramentalia dirigo. Nullus itaq̃ verbi hui⁹ audi-
tor via sit. nulla petra. et nullus deniq̃ spina. vt ait crisostom⁹
Faciām⁹ nobis ipsis nouellas plantationes. ita enim et nos cū

desiderio semina submittemus si viderimus terram mundam.
Si vero petrosam et asperam: ignoscite nobis o homines no-
lentibus inaniter laborare. Si vero spinosam: rursus vane la-
boramus. **Ultime** namque insipientie est semina submittere in
illaboratam terram. **Date** igitur nobis in bonam seminare ter-
ram. **Date** ut nos amplius attrahatis. **Et** si quis nostrum spi-
nas habet: ignem superimittat sancti spiritus. **Si** quis duram
et renitentem habeat terram: pinguem faciat eam et mollem.
eodem utens igne. **Si** quis autem secundum vias seculi ab
omnibus conculcetur cogitationibus: ad interiora intret. vi-
as huiusmodi linquat latronibus et discrimine plenas. et non
adiaceat ulterius volentibus ad rapinam superuenire. hec cri-
sostomus. **BEZAR.** Reganti vero in deo seu verbum seu amorem
esse: o anima quid diceres? **ANIM.** In me. inque omni ratio-
nali seu intellectuali creatura est verbum. est etiam amor. et ea
quidem perfectionem important. **Sed** quicquid perfectionis
alicui inest creature: per omnem modum inest et ipsi creatori.
perfectiori tamen et superexcellentiore modo. **Igitur** in deo est
verbum. est etiam et amor. **Volo** iam nedum refellere: sed vel
omnino destruere. vel saltem ineptam ostendere hanc tuam ra-
tionem. **Prudentia** est virtus. virtus inquam talis quod moralium vir-
tutum nulla consistere absque ea potest. ut ait aristoteles in li-
bro de moribus. **Prudentia** autem soli inest homini. teste eodem
aristotele ubi supra sic dicente. **Itaque** et consilium et electio pru-
dentia est. resque agende omnes consilio et electione penduntur
Videtur autem electio non alijs ferme vllis quam homini convenire
Nam neque bestiis que sunt infra hominem. quoniam ratione
carent. nec rursus deo. quoniam ille puro intuitu singula dis-
cernens nulla de re ambigere potest. **At** consilium et electio de
re dubia est. hec aristoteles. **Pulchre** admodum et recte ut ce-
tera plurima aristoteles. **Quid** tu vero o belial? **BEZAR.** Q8

deus erit absq; prudentia. ANIMU. Sed non erit absq; sapia
que longe prudentiam antecellit. Nam vt ait idem aristotiles
libro p te allegato. In rebus agendis recta illa ratio que mora
libus moderatur virtutib9. queq; extrema refugiens in medio
critate laudabili consistere facit nichil aliud q̄ prudentia est.
Prudentia igitur de his est que aliter esse possunt. Scientia
vero cōtra de his est rebus que semper eodemodo sunt. et aliē
esse non possunt. Principia tamen non tractat. sed ab illis iā
cognitis discurret. Intelligentia. vero principioꝝ est. et circa
illa versat. At sapiā vtrūq; cōplectit. Nā et de p̄cipiis ē. et de
his q̄ a p̄cipiis manāt iudicat et discernit. Itaq; recte diffini
ta ē rex diuinay humanarūq; cognitio. hec aristo. BEVIAU.
Si deus erit absq; prudentia: o aīa. ergo et absq; illa virtute
que est prudentia. ANIMU. Quid mirū o belial. Multa enī.
sunt hominibus digna que non deo. Nam nedum virtus pru
dentia indigna deo est: sed fides sed spes. et relique multe. Et
non solū indigne deo sunt modo: sed erunt etiam ymmo et iā
sunt idigne beatis āgelis. et aiabus sanctis. Nichil enī beati
fugiunt. nichil eligūt. nichil credūt. nichilq; vltērius sperant.
quia veram adepti sunt felicitatem. que teste boecio status est
omniū bonoꝝ aggregatione p̄fectus. BEVIAU. Tu ne modo
dixisti. Quidquid perfectionis creature inest: per omnē modū
inest et ipsi creatori. ANIMU. Dixi. BEVIAU. Prudentia
in q̄ virtus est. omnis autem virtus perfectionem importat.
prudentia inest homini. igit̄ et deo. per tuā rationē. ANIMU.
Sunt virtutes que perfectionem absolute important. vt cari
tas. fortitudo. sapientia. et relique similes. alie solū respectiue
cuiusmodi est prudentia. Inest enim homini prudentia perfecte
et imperfecte. perfecte quidem in comparatione ad bestias. in
comparatione verum ad deum: imperfecte. Sic etiam loqui
et per se moueri. et rationari perfectum atque imperfectum

40

homini eadem ratione dici potest. **BEZIV.** Cum absq; pru-
dencia nulla vt supra deductum est virtus moralis consistat: in
deo vero non sit prudentia. ergo nec aliqua moralis virtus in
deo erit. **ANMA.** Immo profecto erit. Est enim iustus. est
magnanimus. est fortis. est etiā liberalis. sed alio modo q̄ nos
BEZIV. Quo modo ergo? **ANMA.** Incomprehensibili.
ideoq; idicibili modo. Est enim intellectus noster circa diuina
sicut oculus noctue ad radium solis. vt ait aristotiles. Attamen
prout humana ī talibus ceca obtusitas capit. balbutiendo quī-
dem et cum timore atq; humilitate dico. virtutes esse in homie
qualitates: sed in deo sunt sua simplicissima essentia. ymmo et
ipse met deus. Virtutes homini accidentaliter insunt: et separa-
biliter quidem. virtutes autem naturaliter deo insunt atq; inse-
parabiliter. Virtutes in homine varie sunt. et abinuicem dis-
crete. In deo vna et simplicissima est virtus que omnes cōplec-
titur. nec diuersificatur nisi penes suos effectus. Dicerem plura
de hac re: sed non conuenit tantisper a principali intento dis-
gredi. Redeamus ergo vbi reliquimus. cesseturq; a modo quā-
tum erit possibile a digressionibus. **BEZIV.** Placet. Esto
igitur in deo sit verbum o anima: sit etiam amor. quomodo ea
sic distincta esse poterunt. q̄ personalē faciant alietatem? Dicu-
difficile. auditu mirabile. creditu vero īpossibile ē. **ANMA.**
Generatio esse non potest eius x̄m ad seipsum. sed est semper al-
teri⁹ ad alterum. Vbicumq; ergo est generatio: ibi est distinctio
Sed ī diuinis generatio est. vt in sequentibus ostendetur: igit̄
et distinctio. **T**rinum vero in personis deum. in essentia q̄
vnum. ipsas etiam personas coequales et coeternas esse: tali
tibi demonstro similitudine. Aspice solē in quo sunt tria. ignea
substantia. splendor. et calor. Que sic sunt inseparabilia. vt cū
velis inde splendorem segregare: priues mundum sole. et si ite-
rum calorem temptes seiungere. careas sole. In ignea ergo sbā

similitudinarie intellige patrem. in splendoze filium. in calore spiritum sanctū. Ideo autem pater: pater appellatur. quia fons et origo ipse est a quo omnia patrantur bona. Cuius sapientia verbum aut conceptus: filius non inconcīne dicitur. quia vt splendor a sole. ita a patre sapientia gignit̄. Ambozum autem amor spiritus sanctū nō improprie appellat̄. quia ab utroq; semp atq; eternaliter procedens ab ipsis mutuo quodā et ineffabili amore spirat̄. Illa itaq; vis diuinitatis que potentia omnia patrando creat pater vocatur. Que vero sapientia ne resoluant̄ in nichilum omnia gubernat: filius appellat̄. Et que bonitate omnia spiranda viuificat et decorat: spiritus sanctus nūcupatur. Ex patre omnia. per filium oīa. in spiritu sancto omnia. Patri memoria. filio itelligentia. spiritu sancto volūtas. Patri potentia. filio sapiētia. spiritu sancto bonitas decentissime attribuit̄. Et hee tres persone vnus deus. vna substantia: vnaq; simplicissima essentia est. Cui⁹ essentie simplicitas ac sinceritas tāta est: q̄ non est in ea aliquid quod nō sit ipsa. sed idem est habēs et quod habetur. vt ait aug⁹. Pro quoꝝ intelligentia verboꝝ non est omittendum quod ait thomas in libro de perpetuitate eternitatis in hunc modū. A Iohanne in suo euāgelio scriptū est. Pater diligit filiū. iō. v. et de filio scriptum est. Ego diligo patrem. iō. xv. Hec autem dilectio nō est minor q̄ diligēs ipse et dilect⁹. quia spiritus sanct⁹ amor est patris et filij. Nec min⁹ amatur ab amante et amato ipse amor. q̄ amans ab amato. vel amatus ab amante. Et hec est illa serenissima iocūdissima et perfectissima trium personaz in vna substātia dilectio. Vbi amās idem est quod amatus. amatus idem est qđ amans. amor idem ē qđ amans et amatus. amatus et amans idem est qđ amor. Vbi amans amatus et amor penit⁹ vnū esse cōmicant. in vno velle conueniunt. vnum nolle habent. idem posse participant: p̄mmo totum possident. Ibi enim vnum summū bonum quod est omne

bonum cōmuniter: et tamen insolidum possidetur. Nullius ibi
boni sine dilectione est possessio. In hac dilectione nullus est
omnino defectus. nulla omissio. nulla turbatio. et nulla īterpel
latio. De qua dilectione. et alijs que supra nos sunt diuinis in
tramentibus effectibus totum mutum est quod loquimur.
eciam si summo studio loqueremur.

Probatio eiusdem secunda rationibus alijs. et luculentissimis
sacre scripture testimonijs. Tractatus secundus.

.BELIIV.

Olta de summo illo atq; ineffabili vnitrino prin
pio differuisti o anima. auditu sane pulcherrima.
sed captu difficilia atq; incōprehensibilia valde.
Quis enim iudeus aut sarracenus non dicat trini
tatem personarū cum simplicitate diuine essentie. cum indiui
sibilis deitatis vnitare stare non posse. Et si ibi est inquit
vera trinitas psonarū: necessario est ibi realis distinctio. totūq;
aggregatū non est vnum nisi scōm itentionem. sicut auerrois
et auicenna excellentis philosophi probauerunt. ARJMA.
Scire cōuenit o belial q; diuine ille eterne icreate sancte atq;
adorande persone in essentia vnum omnino atq; idem sunt. vt
iam dixi. sed relationibus distinguuntur. De qua distinctione
ac p̄emptitate plura forte vt plures dicerem: sed freno malas
malo cohibere meas q̄ q; tantam dedecat maiestatem inepte
aliquid seu temerarie loqui. vere ac humiliter sentiēs cum lac
tantio sic dicente. Quoniam in rebus diuinis sensu deficiamus
et verbis. quia neq; tante intelligentie lucem pedus humanū
neq; explanationem tantarū rerū capit lingua mortalis: idipm
tacere magis expedit q̄ dicere. BELIIV. Ille relationes quas
modo tetigisti quid superaddunt diuine essentie. ARJMA.
Nichil reale. p̄mmo fundantur in ea sicut relatiuū in absoluto

et sunt idem realiter cum ea. **E**ssentia namque diuina in seipsa infinite vniuersaliterque perfecta omnium in se reꝝ omnium generum ac specierum perfectiones cum imensa opulencia et incomprehensibili simplicitate complectitur. Et quod in rebꝫ creatis fit per plura in deo per vnum simplicissimum constat. Sicque in diuina essentia continetur tam id quod est ratio distinctionis. quam quod conuenientie atque idemnitatis. Sicut et alia conueniunt deo ratione iusticie. alia ratione misericordie. alia ratione sapientie. alia ratione intellectus. et alia ratione voluntatis. et tamen ista omnia in deo sunt vnum et idem realiter solum duntaxat ratione distincta. Que tamen ratio fundamentum habet in re. quoniam esse diuinum ex sua superinfinita plenitudine opulenta. et omnifaria perfectione verissime satisfacit vniuersis talibus veris considerationibus atque conceptibus nostris de ipso. **BEZ. I. 2. 1. 2. 1.** Stupor in his iudeos piter ac sarracenos non mediocriter apprehendet. eosque non rapturos scio qualiter vna simplex essentia patris sit vere in filio aut in spiritu sancto. aut qualiter inuaziabili deo sit ad intra processio. aut quomodo tres persone sint vnum subsistentes. **2. 1. 2. 1. 2. 1.** Nec ego hec comprehendere valeo. sed que intelligere nequeo credo. Nam veritas id est archanum summi dei qui fecit omnia a propriis sensibus non potest comprehendere. Alioquin inter deum hominumque nichil referret: si consilia et disponentes illi maiestatis eterne cognitio assequeret humana. ut ait lactantius. Ego tamen aliquatenus et ex parte capio ista. scilicet mens tuorum sarracenorum videlicet et iudeorum atque hereticorum contrariis assueta doctrinis grauius potest ad illa assurgere. Id itaque eis o belial per maximo directorio reuocatorioque a suis erroribus dico quod sicut deus est penitus incomprehensibilis: ita et actio seu productio illa ad intra videlicet eterna generatio atque spiratio immanens a nullo potest intellectu creato plenarie comprehendere. quoniam immo infinite distat infiniteque deficit omni intellectu creatus ab homini comprehensione. **Hic ei ut pulchre ait.**

hilarius lingue humane deficiunt. rerū similitudines non at-
tingunt. Et hoc reprobis hereticis iudeis et sarracenis p̄cipua
fuit occasio deuiandi a recta fide q̄ ex generationibus et pro-
ductionibus que sunt in creaturis voluerunt imoderate proce-
dere ac iudicare de emanatione diuina adit̄ra. hoc ē de eterna
filij generatione ac spiritus sancti p̄cessione. **BEVJAL.** Maior
q̄ antea eos circumuoluet admiratio. Et quomodo inquierit
poterimus vel ex parte intelligere. q̄ tres persone distincte nu-
mero sunt vna et eadem essentia numero. **ARJMA.** Nonne
quarundam creaturaz essentia est vna genere. quarundam est
vna specie. quid ergo impossibile eis videtur. vt diuinarum
increatarumq̄ personarum essentia sit vna numero. Neq̄ enim
vt iam dixi vniuersitas creaturaz perfectionem proprietatem
excellentiam simplicitatem distinctionem p̄emptitatemq̄ crea-
toris plene representare imitari participare ve potest. **BEVJ**
AL. Edissere michi qualiter essentia patris possit esse in filio.
ARJMA. Filius dei est patris ymago naturalis plena atq̄ om-
nino perfecta. et verbum eius eternum. ac sapientie patris im-
manens et completa expressio. In quo filio quicquid patris
est plene resplendet totaq̄ in eo patris perfectio representatur
ac lucet. Nā et in creaturis essentia rei intellecte in verbo men-
tali quodamō relucet et continet. res q̄ i naturali sua resplendet
ymagine. Sicq̄ essentia patris vere et sb̄naliter habet i filio
nec multiplicat neq̄ diuidit in p̄sonis. **BEVJAL.** Qualis est
emanatio diuina adit̄ra: seu generatio illa eterna? **ARJMA.**
Plane non carnalis aut materialis neq̄ ex cōmixtiōe cū semina
put ymagna? ē rudissim⁹ tu⁹ pseudo ac delirissim⁹ machomet⁹
sed intellectualis simplicissima ac superpurissima. Quoniā deus
fecunditatis ac cōmunicabilitatis immense seipsum eternaliter
inuariabiliter plenissime ac clarissime it̄uendo ac intelligendo
suis conceptum ac verbum intra se profert gignitq̄ suo

ineffabili ac indicibili modo. Quod quidem verbum est naturalis
ymago sui. splendor glie. cadoz lucis eterne. caracter paterne
substantie. Verbum quippe e emanatio intellectus. Pater vero
et verbum vt supra tetigi seinuicem diligendo intra se spirant
amorem imensum eternum plenissimum qui spiritus sanctus vo
catur. Amor naqz e emanatio voluntatis. Hinc puichre admo
dum ait dyonisi⁹. Deus pater qui ex naturali fecunditate sua
no potuit ee sine germine ab eterno seiauit in agro pectoris
sui germē verbi eterni et spū sancti. qđ mox ita pfecte fructifica
uit qđ totā seiantis naturā sibi p ōnia ydeptitauit. Et hoc est
germen dñi qđ e i magnificentia et glozia ysa. iij. Nā germē
illud equalis e magnificentie et glozie cū suo seiatore. **P**re
terea vt iā dixi qđ quid pfectionis in creaturis cōsistit certū e
in creatore eminentissime repiri. Cū ergo virt⁹ causalis seu fe
cūda pprietas ac generatiua ptās sint maxie et p̄cipue creatu
raz pfectiones. adeo vt vnūqđqz dicat pfectū cū potuerit simile
sibi generare. Cumqz suo effectu causa dicat pstantior: necesse
est ista sup excellentissime consistere in creatore. quemadmō et
sapientia sanctitas potentia bonitas iusticia pietas. et reliqua
huiusmodi denotātia pfectionem sublimi⁹ nobilitusqz cōueniūt
creatori qđ creaturis. Generare ergo cum icōperabili excellētia
et sine omni mutabilitate competit deo. Quod et ipse ysaias
capitlō. lxvi. innuit sic. Nūquid ego qui alios parere facio ip̄e
non pariam? Si ego qui ceteris generationem tribuo sterilis
remanebo? Vnde et apostol⁹ ephē. iij. De⁹ et pater domini nr̄i
ihesu cristi a quo omnis paternitas in celo et in terra nomiā
BEV. 22. Nonne satis grandis fecunditas dei est qđ mundū
hunc condidit. **22. 22.** Que cōparatio finiti ad infinitum?
Nonne deus incircūscriptibilis et imensus plus excedit totum
mundum maiestate pfectione et glozia: qđ totus mund⁹ vilis
simā nūmāqz arenā? Productio ergo et melos mūdi pūctalis e

seu punctū quoddam respectu infinite excellentie causalitatis
fecunditatis coicabilitatisq; dei. **BEV JAL.** Disputationē tuā
prosequere. Nam quod enūciasti modo magni aliquid futurū
prenunciat. **ANJMA.** Vides ne qualiter in creaturis vnum
quodq; sit tanto plus coicatiuū diffusiuūq; sui: quanto maior
est bonitas eius. et in caritate feruentius estuat. Quēadmodū
ergo deus excelsus et gloriosus incomparabiliter infinite ac in-
effabiliter est bonus amozosus opulētissimus et supluminosus
sic competit ei diffusiuitas seu coicabilitas prozsus infinita. et
cui nullum germen finitum potest correspōdere. cū sit infinite
inferius minusq; illa. **N**ec dici potest q̄ infinita coicabilitas
non possit in actum et germen sibi pporzionatū correspondens
ac infinitū procedere. cum vnicuiq; sit naturale et iocundū pro-
ducere actum et germen ad quod habet naturalem aptitudinē
et ordinem. alioquin aptitudo seu potentia illa inanis et sup-
vacua videretur. **A**mpli⁹ cum deus sit summe infiniteq; perfect⁹
felix et inuariabilis: certū est q̄ eternaliter in optima sui dis-
positione cōsistit. **H**occirco diffusio talis tam naturalis tā iocūda
liberalissimaq; ac plenissima eternaliter actualiter est in ipso.
Bonum namq; tam superoptimum supliberalissimū et in cari-
tate tam supestuatissimum nil pprium sibi reseruat incōmuni-
catum. ymmo se totum super affluentissime atq; infinite coicat.
Preterea cum primum et summum bonū sit naturaliter sui
diffusiuum et coicatiuum cōmūicatione perfecta atq; immensa
ad beatitudinem et perfectionem ipsi⁹ ptinet vt se indefinēter
ita coicet. **N**ulla namq; intellectualis substantia beata est aut
perfecta vel in optima sui dispositione consistens absq; actiōe
cōnaturali et conuenientissima. **I**nsuper delicijs sincerissimē
caritatis nichil extat suauit⁹ nichil. iocūdit⁹. **C**aritas aut pprie
tendit in in a'ium et magis sentitur circa illum cum sit vis
vniūua et nexus amantis et amati. pfectissima. quoq; dilectio

condilectum requirit qui sit velut nexus et vinculum amoris
amboꝝ. Ad plenitudinem ergo deliciarum beatitudinis dei spec
tat vt deus pater habeat filium infinite amabilem et sibi tam
carum vt diligat eum tamq̃ seipsum. Pater itē et fili⁹ habeāt
condilectum ab vtroqꝫ procedentem et vtriqꝫ supercarissimum
quem non minus q̃ seipso diligant. Quid sublimius. quid glo
riosius hñs delictis superbeatissime trinitatis. in qua nulla po
test interuenire dissensio nulla discordia. cum in tribus pfectis
p̃sonis sit vna eademqꝫ voluntas. In qua trinitate vna p̃sona
manat ab alia. tertia ab vtraqꝫ. In qua ē omnis ratio pure et
sanctę dilectionis. videlicet mutua cognicio superclarissima. sum
ma conformitas. propinquitas maxima. p̃emptitas in natura.
bonitas infinita. pulchritudo. dulcedo. p̃fectio illuminata.
In qua quelibet sancta atqꝫ adoranda p̃sona seipsam et alias
ambas clarissime ac iocundissime eternaliter intuetur. ac cum
dilectione intensiue imensa diligit atqꝫ amplectitur. Sicqꝫ per
sone ille sup̃dignissime se inuicem suauissime p̃fruiūt cū sancta
et in cōmutabili cōplacētia p̃sus imensa. **HELIAL.** Caritas
illa summi et misericordis dei in creaturaz et mūdi dilectione
satis sup̃qꝫ relucet. Nā et sc̃m te. sic de⁹ dilexit mūdb vt filiū
suū vnigenitū darz. io. iij. Et tu⁹ apl⁹ paul⁹ ait. ro. v. Caritas
dei diffusa est in cordibus ṽris. **ANIMIA.** De tpali et finita
caritate loq̃ris: ego de eterna illa ac infinita caritate loq̃z. Nū
quid g⁹ añ mūdi creationē p totū illud eternū ociosa māsit di
uina caritas. p̃naqꝫ itellectualis secūditas: **HELIAL.** P̃mo
et creaturas deus ab eterno dilexit: quaz p̃deas in sua mēte p
petuo habuit. vt ait plato. **ANIMIA.** Qd nō est: diligi quō po
test: Porro creataz p̃de reꝝ sane intellectu qm̃ in deo sunt: nō
aliud certe q̃ deus eē possunt. Diligēdo ergo deus p̃deas: quid
aliud queso q̃ seipm̃ diligit. **P**ostremo vt cōmuniter dici
solet. Nulli⁹ boni possessio plene iocunda est absqꝫ consortio.

Quod dictum ut ait thomas non solum habet locum in creaturis
sed etiam in diuinis. Deus enim ex seipso hoc est ex propria
bonitate caritate liberalitate perfectione et opulencia mouetur
ad diffundendum coicandumque diuicias bonitatis perfectionis ac
glorie sue. nec aliquid sibi reseruat incoicatum. non plane ob suam
indigentiam. sed ex liberalissima amozosissima et optima exuberantia
bonitatis glorie et opulencie sue. **BEZEL.** Satis subtilis et profunda est ista doctrina. sed incomprehensibilis valde
ARIZM. Non recolis qualiter auicenna phis ait. primam
intelligentiam producere secundam. et primam animam mobilem
primam mobile. Cuius tamen inuentio ac subtilitas non est vera
Hanc autem nostre fidei sapientiam ut longe antea dixi humana
subtilitas non inuenit. nec ratio repperit naturalis. nec fluxit
sapientia ista de terra. sed celitus est infusa. diuinitus reuelata
ac per signa et prodigia innumeraque miracula soli deo possibilia
copiosissime ac certissime confirmata. ut ait lactantius. **BEZEL**
Longe distat ab his et vehementer discrepat alchorani doctrina.
Id enim quod super excellentissimum deo gloriosissimum decen
tissimumque esse predicas: consubstantialem videlicet coequalem
et coeternum sibi filium genuisse. magnus ille machometus turpe
atque inconueniens deo esse existimat. Nempe secundo dicti al
chorani capitulo ita scribit. Omnes dicentes marie filium deum
esse mendaces et increduli sunt reperi. Cum cristus dixit. Filij
israhel in deum meum et vestrum credite. **ARIZM.** Ita pfecto
scripsit tuus venerius et libidinosus machometus. Et contra
iohannes apostolus virgo a deo electus. Quisquis inquit con
fessus fuerit. quonia ihesus est filius dei: deus in eo manet. et ipse
in deo. i. io. iij. Verum ad tua sic obiecta respondeo. Cristus in
vnitate persone deus et homo existens deum vniversitatis vo
cauit deum suum scdm quod ipse est homo. **BEZEL.** Eodemque
capitulo sic loquitur. Quisquis deo socium aut participem posuerit

ignem intrabit perpetuū. **ANIMA.** Filius dei cristus ihesus
proprie loquēdo non ē particeps patri. Non enī accipit ptem
ditatis seu essentie patris. est enim imptibilis. sed omnē eius
plenitudinē. similiter et spiritussanctū. **Nec insup** quīs vnum
ac solum fateamur deum: ī tāta eum solitudine ponim⁹. vt sup
dulcissimo consortio careat filij sui supercarissimi ac dulcissimi
spiritussancti. **HELIAL.** Preterea in. xiiij. alchorani caplo sic
habet. Deo dicente ad ihesum. o ihesu marie fili psuade hoib⁹
ne dei loco te et matrē tuā tāq̃ duos deos habeāt ac venerent
rēdit ihesus. **Nolit de⁹** vt ego quid pter verū dicā. **ANIMA**
Ista sunt cōficta sacrilega et falsissima verba. rñsioneq; pmmo
narratione idigna. **Et planū** qm̃ xp̃s nō docuit suā dignissimā
matrē deum eē aut deā tāq̃ cultu latrie adorādam. **HELIAL**
Item. xxviij. eiusdem libri caplo ait. **Dicētes** deū sumpsisse filiū
turpe verbum se protulisse cognoscent. **Ob hoc** quippe dictū:
celū se cōfundit tellus aufugit. omnisq; mons cecidit. **Hoc enī**
importunium et inhonestum est deo. **ANIMA.** Ecce q̃ falsum
q̃ viciosum ac ifidelissimum verbum. **Non enim** dicimus deū
sumpsisse de nouo aut ex feia generasse filium. prout falsio yma
ginatus est ipse p̃fidissimus machomet⁹. sed ab eterno ex sua
ppria genuisse substantia. **Nam in psalmo. cxix.** loquens deus
pater ad cristum eius filium ita dicit. **Tecum** principium ī die
virtutis tue in splendorib⁹ sandoz. ex vtero añ lucifex genui
te. in quo vt ait lyra ostenditur equalitas cristi ad patrē que
cōuenit ei ratione nature diuine que ē eadem cū patre et filio
Et hoc est qd̃ dicit. **Tecū** principiu. **Hic** autem principiu pro
deo patre accipit. sicut et io. i. dicit. in principio erat verbū
idest filius erat in patre. **Dicit ergo** pater filio. **Tecū** principiu
idest eadem auctoritas dñardi et principandi est michi tecum
Est enim filius cū patre vnus in natura et distinct⁹ in psona
Et hoc iportat hec didio tecū scilicet vnionē distinctoz. h̃ ille

Sed tamē vt ait cassiodorus sancti quēadmodū sit principiū
in principio videlicet pater in filio nequeunt intueri in via.
qđ manifestū tñ erit omnibus electis in patria. Deinde oñdiē
generatio ī diuinis et consbālitās filij cum patre cū subiūgit
pater. **E**x vtero idest ex archano substantie mee. ex ipsa videlz
deitate. totum ex totum. omnipotentē de omnipotente. lumen
de lumine. summū de summo. hec cassiodor⁹. **F**eronim⁹ vero sic
dicit. **A**it pater ad filiū. **E**x vtero genui te. **N**on habeo vterū
sed ex vtero genui. **D**ico sic: quia non possum me aliter patrē
indicare nisi hominū moze locut⁹ fuero. hec ille. **Q**đ sequitur
ait nicholaus. **A**nte luciferū genui te. idest ante productionem
stellarum que luciferi nomine designantur. sicut totum a parte
nobiliori. vt homo ab anima sepenumero denotat. **G**eneratio
ergo filij pcedit creationē celi cū quo facte sunt stelle. **T**ēp⁹
autē sequitur motū celi: et ante tempus non est nisi eternitas
Ergo in eternitate et eterna ē filij generatio. **B**ELL**J****A****L**. **D**os
cristiani predicatis patrē et filium et spiritūsanctū q̄uis tres
personas: vnū tamē atq; idē esse. allegantes illud. io. x. **E**go
et pater vnum sumus. **E**t illud. **T**res sunt qui testimoniū per
hibent in celo. pater. et verbum. et spiritūsanctus. et hī tres
vnum sunt. i. io. xv. **C**um igit̄ multi sunt vnitatū modi: quero
abs te quonam eorum tres iste persone diuine vnum sunt?
A**N****S****M****A**. **A**d hanc bernardus questionē multū eleganter ac
proprie sic respondet. **M**ulti inquit sunt vnitatum modi. **E**st
enim vnitas collectiua. constitutiua. coniugatiua. consentanea
votiua. dignatiua. **S**upra que omnia arcem tenet vnitas tri
nitatis qua tres persone sunt vna substantia. **S**ecundo loco
est illa qua econuersio tres substantie vna in cristo persona
sunt. hec ille. **B**ELL**J****A****L**. **Q**ua igit̄ vnitatis specie sunt vnum
pater et fili⁹ et spiritūsanctus? **A****N****S****M****A**. **E**ssentiale sine sub
stantiali. **B**ELL**J****A****L**. **P**rimo potius collectiua. **N**am cristus in

euangelio de suis fidelibus ait. **D**olo pater vt sint vnū in nobis sicut et nos vnum sumus. i. xvij. Sed hōines plures vnū esse non possunt vnitate ppria et vera. sed quasi collectiua et similitudinaria. Nam sicut multitudo lapidum vnus dicitur aceruus: ita multi homines dicuntur vnus populus. et multi fideles vna ecclesia. Juxta illud. **M**ultitudinis credentiū erat cor vnum et aīa vna. actiū. iij. Et qui adheret deo spiritus vnus est cum illo. i. corin. vi. **I**tem. Qui plantat et qui rigat vnum sunt. i. corin. iij. Et omnes vnū corpus sumus in xp̄o. ro. xvij. Et itez. **P**opulus meus et populus tuus vnum et idem sunt. iij regū. xxij. **A**NDRE. Hec fuit oli quozdā hereticoz et ipsius abbatis ioachī opinio dāpnata siquidem p̄ ecciam et re pbata vt est textus ad tua obiecta r̄silius. in caplo secundo de sū. tri. et fide catholica. in hec verbo. **C**um veritas pro fidelibus suis orat ad patrem. **D**olo pater vt sint vnum ī nobis sicut et nos vnum sumus: hoc nomen vnum pro fidelibus quidem accipiē vt intelligatur vnio caritatis in gratia pro personis vero diuinis. vt attendatur ydemptitatis vnitas in natura. Quemadmodū alibi ipsa veritas ait. **E**stote perfecti sicut pater vester celestis perfectus est. math. xv. Ac sic diceret. **E**stote p̄fecti perfectione gratie. sicut pater vester celestis perfectus est p̄fectione nature. vtrazq; videlicet suo modo. Quia inter creatorem et creaturam non potest tanta similitudo notari: quā inter eos maior sit dissimilitudo notanda. hec ibi. **B**ELIAR. Quid vero sentis de illa substantia siue essentia diuina in qua tres persone vnū sunt: an sit generās vel genita. spirans vel spirata? **A**NDRE. Ego certe cum ecclesia et cum magistro sententiarum quem in hoc tenet ecclesia sentio q̄ quedam summa res. s. eēntia diuina est pater et filius et spūs sanctus. et illa non est generās neq; geita. spirās neq; spirata. **B**ELIAR. Propterea magnus ille abbas ioachin petz lombardum quem mgr̄m sententiarum

dicis appellauit hereticū et insanum. asserens q̄ ille non tam
trinitatem q̄ quaternitatē astruebat in deo. videlicet tres per-
sonas. et illam coēm essentiā quasi quartam. **ANIM21.** Nos
autem vt est in preallegato capitulo credimus et confitemur
vnacum dicto petro lombardo q̄ vna quedā res est incōpre-
hensibilis que veraciter est pater et filius et spiritussanctus
tres simul persone. ac sigillatim quelibet earundū. Et idcirco
in deo solum trinitas est. et non quaternitas. Quia quelibet
triū personarū ē illa res videlicet substātia essentia seu natura
diuina. Et illa res nō est generans nec genita. spirans nec spi-
rata. Sed est pater qui genuit. filius qui gignit. spiritussanctus
qui spiratur vt distinctiones sint in psonis. et vnitas in natura
Licet igitur alius sit pater. alius filius. alius spiritussanctus: nō
tamen aliud. Sed id quod est pater et filius et spiritussanctus
idem omnino natura est. vt scōm orthodoxā et catholicā fidem
cōsubstantiales esse credantur. Pater enim ab eterno filium
generando suam ei dedit substātiā. Juxta illud. Pater quod
dedit michi maius omnibus est. io. x. Nec dici potest q̄ partē
substātie illi dederit: et partem sibi ipsi pater retinuerit. cum
substātia patris indiuisibilis sit. quia pater simplex ē omnino
Sed nec dici potest q̄ pater in filium transtulerit suā substan-
tiam generando quasi sic dederit eam filio q̄ non tenuerit eam
sibi. alioquin desisset esse substātia. Patet ergo q̄ sine vlla
diminutione filius nascendo substātiā patris accepit. et ita
pater et filius eandem habent substātiā. quare eadem res est
pater et filius necnon et spiritussanctus ab vtroq̄ procedens
hec rursus in dicto capitulo secundo. In cuius fine et tota con-
clusionē sic habetur. Si quis autem sententiā vel doctrinam
prefati ioachin i hac parte defēdere vel approbare p̄sumperit
tanq̄ hereticus ab omnibus euitetur. **BEV22.** Saltē dicito
michi o anima. quid est illa essentia diuina? **ANIM21.** Deus.

BEVIA. Et quid est deus? **ANIMA.** Illa essentia diuina
BEVIA. Tu non circulatione modo. sed negatione quoque
vteris: ignotum per eque ignotum diffiniens. Ideo clarius di
cito michi quid est deus? **ANIMA.** Quo ad vniuersum spectat:
principium. quo ad delectationem finis. quo ad se nouit. vt ait
bernardus. **BEVIA.** Quid est deus? **ANIMA.** Non minus
peruersorum pena quam gloria humilium. vt ait idem bernardus.
BEVIA. Quid est deus? **ANIMA.** Longitudo latitudo. sub
limitas. et profundus. Longitudo propter eternitatem interminabilem
Latitudo propter caritatem inmensurabilem. sublimitas propter
maiestatem inattingibilem. profundus propter sapiam inscrutabilem
vt ait idem ipse bernardus. **BEVIA.** Quero iterum quid est
deus. **ANIMA.** Vt ait iohannes damascenus. Deus immateri
alis existens in circumscriptibilis est. quia loco non continetur
Ipse enim sui ipsius locus est. omnia implens super omnia existens
omnia continens. vniuscuiusque naturam impermiscibiliter pertransiens.
omnibus suam operem et operationem secundum susceptibilem tribuens. Ipse est
solus omnipotens. solus incomprehensibilis et interminabilis. et a
nullo propter quod a seipso cognitur. Nam ipse solus est sui ipsius maximus
contemplator. Vnde ad id totale comprehensionem nulla potest attingere
creatura. Qui cum sit infinitus in se: virtute tamen sua infinita finit et
terminat vniuersa. Propter quod trimegistus vt est apud lactantium de
scribens deum put potuit ait sic: Deus est sphaera intellectualis cuius
centrum est ubique. circūferentia vero uulsi. Diuina enim essentia
in se considerata perfecta est ad modum sphaere. quia non habet prin
cipium neque finem. Sed put. considerat vt causa deducens res in
esse et eas limitans et finiens: dicitur esse centrum quia sicut centrum finit
lineas. et ab ipso lineae deducuntur. ita deus deducit creaturas. limi
tatur et finit eas. hec lactantius. **BEVIA.** Quero iterum et non al
terius quid est deus? **ANIMA.** Deus est quod nulla attingit opinio. Plus
est enim quam quicquid dici potest aut cogitari. vt ait augustinus.

Probatio eiusdem tertia alijs et fortioribus sacre scripture
testimonijs ac rationibus. Tractatus tercius.

BEZII.

Rationes haecenas multas. et humanas similitudines
atque auctoritates pro tue defensione fidei produxisti
o anima. Sed non sum qui ratiunculis humanis
flecti. aut vacillantibus manuduci debeam simili
tudinibus. Indoctis hec et credulis hominibus persuaderi facile
possent: nobis vero et nature subtilitate et longeva etate. et su
moz spiritu reuelatione perdoctis: minime. In antiquis eni
ut ait iob est sapientia. et in multo tempore prudentia. Igitur
si quis absolute negauerit trinitatem in diuinis esse: quid
huic tandem poteris o anima respondere? ANIMA. Sufficit
ad destructionem huiusmodi erroris testimonia sacre scripture
adducere personarum trinitatem ac essentie unitatem ostendentia
Nullum enim genus ostensionis conuenientius est in his que supra
rationem sunt: quam per sacram scripturam. In talibus enim soli deo
de se credendum est qui se solus nouit. ut ait hilarius. Taliu
vero testimonioz pleni sunt libri theologorum. Quare superuacuum
esse arbitror ea ipsa denuo repetere. Ex plurimis tamen non
nulla que sequuntur notabilia quidem ac memoratu digna re
ferre insitui. Illud primum quod recipitur tam a nobis quam a iudeis
et sarracenis. et habetur gen. primo capitulo. In principio cre
auit deus celum et terram. Terra autem erat inanis et vacua:
et spiritus domini ferebatur super aquas. Tria commemorat. deum
principium et spiritum. in deo patrem intelligimus. in principio
filium. in spiritu domini spiritum sanctum. Et accipiat hoc in loco
principium pro filio. ut est illud ioh. viij. Tu quis es. quem te ipsum
facis? Respondit ihesus. Principium qui et uobis loquor. Et
in psalmo quem nuper allegaui de filio inquit deus pater. Tecum
principium in die uirtutis tue. Nec obstat quod supra post nicholaum

dictum est per principium debere intelligi deum patrem. Nam
scdm cassidoꝝ principium nedum predicatur de patre. sed etiã
de filio. et eadem ratione de spiritu sancto. Sic itaq; in exordio
nascentis mudi trinitas ipa in diuinis psonis adducit. Prop
ter quod tēptans dyabolus primos pntes. Eritis inquit sicut
dñi scientes bonum et malū. gen. iij. Qd̄ p̄inde accipiend̄ est ac
si diceret. Eritis sicut diuine p̄sone quib; ignotū ē nichil. Et
cum eicitur adam de paradiso inquit dominus. Ecce adā factus
est sicut vnus ex nobis. Quib; nobis: scz patre et filio et spiri
tus sancto. Idem et psalmista canit regi; dū ait. Verbo domini
celi firmati sunt. et spirit; oris ei; oīs virt; eoz. psalmo. xxxij
Quid manifestius dici potuit. In condicione celoz tres p̄sone
concurrunt. dñs verbum et spiritus. Dominus patrē exprimit.
per filium verbum intelligim;. spiritus est quem sanctū voca
mus. Nec eos audiamus vt ait augustin; qui p̄iudicatas sacre
pagine auctoritates extorte nitūtur exponere dicentes. Patrē
tantum esse. nec habere filium. nec esse cū eo sp̄m sanctum: sed
ipsum patrem appellari aliqñ filium. aliqñ sp̄m sanctum. Nesciūt
enim quid dicunt ignorantes principium ex quo sunt omnia.
et ymaginem ei; per quā formant̄ omnia. et sanctitatem eius
in qua ordinant̄ ōnia. hec aug;. Sed quid moroz et nō illud
manifestum sed a paucis cognitum angelicū testimoim luce in
primo caplo contentum refero. vbi sic habet. Hic erit magn;
et filius altissimi vocabitur. ecce filium. ecce patrem. Spirit;
sanctus supueniet in te. ecce sp̄m sanctum. et virtus altissimi ob
umbrabit tibi. ecce iterum patrem. Quod nascetur ex te sanc
tum vocabitur filius dei. ecce adhuc filium. ecce adhuc pa
trem. Quid queris amplius. quid vis vltorius o iudee o sarra
cene o belial. Nonne satis superq; vobis trinitatē in diuinis
esse ostensum est. **BEZAR.** Satis quidem cristiano: sed iu
deo aut sarraceno non satis. **ARMA.** Alcuola iohannes qui

et filius tonitruū dicitur circa hanc ipsam quā deduco materiā
adeo valide adeo potenter intonuit. vt per omnem terram. per
superos quoq; et vsq; ad inferos huius tonitruū sonus exierit
Tonitruū siquidem attonitas facit nostras animas inarticulatū
habens sonū. **S**ed huius tonitruū vox non solum nullū turbat
fidelium: sed etiam reducit a turbatione et tumultu. Attonitos
autem facit demones solum. et eos qui seruiunt illis. Quod vt
luce clarius perpendamus: multum o homines tribuamus at-
tentionē tam extrinsecus q̄ intrinsecus. et hoc maxime. **Q**ue
enim vtilitas ore quiescente: cum anima turbetur. et multam
habeat fluctuationē. vt ait crisostom⁹. **N**am ego quero quietē
que est ab anima: quia et auditu hoc indigeo. **A**ttēdite igitur
queso et multum iam prebeat auditorum vnusquisq; silentiū
Quādoquidem non cui libet scripture: sed euangelij. et ipsius
quoq; iohannis verba adducturi in mediū sumus. **B**eda nāq;
venerabilis de iohanne et de suo euangelio scribens ita dicit.
Sanctū euangeliū omnes sacras scripturas nō solū auctoritate
sed vtilitate precellit. **N**am que lex et prophete predixerunt
in euangelij gracia constat esse completa. **S**ic et euangelium
beati iohānis apostoli triū euāgelistarū dicta p̄cellit. **Q**uoniā
ipse facundius atq; profundius celestiuū mysterioꝝ archana cō-
prehendere et scribere promeruit. hec beda. **S**ed tandem ip̄m
iohannem sua magis autem diuina verba resonantē audiam⁹
In principio inquit erat verbum. et verbum erat apud deum. et
deus erat verbū. **A**ttende vim vocabuli o belial. **N**ichil apud
seipsum est. **I**gitur vocabulum apud personalem de sua natura
alietatem importat. quare et pluralitatē. **I**ure enī etiam cano-
nico duo sunt multa. c. forus de ver. sig. **E**rgo in diuinis stāte
vnitate essentie pluralitas et distinctio personarum inuenitur
BE^ll^ll. **I**ohānes rustic⁹ erat. et piscator idoā⁹. **A**l^ll^ll.
Et vnde obsecro illa vox. **I**n principio erat verbum. et verbū

erat apud deum. et deus erat verbum. Que verba exponens de
center multum atq; apposite qđ sequit̄ ait crisostom⁹. In prin
cipio erat verbum. Hoc primū erat de ratione essendi solum ē
ōnsiuum. Secundū autē erat apud aliquem essendi. ibi. Et ver
bum erat apud deum. Quia enī maxime dei hoc est ppriū eter
num et sine principio eē: hoc primū posuit. Deinde ne quis au
diens in principio erat et ingenuū id dicat. confesti hoc miti
gavit. anteq̄ diceret quid erat. dicens. qm̄ apud deum erat.
vt non verbum id simpliciter existimet quis esse prolatiuum
vel intellectuale: vocabuli huius apud adiectione hoc destruxit
Non enim dixit in deo erat. q̄q̄ et hoc sit vez. sed apud deum
erat. eam que scđm ypostasim eius eternitatē ostendens nobis
Deinde et manifestius id pcedens reuelauit subiungens. qm̄
verbum hoc et deus erat. **BEVIAL.** Sed factum in principio
non genitum ab eterno. vt aiunt quidā etiam cristiani. **AN**
MA. Sed pessimi. Quid eī prohibebat iohannem hoc dicere?
In principio fecit deus verbum. potius q̄ illud. In principio
erat verbum. De terra namq; loquens moyses non dixit. In
principio erat terra: sed qm̄ in principio deus fecit terrā. et tūc
erat. **BEVIAL.** Sed petri⁹ apostoli⁹ hoc ipm̄ quod dico vez
esse manifeste inquit et expressim. Is enim iudeos alloquens
aiebat. Qm̄ et dominum et cristum eum deus fecit actuum. ij.
ANMA. Quid igitur porro non adiecisti? Qm̄ hunc ihesum
quem vos crucifixistis. An ignoras quoniā eoz que de filio
dei dicuntur hec quidem incorruptibilis sunt nature: illa vero
dispensationis. Porro si ex diuina ipsa et ineffabili natura san
guis effluxit. et si ipsa clavis in cruce diuidebat̄ et incidebat̄:
rationē vtiq; h̄et tuū sophisma. At vero nō magis lesa ē a cla
uis aut diuisa ip̄a deitas. q̄ fulgor solis ligneū truncū irradiās
dū lignū ipm̄ transcendit̄ vt ait damascen⁹. An etiā ignoras q̄
domin⁹ et cristus non ē substantie demōstratiuū: sed dignitatis

Nā hoc quidem potencie ē: illud vero vnditionis. Petrus itaq; de dispensatione et de humanitate intelligens verba per te allegata protulit. Et quid miraris si hoc petr⁹ ait. Atheniēsi⁹ enim loquens paulus virū eū solum vocat ita dicens. In viro quē determinauit fidem tribuēs omnibus. suscipiens eū a mortuis et nichil de ea que dei est dicit forma. neq; quoniā par ei neq; quoniā splendor ei⁹. Decenter. Nondum enim hor⁹ temp⁹ verbor⁹ erat. sed amabile erat eos suscipere interim quoniam homo est. et quoniā surrexit. Ita et ipse fecit cristus. a quo et paulus discens res hoc modo dispensabat. Non enim confesti sui ipsius deitate cristus reuelauit. sed primū quidem estimabat propheta esse et simpliciter homo. postea vero apparuit p̄ opa et per verba hoc quod erat. Propterea et petrus in principio nascentis ecclesie hoc vtitur modo. vt hīs auditus exercitat⁹ relique viam faciat doctrine. Sed et paulus cum dicit. eius qui factus est ex semine dauid scdm carnem: nichil aliud nos erudit q̄ q̄ illud factum esse de humanitate itelligit qd̄ et nos fatemur. Sed qui tonitruū est filius hic iohannes de ineffabili et p̄terna nobis existentia loquit̄ nūc. Propterea fecit dimit- tens: erat posuit. Non est. igit̄ dei filius factus a patre vel creatus. sed genit⁹. ab eterno tamen. An non vides eum vt null⁹ ingentum existimaret. omnia hoc inuentia dicentē. et indigna fere eius loquentem dignitate et substantia. et in prophete humilitatem descendere. Hoc enim. Sicut audio iudico. Et hoc. Ille michi dixit quid dicam et quid loquar. et quecūq; talia p̄phetar⁹ solum sunt vt ait crisostimus. Si igit̄ vt ipse crisostom⁹ dicit. hāc volens suspicionē destruere: ita humilia loqui crist⁹ non dedignatus est verba. multo vtiq; magis si creabilis erat vt non increabilem quis eum putaret. multa nimirum talia dixisset. puta vt ait idem crisostom⁹. Ne estimetis me genitum a patre. factus sum ego: non genitus. neq; sum substantie illius

Nunc aut omne contrariū facit. Illa enim loquitur verba que et volentes et nolentes cogunt contrariam suscipere intelligentiā. puta. Quia ego in patre. et pater in me est. Et philippe qui videt me: videt et patrem meum. Et ut omnes honorificent filium sicut honorificant patrem. Sicut pater suscitatur mortuos et viuificat ita et filius quos vult viuificat. Pater meus usque modo operatur: et ego operor. Sicut cognoscit me pater: et ego cognosco patrem. Ego et pater vnum sumus. Antequam abraham fieret: ego sum. Dominus est filius hominis et sabbati. Similitudinē itaque sui crissus ad patrem per hec et similia manifestat: dominationem autē et per hec quidem sed et per alia plura demonstrat. ut cum dicit. Tace refrena. Volo: mundare. Tibi dico demonio surdo et mutuo exi ab eo. Et audite quoniam dictum est antiquis. Non occides. Ego vero dico vobis quoniam qui irascitur fratri suo inaniter: reus erit. Et que cum talia promulgat et mirificat sufficientia demonstrare eius potestatem. Magis autē minima eorum pericula sufficientia est eos qui non valde insensibiles sunt adducere et suadere. hec omnia crisostomus. **BEZII.** A similitudinibus antea rocinabaribus. nunc ab audē pharis humana similitudinibus inbecilliori domestico etiam testimonio vteris ipso iure nullo. In talibus autē que supra hominē sunt: quid humanū adducis testimonium. quia rationē forte non habes? **ANIM.** In tā rationabilibus non dēst nobis dōno largiente ratio. Nam petrus apostolus de ea quā predicabat fidē rationem paratū reddere omnibus erat. Iohannes vero cuius ut humanū et domesticū improbas testimonium nichil nobis humanū in suo euangelio dicit. sed omnia spūalia ab abyssis spūssandi. ob occultis illis thesauris. et que neque angeli antequam hec dixisset nouerant. Nobiscum enim et huius per iohannis vocem et per nos didicerunt. ut ait crisostomus. Quod beatus ostendit apostolus. ephe. iij. ita dicens. Ut nota sit nunc principatibus et potestatibus per ecclesiam multiformis sapientia dei

Si igitur et principatus et potestates. et cherubin et seraphin
 per ecclesiam dederunt hec: certū est quoniā et ipsi cū multa
 alacritate circa hanc occurrerunt auditionem. Ergo multum et
 nos tribuam⁹ silentiū donec loquitur iohānes. non hodie solū
 sed et per omnem vitam. quia et semper eum audire bonū est
 vt ait crisostom⁹. Si enim vt ipse etiam crisostomus dicit ea
 que in regijs fiunt cupimus scire. puta quid dixit. quid fecit.
 quid cōsiliatur de hīs qui regunt rex. quibus multociens nichil
 ad nos sunt: multo magis que de⁹ dixit cōcupiscibile ē audire.
 et maxime cum omnia nobis cōpetant. Hec autē cū certitudine
 hic nobis in suo euāgelio dicit amicus ei⁹ qui regnat. magis
 autē et ipsum habens in seipso loquentē. et ab ipso omnia au-
 diens que a patre ille. Vos enī inquit amicos dixi qm̄ omnia
 que audiui a patre nota feci vobis. Quēadmodū igitur si quē
 desuper a vertice celi descendentem repente videremus. et pro-
 mittentē ea que illic sunt cum certitudine dicere: omnes vtiq;
 curreremus. ita et nunc factū arbitremur. Illinc enim nobis
 vir hic loquitur his qui illic conuersantur. Et si enim in terra
 manserimus: nichil hinc magnū lucrabimur. Nichil enim ad
 eos qui nolunt eripi a porcina hac vita ea que iohannis: quē
 admodū neq; ad illum ea que hic sunt. hec omnia crisostomus
 Tu vero o belial qui virginis et imaculati discipuli veracem
 quibus humanā respicis vocem magistri saltē et virginis et ex
 virgine nati. miraculis clari. singulari quadam vite scīm onia
 adeo predicti. q; a quibusdā pro admirabili in hōibus p̄antia
 non quidem vt est homo deus. sed vel deus purus. vel angelus
 vel fantasma quoddam. aut aliquid vltra hominē ymaginat⁹
 fuerit: diuinā te audire vocem. et illi proorsus acquiescere sum-
 mota rebellionē oportet qui ait. Euntes docete omnes gentes
 baptisantes eos ī nomine patris et filij et spiritus sancti math.
 ultimo. Ecce trinitatem. ecce distinctionē personalem. Et itez

Rogabo patrē et alium paraclitum dabit vobis. io. xiiij. Nul-
lus seipsum rogat. nullus seipsum mittit. et nullus a seipso alius
est. **HELV. In** sua quantūcumq; iustus causa: nemo iudex.
nemo testis esse potest. **2M3M21.** Nō sua est ista causa o p fide
sed potius nr̄a. Nobis enim cristus: non sibi nat⁹ ē. nobis dat⁹
nobis circūcisus. nobis oblatus. nobis baptizat⁹. nobis temp-
tatus. nobis capt⁹. nobis vind⁹. nobis trusus. nobis cesus. no-
bis sputis illit⁹. nobis corona spinea sceptro arundineo adora-
tione salutatione illusus. nobis accusatus. nobis sententiatus
nobis denudatus. nobis flagellatus. nobis crucifixus. nobis de-
niq; mortuus est. nobis tumultatus. nobis suscitatus. nobis a
dydimō palpari iussus. nobis in celum motu pprio lat⁹. nobis
a nube clara susceptus. nobis paterno lateri pximus. nobis tā-
dem ad iudicium venturus est. Ecce qui peccatū non fecit pec-
cata nr̄a ptulit. et lāguozes nr̄os ac dolozes suo dolore et suo
lāguoze sanauit. Disciplina nāq; pacis nostre sup eū. et liuore
eius sanati sum⁹. inquit ysaias. liij. caplo. Velis nolis o belial
paululum digredi atq; exclamare libet. **E**lecte puer dei mei
quid tanta amaritudine. quid tanta confusione. et tam horri-
bili morte dignum cōmiseras? **P**roorsus nichil. Ego ego homo
pditus toti⁹ cōtritionis totius confusionis tue causa fui. Ego
domine ruam acerbā cōmedi. et tui dentes obstupuerūt. Que
enī non rapuisti: tunc exsoluebas vt ait propheta. **H**eu dolor.
heu pudor. heu lacrimae. **P**arum erat illis sacrilegis crucifi-
gere te: nisi prius et ipsi repleuissent amaritudinibus animam
tuā. **O** si p̄ns q̄n p me indigna hec paciebaris affuissem. quid
fecissem ego misera aut quid dixissem o b̄ndicte ihesu? **Q**uid
dixissem nescio: scio tamen quid dicere debuissem. **I**llud scilicet
quod propheta de semetipso. ij. regum. xxvij. dixisse legitur.
Qui cum vidisset angelum cedentem populum ego sum inquit
qui peccaui. ego inique egi. iste que oues sunt quid fecerunt?

Vertatur obsecro manus tua contra me et cōtra domū patris
mei. Et illud quoq; qđ de niso scriptū est atq; euriālo. **M**eme
assum qui feci: in me conuertite ferrum. **E**nīuero o belial si
preinducta et alia filij dī tum verba veritate. tum opera ad-
miratione plena. que michi fidei basis. primaq; et firma princi-
pia existunt. et que quoniā abs te audita visaq; ignorare nō
potes. inficiari proteruia quadam atq; obstinatione volueris
tecū non erit amplius. de hac aut quauis alia veritate discep-
tandum. **C**ristū nāq; qui lux et vita est tu princeps tenebrarū
et mortis comprehendere si non vales: negare attamē in tuam
perniciem non debes. **B**ene dixi quia lux et vita cristus. **N**ā
de ipso quidem scriptum est. **I**n ipso vita erat. et vita erat lux
hominū. **io. i.** Sic enim legi debet. vt ait crisostom⁹. et nō sic.
Quod factū est in ipso vita erat. **I**llud vero. quod factum est.
cum precedenti versu legi hoc modo oportet. **E**t sine ipso factū
est nichil quod factum est. hec crisostom⁹. **C**ui satis opinioni
si romana ecclesia voluerit. ego assentior. **HEL. II. V.** Nūquid
non cristus a iudeis et a pylato quos tenebras vocas cōpre-
hensus ligatus et crucifixus est? **A**pprehēdit enim pylat⁹ ihm
vt ait iohannes. et rursus apud matheum. **T**anq; ad latronē
existis cū gladijs et fustibus cōprehēdere me. **E**t in luca dicit
Comprehēdentes autem eum dixerunt ad domū principis sa-
cerdotum. **AN. III. II.** **C**omprehēderunt eum manibus. vtq;
non fide. **C**omprehēderunt vt crucifigerent: non vt crederent
vt ait beda. **R**edeo ad crisostomū q̄ secus ac nos supradictū
euangelij versum legi atq; intelligi docet. **E**t sua ipsa quo-
modo in latinū e greco traducta sunt verba repeto. vt quisq;
videre queat eius qui potior an noster legendi modus existat
Ait enim sic. **E**t sine ipso factū est nichil quod factū est. **H**oc
est factibilem et si visibile quid. et si intelligibile. nichil sine
verbo ad esse deducū est. **N**on enim finalē punctū huic idest

nichil apponemus scdm aliquos. Si enim utiqz confessi fuerit
qm̄ verbū et deus. et lux. et vita erat. et non punctauerint neqz
legerint sicut nos: ipsum a seipso factum verbum esse dicent.
Si enim vita verbū: quod vero factū est in ipso vita erat. ipm̄
in seipso et p̄ seipsum factum est scdm hanc lectionē. Videte qn̄
euoluit sermo veritatis: vbi evertitur et quot generat incon
uenientia. Sed cū eis ex his et alijs concluderimus: hī rursus
vbiqz aduersus veritatem stare id dicunt. adhuc eidem lectiōi
adherentes. Qd̄ factū est in ipso vita erat. Quocirca et que so
domitaz passionēs et diluuium. et gehenna: et infinita alia
vita erant. Sed de condicione sermo nobis aiunt. Igitur max
ime quidem et illa condicione sunt. Sed vt ex superhabun
dantia sermonem eorum refellamus: iterrogabimus eos. Vig
num dic michi vita: et lapis vita inanimata hec et immobi
lia: sed homo totū vita. Et quis utiqz hoc dixerit: Non enim
vita est homo: sed vite susceptibilis. Vide rursus et aliud in
conueniens scdm eandem lectionem. et hic sermonem produce
mus vt discatis insipientiam eorum. Vita hic creatio dicitur
scundū eos: quare et lux. et de ea venit testaturus iohannes.
Propter quid igitur non et ipse est lux? Non enim erat ille
lux ait: attamen et ipse creationis erat. Quare igitur non est
lux? Qualiter autem in mundo. et mundus per ipsum factus
est? Creatio in creatione erat. et creatio per creationē facta est
creatio creationē non cognouit. Sed satis de derisione. Vobis
enim dimitto de reliquo inuehere in verborū horum prodigiū
vt non hoc ipsi videamur elegisse deridere. et tempus inaniter
consumam. Ideo hanc dimittentes: ad decentem veniamus lec
tionem et expositionē. Que est autem hec. Vsqz ad factum est
quiescere facere sermonem. deinde ab ea que deinceps est dicti
one incipere. que dicit. In ipso vita erat. hec omnia crisostomus.
Cui inquā opinioni. si romana ecclesia voluerit: ego assentioz

HELIAL. Nun cōuenisti mecū o anima digressionibus te nō
vsuram amplius: et ecce abstinere a digressionibus non potes
ANIM. Conueni tecū fateor: sed de inutilib⁹. et que nichil
ad salutem anime. nichil ad morū edificationē prestant. Quid
vero inutile. ymmo quid nō salubre et valde fructuosum dicit̄
dum verba crisostomi in mediū adducuntur. **¶** Verūenī uero
vt inchoatam inter nos disceptationem finiam: tu superbe ac
proterue belial qui pprias rerū similitudines. q̄ dicta p̄ aīas
sanctas qui veracē audire nō vis neq; magistri neq; discipuli
neq; dei neq; hominis vocē: rationi cedens. rationē ipse efficacē
inconcussam inexpugnabilem ad duriciem cordis adq; tuum
interitū accipias. Et ista qui nunq̄ sapuit: iam sapere incipiat
qui vero sapit: audiendo sapientior fiat. **¶** Duo hec verbum
et amorē in deo esse satis antea me declarasse arbitror. Verbū
aut et amorem distincta esse nemo ambigit. alioquin diuersis
non designarētur vocabulis: sed vno. **¶** Ipsa vero scilicet verbū
et amor vt sunt in deo: accidentia esse nequeunt. In deo enim
nullū est accidens. obstante eis simplicissima vt ita dicam sim-
plicitate. Sunt ergo substantie siue substantia. substantie dico
indiuiduales. Quia omne quod est aut ē substantia aut accēns
ens enim a phīs prima sui diōne sic diuiditur. Omne vero sub-
sistens in natura intelligibili apud nos persona dicitur: apud
grecos p̄postasis. Cōsequens igitur est vt in diuinis tres sint
persone relatiue abinūicem distincte. pater. verbū. et amor. hoc
est pater filius et spiritussanctus. Et hec ē fortissima ratio atq;
efficacissima qua moderni vtuntur theologi. et quam assignat
precipua nicholaus in sua postilla iohānis in primo capitulo
HELIAL. Tua hec argumentatio pulchra satis. et ea quidem
si repugnantia careret: audienda certe atq; acceptanda foret
Sed ecce. In te inq; omni humana anima tria esse dinoscunt̄.
anima ipsa. noticia. et amor. Que licet ita sint distincta q̄ vnū

non predicatur de altero: non tres personas tamē. sed vnā solam
constituunt. **ANIMU.** Hoc certe ex imperfectione et insufficientia
nature nostre puenit. que non potest tribus hīs distinctā dare
personalitatem. **HELIAL.** In deo multa sunt alia q̄ verbum et
amor. vtpote fortitudo potētia virtus. sapia veritas pudentia
pietas misericordia bonitas. et sic de alijs innumerabilib⁹. que
tamen accidentia in deo esse nequeunt. vt iā satis acute dedux
isti. sunt igit̄ subsistentia. Quare tot erūt in diuinis supposita
vel persone seu ypostases: quot talia potero enunciare attributa
ANIMU. Attributa huiuscemōi oīa ad tria illa subsistentia
petit verbum et amor sunt reducibilia. videlicet. Potentia for
titudinis virtus patri. Sapia veritas pudentia verbo. Pietas
misericordia bonitas amori. et sic de reliquis omnibus. **HELIAL.**
Cum de⁹ ens vnicum sit simplicissimū quidem atq; absolu
tissimū: quare tot vocabulis vnissima res atq; oīm simplicissima
designatur. **ANIMU.** Memini legisse me crisostomum super
iohannem de hac ipsa questione sic dicentē. Vocat aut̄ euange
lista iohannes hoc verbum q̄ in principio. q̄ apud deum. q̄
deus erat. et vitam et lumen. quoniam id q̄ a cognitione est
lumen nobis largitus est et eam que huic est vitam. Et vni
uersaliter non ē nomē vnū sufficiens neq; duo neq; tria. neq;
plura docere ea que dei sunt. Sed amabile demum per multa
posse saltem obtuse comprehendere ea que deo insunt. Dixi hec
post crisostomū: dicā adhuc alia post augustinū. Dñs cristus
qui et altera in diuinis persona dicit̄ deus de deo. et lumen de
lumine. Deus ergo qui non ex deo. et deus equalis qui ex deo
simul vn⁹ de⁹. non duo. Dicit̄ etiā lumē de lumine. Lumē ergo
q̄ nō ex lumie. et lumē equale q̄ ex lumie simul vnū lumē non
duo lumia. Q̄ aut̄ de filio dixim⁹. idē et de spūsanto dicere nō
ābigimus. Si intelleximus: deo grās. Si quis aut̄ paz intellex
erit huāna fecit puitas quosq; potuit. cetera videat vn⁹ sperz

Forinsecus ut operarij possum? plantare et irrigare: dei est incrementum dare. Sed audiat. qui dicit. Nondum intellexi. Intelligere vis: crede. Intellectus enim merces est fidei. Ergo noli querere intelligere ut credas: sed crede ut intelligas. Deus enim ore prophetico dicit. nisi crederitis: non intelligetis. hec aug⁹. **HEC** **III**. Ut vero transcendentia h⁹ et alia longe difficili aabs te enunciatam qui capere non potest: quid faciet? **AN** **III**. Cum paulo apostolo. **O** altitudo diuiciarum scientie et sapientie dei quae incomprehensibilia sunt iudicia eius. et inuestigabiles viae eius humiliter exclamet. Quod si duri admodum cordis superbiq; ingenij fuerit. ut hoc tam dulci apostolico uerborum fauo pasci renuerit augustinum mira de trinitate locutum ipse audiat. Qui potest inquit capere capiat. qui non potest capere credat. qui credere autem facile non potest: instar illius patris de quo math⁹. ix. scribit deum orat ut suam incredulitatem adiuuet. Dicat etiam deo post beatum hylarium mente humili que sequuntur. **M**agnum est trinitatis mysterium. arduum est. inexplicabile est atq; inattingibile. Quod etsi sensu non percipiam. tamen teneo conscientia. **I**n spiritualibus enim rebus tuis hebes sum o sancta et gloriosa ac indiuidua trinitas. **N**on igitur de tuo confisus ingenio presumas o homo quantumcumq; philosophus aut theologus existas: non dixerim plene. sed nec semiplene intelligere quid est ipsa ineffabilis et gloriosa trinitas. **D**ic michi queo si nosti quid est tua anima o philosophe **S**cio quid statim dices. **A**nima cum tuo aristotile sic diffinies. **A**nima inquit est actus primus corporis organici philosophici potentia vitam habentis. **O** quantum ista diffinitio longe distat a suo diffinito. **A**ristotiles ut ait gregorius nazarenus quia eurippum fretum quoddam fluens septies in die ac refluens circa insulam nigropontis quam euboeam vocant. ammirans intelligere non potuit: pro angustia animi. magis uero pro multa ingenij superbia sese precipitem in eurippum dedit inquit. **Q**uia aristotiles non

cepit eurippū: eurippus capiet aristotilē. Si visibile eurippum
et corruptibile non cepit aristotiles: invisibilis qualiter et per
petua intelligi anima potest. **Q**uod si aīe quidditatē non capis o
philosophe. que tua. que finita. et que spiritus infim⁹ est: deum
qui supra te. qui infinitus. et summ⁹ spirit⁹ est: intelligere quō
potes. **H**inc pulchre ab augustino supra iohannē in primo ca
plo. de iohanne puro quidem sed inspirato hoīe scriptū legim⁹
in hec verba. **C**apiat quisq; qđ potest. quia et qui loquit̄ dicit
quod potest. **N**am et dicere de deo uti est: quis potest. **A**udeo
dicere fratres mei forsitan nec ipse iohannes dixit ut ē: **S**ed
et ipse dixit ut potuit. qz de deo homo dixit. et quidē inspirat⁹
a deo: sed tñ homo. **Q**uia inspirat⁹: dixit aliquid. si non inspira
tus eēt dixisset nichil. **Q**uia vero inspiratus hō non totū quod
est dixit: sed qđ potuit homo dixit hec aug⁹. **PELJAL.** **D**os
tria ponitis in divinis. proprietates. attributa. et notiones:
quero an pprietates ille sint et persone divine. et ipsa quoq;
divina essentia. **ANMA.** **T**eneo audacter cū hilario et cum
magro sniaz qđ sic. **PELJAL.** **E**t ego probo qđ non. **S**i enim
pprietates psone sunt: non eis psone determinant̄. **A**mplius
si pprietates ipse divina eēntia sunt. cum essentia nō differat
tres psone: nec pprietatibus differunt. **Q**uō enim dissezet pat̄
a filio eo qđ divina essentia est: cū in essentia vnum sint. **ANMA.**
His doctrinis novis et humanis cōmentis licet cū mo
dernis theologis dicere forte aliquid possem: cū hilario tamē
et magistro sentētiarū modesti⁹ quidem atq; humilius sic rñdeo
Immensum est inquit hilari⁹ qđ exigit̄ et incōprehensibile. **E**x
tra significantiā sermonis est. extra sensus int̄ ententionē. **N**ō
enunciatur. non attingit̄. non tenet̄. **V**erborū intelligentiam
rei ipsius natura consumit. sensus cōtemplationē inpspicabile
lumen obcecat. intelligentie capacitatem qđ sine nullo cōtinet̄
excedit. **M**ichi ergo in sensu labes ē. in itelligētia stupor est

In sermone non iam infirmitate: sed silentium confitebor. Magnū certe ē quod querit arduū est. inexplicabile atque inattingibile ē. Quod quidem etsi sensu non percipiā tamen teneo conscientia. In spiritualibus enim rebus tuis hebes ego sum o glorioſa trinitas. Periculosum nimis est de rebus tantis ac tam reconditis aliquid ultra prescriptum celeste proferre. ut ultra preſinitionē dei sermo de deo sit. Forma fidei certa est. Non ergo aliquid addendum est: sed modus constituendus audacie. Quicquid ultra queritur: non intelligitur. hec hilarius. **BEZII.** Consequenter interrogo. Cum he proprietates non possint esse in personis quin eas determinent: quomodo in essentia diuina esse possunt. ita ut non eam determinent. **ANZI.** Respondeo tibi et hoc cum presato hilario. Ego nescio. nec requiro. et consolabor me tamen. Archangeli nesciunt. angeli non audiuerunt secula non tenent. propheta non sensit. apostolus non interrogauit. filius ipse non edidit. Cesset ergo dolor querelarum. Non putet homo sua intelligentia trinitatis sacramentum posse consequi. Absolute tamen intelligendus est pater et filius et spiritus sanctus. Stat in hoc fine intelligentia verborum. Est filius a patre qui est unigenitus ab ingenito. progenies a parente. uiuus a uiuo. non natura deitatis alia et alia. quia ambo unum. Hoc credendo incipe percurrere. persiste. et si non peruenturum sciam tamen gratulabor profecturum. Qui enim pie infinita persequitur. etsi non contingat aliquando: tamen proficit procedendo. Sed ne te inferas in illud secretum. et archano ineffabilis trinitatis ne te immergas summam intelligentiam comprehendere presumens. sed intellige incomprehensibilia esse. hec hilarius. Cui deo applaudit quod ait bernardus in libro de consideratione ad eugenium. Deus trinus et unus est. Quomodo autem pluralitas in hac unitate: et ipsa in pluralitate. scrutari temeritas est. credere pietas. nosse uita eterna. hec ille. Facit quod pulchre satis atque apposite a nescio quo uersificatore

hoc modo scriptum est. Quod deus est scimus: sed quid si scire ve-
limus: supra nos imus. Sed quod sit summus et primus. vltimus et pri-
mus scimus. plus scire nequimus. Hinc alijsque multis que sigillatim
percurrere hecine dialogaris angustia non patitur: euidenter of-
tensum est. nobis licere nullatenus maiestatem perscrutari. ius po-
nere potestati. modum circumscribere infinito ut ait magister sen-
tentiarum in primo. **BEZII.** Pulchre admodum atque apposite no-
minum Augustino certe aut Hilario de re tam excelsa et incomprehen-
sibili deseruisti o anima. Quod te in mercule facturam tam dilucide
et tam compendiose minime arbitrabar. **ANANIA.** De sacramento
unitatis atque trinitatis summe et ineffabilis inter hec que
multa iam dixi nichil eius ineffabilitate me dignum tradidisse profite-
or: sed potius cum Augustino vere atque humiliter audeo confiteri miraculata
eius scientiam ex me inuoluisse. nec potuisse me ad illam. Pauca tamen hec
ex radicibus theologice veritatis dixi. Aduersus que si est quisquam
qui velit arguere: garrulus ille erit potius quam disputator.

**De sempiterno dei filio. et de sua eterna ac ineffabili generatione
Tractatus quartus.**

BEZII.

Sergo ut predicas gloriosissimum decentissimumque deo
est consubstantialem et coequalium filium genuisse: igitur probari
potest. **ANANIA.** Hoc ipsum primo ex fide et reuelatione innotuit. Deinde multa rationabilia ad hoc argumen-
ta inducuntur. Que et si hoc omnino non demonstrarent: probabiliter tamen per-
suadent. Et sicut fidei veritas ratione ad plenum demonstrari aut pro-
bari non potest: ita nec reprobari. Enimvero si fides catholica probari
omnino seu demonstrari posset: iam non fides sed scientia esset. Scientia enim teste
philosopho est habitus per demonstrationem acquisitus. **BEZII.** Et quod pro filium
coeternum sibi et coequalium non habeat hac fortissima ratione pro-
bo. Omne quod natum est principium habet. Si ergo filius est natus est.

Si natus est: erat quoniam non erat filius. **APRIMA.** Qui hoc dicit non intelligit etiam natum esse deum sempiternum. ut sit coeternus patri filius. Sicut splendor qui gignitur a sole vel ab igne atque diffunditur coeuius est illi. et esset coeternus. si sol aut ignis esset eternus. ut ait augustinus in libro de trinitate. Et alibi conformiter ait idem augustinus Quid possumus in creatura inuenire coeternum. cum non inueniamus in ea eternum. Sufficit ut ad similitudinem inueniamus coeuium. Splendor est de igne. et tamen coeui sunt. Similiter ymago in aqua et virgultum natum super aquam coeui sunt. Da michi ignem sine splendore. et credo patrem fuisse sine filio. Ad hoc etiam aliter ambrosius. sed tamen concorditer sic respondet. Ego filium ex deo natum esse confiteor. quod reliquum est impietatis horresco. Scriptum namque est in veteri testamento ut vel unum e pluribus dicam. An me non fuit alius deus. et post me non erit. Quis igitur hoc dicit. pater an filius? Si filius: ante me inquit non fuit alius deus. Si pater post me inquit non erit. Hic priorum ille posteriorum non habet. hec ambrosius. Rursum quoque augustinus idipsum rationabili hac humana comparatione probat. Homo pater si potuisset equalē sibi filium genuisset. Quis ergo audeat dicere quod hoc omnipotens non potuit? Adde etiam quia si posset homo maiorem melioremque seipso filium gigneret. Sed maius vel melius deo quicquam esse non potest. Deus ergo cur non equalē ut falso opinatur arrius filium genuit? Cui nec anni necessarii fuerunt. quibus adimpleretur equalitas: nec omnipotentia defuit. An forte noluit. ergo quod absit inuidit? Sed non inuidit. equalē igitur genuit. hec augustinus. Et conformiter ad augustinum rocinat eximius doctor richardus parisiensis ita dicens. Si deus pater nolit quod perfecta voluntas exigit: ubi est plenitudo bonitatis? Si autem velit quod fieri non potest: ubi est plenitudo potestatis? Vult igitur et potest filium sibi coeternum et coequalem generare hec ille. **SECVNDA.** Si licet ita arguere: simili ratione dici posset quod homo esset equalis et consubstantialis deo. et quod creatura fuerit

ab eterno. et alia absurda hmoi pene dixerunt infinita. Arguendo
sic. Vel deus hoc potuit et non voluit. ut tu modo arguebas.
ANIMU. Non est simile o belial. Nam ratio generatiois exigit
quod equale et simile genere. si sit generatio perfecta. ratio autem
creatiois hoc non exigit. ut ait doctor sanctus. **HELVU.** Quid
michi de generatioe creaturarum ad probandum generationem in diuis
Non enim habet quid coe deus ad creaturas. sed separat est ab
ea que secundum creaturas comunioe. ut ait crisostomus. **ANIMU.**
Sed ea que secundum substantiam non ea que secundum hitudinem ut ipse idem
ait crisostomus. **HELVU.** Finiti ad infinitum nullam esse propor
tionem omnis lingua simulque omnis secta clamat. **ANIMU.** Vex
est secundum substantiam: secundum hitudinem non est vex. **HELVU.** Co
grua non est hec. fortissimus est leo lincum. Creature lince: cre
ator leo recte dici potest. Dei igitur ad creaturam apta nulla satis
est aut digna comparatio. **ANIMU.** In ipsum quod assentio. et cum
augustino dico non posse comparari temporalia eternis integra col
latione. sed tamen possunt aliqua tenui et pua similitudine coeua
coeternis comparari. Nec mirum. cum non sit umbra similis corpori cuius
est umbra. nec vestigiū simile est omni pedis. In rebus sensibili
bus ut ait idem augustinus inuenimus subiectum et varietatem accidentium
que circumuestit illud. et naturale amorem subiecti ad naturalia
accidentia. Subiectum habet similitudinem cum patre. cum sit causa
accidentium. sicut pater ex se producit filium. Varietas vero accidentium
subiectum manifestans est quasi verbum. Amor vero subiecti ad
naturalia accidentia assimilatur spiritui sancto. hec augustinus. **HELVU.**
Si autem quisque obstinate negarit iudeus aut sarracenus generatio
nem in diuinis aut filiationem esse: quid dicis? **ANIMU.** Hoc
primum. Si dei filius igitur augustinus virtus et sapientia dei est. nec unquam fuit deus
sine virtute et sapientia: coeternus est deo patri filius. Dicit autem apostolus
christum esse dei virtutem et dei sapientiam. Aut ergo non fuit quoniam non fuit fi
lius aut aliquando deus non habuit virtutem et sapientiam. quod demeritis est dicere

Cōstat enim quia semper habuit sapientiā. semper igit̃ habuit
filiū. hec aug⁹. Que verba ad tale breuiter sumariū reducunt̃
Filius est virtus et sapientia patris scōm apostolū. Sed pater
semper habuit virtutē et sapientiā. ergo et filiū. Super quo
apostoli verbo pulchre a quodā ex nostris in analetica nume
rozum scribit̃ in hec verba. Predicam⁹ ait apostolus dei vir
tutem et dei sapientiā. i. corin. i. dei virtutē: tā q̃ cui a nullo re
sistatur: dei sapientiam: tanq̃ cui nichil occultatur. Ideo dicam
ei. Sic in sancto apparui tibi vt viderem virtutē tuā et gloriā
tuam. virtus refert̃ ad virtutē. gloriā ad sapientiā. Et rursus
Similis est dilectus meus capree hinnuloq̃ ceruoz. can. viij.
Capreā que ob acumen pupille. et oculoꝝ perspicuitatē voca
bulum sui sortitur ydiomatis. dicitur enim dorchas qđ grece
est videre siue cōtemplari: ad dei sapientiā comparabo. Binulū
qui serpentes interficit. qui plana discurret. qui obstantia trā
silit. qui alta conscendit: ad virtutē cōparabo. Ideo habet ipsa
dei virtus et dei sapientia cristus ihesus in vestimento et in
femore scriptū habet. rex regū et dñs dñantiū. apo. xix. Regis
est scire. honoz enim regis iudiciū diligit. ps. xcviij. quare et
scientiam. Scientia enim acuit iudiciū. Posse vel potentia dñi
est. Amplius ipsemet cristus ihesus ait. Vos vocatis me magr̃
et dñe. et bene facitis: sum etenī. io. xij. Vos vocatis me mgr̃
ecce sapientiā. et domine: ecce virtutem siue potentia. Et in
psalms capitulo. lxiij. sic habetur. Ego qui loquor iusticiam et
propugnator sum ad saluandū. Loquor iusticiā: dei sapientia
sum. propugnator sum ad saluandum: dei virtus sum. hec ille
BEVIAU. de questione tali interrogo. Si deus pater genuit
filiū: an natura. an volūtate. an necessitate genuerit? **ANMA.**
Dicim⁹ verbū dei esse filiū dei natura nō volūtate aut necessitate
vt ait aug⁹ i libro de trinitate. Vbi quēdā catholicū heretico
rudentē cōmendat in hec verba. Acute sane quidam e nostris

respondit heretico versutissime interroganti. Vtrum deus fili-
um nolens an volens genuerit. vt si diceret nolens: absurdissi-
ma dei miseria sequeretur. Si autem volens: continue quod
intendebat concluderet. scilicet non nature esse filium: sed volū-
tatis. Ut ille vigilantissime vicissim quesuit ab eo. Vtq; deus
pater nolens an volens sit deus. Hic hereticus obmutuit. Si
enim respondisset nolens: sequit̄ absurditas et miseria. quam
de deo credere magna est insania. Si autem dixisset volēs. Ita-
tim intulisset. ergo voluntate sua deus est: non natura. Et ob
hoc concludit augustinus. non esse cōcedendum q̄ deus volun-
tate vel necessitate. vel volens vel nolens sit deus. Accipiēdo
tñ voluntatē eo mō quo nos aliqñ volum⁹. qđ antea non vole-
bam⁹. Sic ergo intelligend⁹ est verbū augustini. vt vult mgr̄
in primo sic dicens. Pater non genuit filiū volens. subaudi
voluntate p̄cedenti vel accedenti. Volens tñ genuit sicut potēs
et sicut sapiens et sicut bon⁹. Si eī p̄ sapiēs et bon⁹ dicitur
genuisse filium: cur non et volēs? **HELIAL.** Sed quō filium
generatum esse putas: si nosti o anima queso vt michi dicas?
ANIMA. Ego ne tibi dixerī qđ se ignorare apte fateē am-
brosi⁹. Michi inquit ipossibile ē generationis hui⁹ scire secre-
tum. Mens ibi deficit. vox silet. non mea tantum. sed angelo-
rum. Supra potestates et supra angelos. et supra cherubin. et
supra seraphin. et supra omnem sensum est. Quia si vt scriptū
est. pax xp̄i supra omnem sensum ē: quomodo nō est supra ōnem
sensem tanta generatio? Tu ergo quisquis ista queritas: ori
manū admoue. Scrutari non licet tanta mysteria. Licet scire
q̄ nat⁹ sit: non licet discutere quomō natus sit. Illud negare
michi non licet. hoc querere metus est. Ineffabilis est enim
illa generatio. Vnde ysaias. Generationem eius quis enarrabit
hec ambrosius. **HELLAL.** Quidam tamen de suo confisi in-
genio dicunt illam generationem posse intelligi. et alia hmoi

Inherētes illo dicto ieronimi sup ecclesiasten. In sacris inquit
scripturis quis sepissime non pro impossibili. sed pro difficili
vt ibi. Generationē eius quis enarrabit? **ANIM21.** Sed hoc
non dixit ieronim⁹ ideo q̄ eterna filij generatio plene itelligi
seu explicari a quoquā mortaliū possit: sed quia de ea aliquid
dici seu intelligi potest. Quidam tamē hoc accipiunt dictū de
tēporali cristi generatione. vt ait magister sententiarū in primo
De illa vero eterna ac ineffabili generatiōe filij sobrie laquēdū
pure cogitandū. et simpliciter credendū esse tradit bona uentura
doctoz exim⁹ in hec uerba. Cum filiū audis ex deo genitum
caue ne mētis tue oculis aliqd carnalis cogitationis occurrat
quā potius columbino et si potes acquilino intuitu simpliciter
crede ac perspicaciter contēplare. q̄ ab illa eterna luce imensa
simplicissima et fulgētissima ac sume archana. coetern⁹ coeqlis
et consubstantialis splendor oritur qui est uirtus et sapientia
generantis. In quo pater omnia disposuit ab eterno. per quē
fecit et secula: factaq; gubernat et ordinat ad gloriam suam.
partim per naturam. partim per gratiam. partim per iusticiā
partī p̄ misericordiā. vt nichil ī hoc mūdo iordinatū reliquat

De sempiterno spiritus sancto. et de sua eterna ac ineffabili
spiratione. Tractatus quintus.

BEV722.

D E filio dei haec⁹ satis. Nam q̄ a patre solo per
generationem procedat: nulli cristiānoꝝ. nec ipsi
etiā greci negāt. Nō sic uero est de spiritus sancto.
Quidā enim eum a patre solo. alij a patre filioq;
pcedentē credunt. tu uero quō sentis? **ANIM21.** Ut magister
sententiarū in primo. Dicendū est inquit spiritus sanctū esse a
patre et filio. et a patre et filio procedere. q̄ multi heretici ne
gauerunt. Sed q̄ de utroq; pcedat multis diuinoꝝ eloquioꝝ

testimonijs cōprobatur. Dicit enī apostol⁹ gala. iij. Misit de⁹
sp̄m filij sui in corda nostra. Ecce hic dicitur spirit⁹ filij. Et
ibi. Qui aut sp̄m cristi non habet: hic nō est eius. ro. viij. Ip̄e
etiā fili⁹ de sp̄sancto ait. Quē ego mitto vobis a patre. io. xv
Et ibi. Accipite sp̄sanctum. io. xx. Patris aut spirit⁹ dict⁹ ē
vbi legi⁹ ro. viij. Si spirit⁹ eius qui suscitavit cristum a mor
tuis habitat in vobis. Et ipseme cristus ait math. x. Non enī
vos estis qui loquimini: s; spirit⁹ patris vestri qui loquitur.
Et io. xiiij. Quē mittet pater in uomine meo. Et item io. xvi.
ip̄e fili⁹ de spiritu sancto ait. Qui a p̄re p̄cedit. Hñs alijsq; plu
ribus auctoritatib⁹ oñdiē spiritūsanctū patre et filio p̄cedere.
HELIAL. Attē greci dicunt sp̄sanctum p̄cedere a patre solo
Et hoc ideo quia cristus in caplō qđ mō allegasti de p̄cessiōe
spiritussancti loquens solum patrē cōmemorat dicens. Spirit⁹
qui a patre p̄cedit. Ac etiam ideo quia in principalibus con
cilijis que apud eos celebrata sunt. ita symbolat eoz subiunctis
anathematibus sanctita vt nullus de trinitatis fide aliud di
cere vel aliter predicare liceat q̄ ibi continetur. In quibusquē
dem symbolis cum spiritussanct⁹ cōmemoret⁹ p̄cedere a patre.
et nō a filio: quicumq; inquirunt a filio eum p̄cedere addunt
anathema icurrunt: Vnde et vos latinos arguūt anathematis
reos. Addunt etiā ad sue opinionis confirmationē ac in testi
moniū vestre dāpnationis de symbolo fidei quod scđm traditio
nem p̄fatorum cōciliozum leo papa tertij⁹ rome transcriptum
in tabula argentea post altare beati pauli posita pro amore
vt ipse ait et cautela fidei orthodoxe posteris reliquit. In quo
quidem symbolo cum de processione spiritussancti agitur: solus
cōmemoratur pater hñs verbis. Et in spiritum sanctum domi
num et viuificantem ex patre procedentem. In fine cuius sub
iunctum est. Qui aliud docuerit. vel aliter predicauerit: ana
thema sit. Ideoq; greci vos latinos vt iā dixi anathematizatos

dicunt. qui asseritis spiritūsanctū procedere a filio. quod ibi nō
continet. Quod enim scōm vos ibi dicitur qui a patre filioq;
procedit. alterū a vobis est additū. scilicet filioq;. Nec ista me
finxisse putes o anima. Sunt nanq; eaipsa verba que ponūt
a tuo magistro sententiarū in libro primo. **U N I M A.** Nos aut
illa verba sic determinamus. vt ipse etiam magister ibidem
determinat. Qui aliud docuerit. vel aliter predicauerit. idest
contrarium docuerit. vel contrario modo predicauerit anathe
ma sit. Aliud ergo posuit pro opposito. Qualiter paulus ad
gala. 1. Si quis aliud euangelisauerit. idest contrarium: ana
thema sit. Non dicit. si quis addiderit. Nam si illud diceret:
sibi ipsi vt ait aug⁹. derogaret. qui cupiebat venire ad quosdā
quib⁹ scribebat sicut ad thessalonicēses. vt suppleret que illoz
fidei deerant. Sed qui supplet quod minus erat addit. non quod
deerat tollit. Qui autem pzetergredit^r fidei regulā non incedit
in via: sed a via recedit. Ad illud autem qđ de euāgelio greci
opponūt: ita respondem⁹. Quia cum dicit in eo veritas spiritū
sanctū a patre procedere: non addit solo. Nec ideo etiā a se pro
cedere negat: sed idcirco patrem tantū nominat. solet enim ad
eum referre etiā quod ipsius est. quia ab illo habet. Sciendum
tamen qđ greci confitentur spiritūsanctū esse filij sicut patris.
quia et apostolus dicit spiritum filij. et veritas in euangelio
spiritū veritatis. Sed cū non sit aliud spiritūsanctū esse patris
vel filij qđ esse a patre et filio: etiam quoad hoc in eandem no
biscū fidei sententiā vident^r coincidere. licet verbis dissentiant
Vnde et quidā eoz catholici doctores itelligētes vnā eādemq;
foze sentētiā predictoz verboz quibus dicitur spiritūsanctū
procedere a filio. et esse filij. sunt professi spiritūsanctū etiam
procedere a filio. Quocirca anathasius alexandrie epūs grecoz
doctoz eximius in illo fidei symbolo quod sancta quotidie fre
quentat ecclesia: manifeste ait. Spiritussandus a patre et filio

est: non factus nec creatus nec genitus. s; procedens. Idem q; ad
serapionē scribens. Si videris inquit hoīes volantes per aera
cum helya. ābulantes sicco pede per maria cū moyse et petro.
nisi dixerint spiritūsanctum pcedere a p̄re et filio naturaliter:
eos non recipias. hec ille. Ecce aptum et sine calumpnia testi
monium. Didim⁹ etiā doctoz apud grecos precipu⁹ in libro de
spiritusancto. hīs verbis sp̄sanctum a filio pcedere affirmat.
Saluator qui et veritas de spiritusancto ait. Nō enī loquitur
a semetipso. Hoc est nō sine me. et sine meo et patris arbitrio
quia inseparabilis ē a me et a p̄ris voluntate. quia ex se non
est. sed ex p̄re et me est. Hoc enim ipsum q; subsistit et loquit
a patre et a me illi est. Itē sp̄sanct⁹ spirit⁹ veritatis sp̄sq;
sapientie dicit. id est pcedens deus de deo. spiritus veritatis pro
cedens a veritate. spirit⁹ sapientie a sapia. cōsolator manans
a consolatione. hec didim⁹. Itē. Cirillus ep̄s in epistola ad nest
torium sic ait. Spiritus intelligitur per se scōm q; spiritus est.
et non filius. sed tamen non est alienus ab eo. Spirit⁹ enī ve
ritatis nominatur et profluit ab eo sicut ex deo patre. Johan
nes quoq; crisostomus in omelia de expositione symboli sic di
cit. Credendum est spiritusanctum patris esse et filij. Istum
spiritū dicimus patri et filio coequalem. et procedentem de pa
tre et filio. Hoc credite. ne colloquia mala corrūpant bonos
mores. hec ille. Ecce a doctozibus etiam grecis aperta habe
mus testimonia quibus spiritus sanctus a patre et filio proce
dere ostenditur. Omnis ergo lingua confiteatur spiritus sanc
tum procedere a patre et filio. hec fere omnia magister senten
tiarū in libro primo. **BEZAR.** Tu fateris o anima q; ad sym
bola fidei et cetera decreta ecclesie fidem contingentia addi: dū
non sit contrarium potest. **ANZM.** Ad di equidem posse fa
teor: sed per ecciam. **BEZAR.** Nūquid talia ecclesie decreta
sacra merito appellari scriptura possunt? **ANZM.** Etiam.

HELIAL. Et tamen de ea scriptū est. Non addi ad eā quicquid
aut subtrahi debere. apo. ultimo. **ANIMIA.** Non addi quicquid
ad sacram scripturam aut subtrahi: intelligendū est ab alio quod
ab illo qui eam condidit. Quid enim moysen prohibuisset pen-
thateuco. aut dauid psalterio. aut iohannē euangelio seu apo-
calipsi aliquid addidisse: Ideo dixi supra quod ad ipsa ecclesie de-
creta addi: sed per ecclesiam et non aliter potest. **HELIAL.** Sed
esto spiritus sanctus a patre filioque procedat: quero abs te utrum
prius. aut magis. aut principaliter procedat a patre quam a filio
ANIMIA. Ut ait augustinus. In illa summa trinitate que deus est
interualla temporum nulla sunt per que ostendi possit aut re-
quiri utrum prius de patre natus sit filius. et postea de ambo-
bus processerit spiritus sanctus. Nichil enim ibi ex tempore.
inchoatur. ut consequenti perficiatur in tempore. Ideo qui
potest intelligere sine tempore generationem filii de patre: in-
telligat sine tempore processionem spiritus sancti de utroque. Dicimus
ergo quod sicut ante non procedit a patre quam a filio: ita nec magis
nec plenius aut principaliter a patre quam a filio procedit. hec
augustinus. **HELIAL.** Ipse tamen augustinus. xv. de trinitate ait spiritum
sanctum principaliter a patre procedere. **ANIMIA.** Sed ne de
hoc turbaremur: ipse continuo ex quo sensu dixerit apte subdēs
Ideo inquit addidi principaliter. quia et de filio spiritus sanctus
procedere reperitur: sed hoc quoque filio pater dedit. Qui ergo
omnia habet a patre: habet et hoc ipsum quod spiritus sanctus ab
eo procedit. **HELIAL.** Sed dicito michi consequenter. Cum
spiritus sanctus procedat a patre. et sit consubstantialis ei: cur non
dicitur esse natus sed potius spiratus. et cur etiā non dicitur filius?
ANIMIA. Soluat augustinus. v. de trinitate sic dicens. Si spiritus
sanctus filius diceretur: amboque utique filius diceretur. quod ab-
surdissimum foret. Filius quippe nullus est duorum nisi patris et
matris. Sed absit ut inter deum patrem et deum filium tale

aliquid suspicemur. Absurdissime ergo filii dicere ambo id est patris et filii. Ambo quippe filius dicere: si eum ambo genuissent. quod abhorret sanorum omnium sensus. Non igitur ab utroque est genitus: sed procedit ab utroque ambozum spiritus. hec augustinus. **BEZII.** Quare autem spiritus sanctus non dicitur genitus sed procedens tantum: filius vero et genitus dicitur et procedens. Testis est ipse qui iohannis. xvi. ait. Ego ex deo processi vel exiui. quod idem est et veni in mundum. Non ergo tantum spiritus sanctus procedit a patre sed etiam filius. **ANANI.** Ad hoc secundum augustinum in idem utramque procedere a patre. dissimiliter tamen. Quia spiritus sanctus procedit a patre non quomodo natus. sed quomodo datus vel donum: filius autem procedit nascendo. Inter generationem vero filii et processionem spiritus sancti dum hic vivimus: distinguere non sufficimus. hec augustinus. Moderni vero theologi dicunt filium procedere a patre per generationem: et spiritum sanctum per spirationem. Sed magister sententiarum libro primo sic dicit. Quid autem inter nasci et procedere intersit de illa excellentissima natura loquens explicare quis potest. Non omne quod procedit nascitur: quomodo autem omne procedat quod nascitur. Sicut non omne quod bipes est: homo est. quomodo quis bipes sit omnis qui homo est. Hoc scio: distinguere autem inter illam generationem et hanc processionem nescio. non valeo. non sufficio. Ac per hoc quia et illa et ista est ineffabilis. Sicut enim ysaias capitulo. liij. de filio loquens ait generationem eius quis enarrabit ita et de spiritu sancto verissime dici potest. processionem eius quis enarrabit. Satis ergo sit quia non est a seipso filius: sed ab illo de quo natus est. non a seipso spiritus sanctus: sed ab illo de quo procedit. et quia de utroque procedit. sicut in antedictis ostendimus. **BEZII.** Quero adhuc abs te o anima. cum filii ob suam missionem et non alias minor ipso patre dicatur atque inferiorum non est quod spiritus sanctus a patre et filio missus nusquam patre aut filio minor legatur seu inferior

60

ANIM. An missione filij duo simul concurrerunt: missio videlicet et inanicio. Propter missionem non dicitur minor patre propter inanitionem vero seu nature humane assumptionem dicitur non autem minor patre. sed et spiritu sancto. ymmo et seipso ut ait magister sententiarum in primo. **At** spiritus sanctus missus tanto modo fuit absque inanitione. Venit enim docere homines ac illuminare non autem redimere. ut filius. **DEUS.** **DEUS.** Quoadmodum filius in specie hominis: ita spiritus sanctus in specie columbe apparuit. Ergo si minor est patre filius: quia in specie humana apparuit: longe minor esse debet spiritus sanctus qui apparuit in specie columbina. **Alia** atque alia est apparitio filij ac spiritus sancti. Apparuit enim filius in specie hominis assumpta: sed apparuit spiritus sanctus in specie columbe non assumpta. Non enim venerat spiritus sanctus ut columbas redimeret: sed ut homines illuminaret atque imbueret ut ait augustinus. **DEUS.** **DEUS.** Adhuc et fortioribus quam antea rationibus grecos sustinens: probo spiritum sanctum procedere a patre solo. et primo auctoritate gregorii nazanzeni sic dicentis. Sicut radij solaris luminis non separantur a lumine. sed usque ad nos emicant: sic filius et spiritus sanctus gemini patris radius usque ad nos miserunt lumen claritatis. Sed duorum radioz unus non procedit ab altero: ergo a simili spiritus sanctus non procedit a filio nec e converso. Secundo ut ait dionysius de divinis nominibus. ca. ii. Pater est fontana veritatis. filius et spiritus sanctus deigene pullulationes divine nature. et quasi flores. Sed pullulationum aut florum unus non procedit ab alio. Ergo nec spiritus sanctus a filio. Tercio in. In humanis spiritus non procedit a verbo. sed cum verbo. Ergo similiter in divinis. Quarto. Nichil omnino simplex potest esse a duobus. alioquin effectus esset simplicior sua causa. Ergo spiritus sanctus cum sit simplex non est a patre et filio. Quinto. Aut pater perfecte et sufficienter spirat spiritum

aut non. Si nō ergo ipse est in spirando iperfectus seu diminu-
t9. Si sic: ergo supfluit fili9. Quinto. Equalis honoris et auc-
toritatis sunt fili9 et spūssand9. Ergo sicut fili9 nō ē a spū-
sando: ita nec spiritussand9 a filio. **ANIMU.** Petr9 de taren-
tasia pontifex et doctor maxim9 ad tua obiecta sic respondet.
Ad primū qđ fundatur in loco a simili dicit similitudinē esse
q̄tum ad originem radioꝝ ab vno sole: non q̄tum ad habitu-
dinem eoz ad inuicē. Idem etiam rñdit ad secund9. Ad tertium
dicit qđ verbum dei scđm eternam generationē cōparat̄ verbo
cordis: scđm tpalem vero verbo vocis. A verbo vero cordis
seu interiori procedit spirit9 iterior idest amor. Sic spūssand9
est a verbo eterno in q̄tum eternum: sed verbum incarnatum
ab ipso in q̄tum incarnatum. Ad quartum fatetur nichil oīno
simplex posse esse a duobus diuersis per essentiā. Ad quintū
dicit qđ pfecte spirat pater. nec tamen fili9 supfluit. quia sunt
vnum in spirando. Et hoc est non ex impfectione patris quia
indigeat filij adiutorio: sed ex pfectione filij assimilantis patri
in omnibus non repugnantib9 psonali pprietati eiusdem. Ad
sextū rñdet qđ quia spūssand9 pcedit a filio non minuit̄ honor
seu auctoritas eius. cum equalitas honoris et auctis consistat
in essentialibus: non in relatiuis attributis. **E**xplosis igit̄
atq; elisis tuis sophismatib9 o belial: quia non est satis male-
dicta refellere. nisi bene etiā dicatur: qui habet aures audiat
rationes admodum fortes spiritum sandū non a patre solo. s3
a patre filioq; procedere demonstrantes. Quas nec tu quidem
vnq; nec ipsa q; fallax grecia poterit elidere. Et primo. io. xvi
fili9 de spūssando loquēs ait. Ille me clarifiabit qz de meo ac-
cipiet: Ergo aliquid accipit spūssand9 a filio. Sed quicquid ē
in illo est tot9 ipse: ergo pcedit ab illo. Secundo. io. xv. fili9
de eodē spūssando loquēs itez ait. Cū venerit pachi9 quē ego
mittā. s3 si nō pcederet ab eo nō mitterz eū: g9 pcedit ab ipso

Tercio. Scriptura sacra sepe nominat eum spiritū filij. ro. viij. gala. iij. Aut ergo ratione solius substātie. et sic eadem ratione posset dici filiū esse spiritū sanctū. Aut ratione alicuius relationis Ergo cum in diuinis non sit relacio nisi originis: oportet quod vel filiū sit a spiritu sancto. quod nullū dicit. vel spiritū sanctū a filio. **Quarto.** In trinitate potentiarū anime que est ymago dei amor procedit a noticia. Ergo in trinitate personarū diuinarū spiritū sanctus qui est amor procedit a filio qui sapientia siue noticia appellatur. **Quinto.** ut ait anselmus libro de processione spiritū sancti. In diuinis tres persone per omnia idem sunt ubi relationis oppositio non distinguit. Sed quoad actum spirandi nulla relatio oppositionis filium a patre distinguit. Ergo quoad hoc idem sunt. **Sexto.** Aut illarū duarū personarū filij scilicet et spiritū sancti vna procedit ab alia. aut non. Si nō: ergo nō distinguit inter eas oppositionis relatio. ergo sunt vna persona. Si sic: aut filius a spiritu sancto. aut econuerso. scilicet nō filiū ergo econuerso. **Septimo.** Aut iter tres personarū est equalis germanitas: aut non. Si nō: ergo nec equalis dilectio. Si sic: ergo sicut spū sanctus a patre. ita et a filio. **Octauo.** Filiū dicitur proprie patris ymago. Aut ergo ratione assimilationis in natura tū. vel etiā in notione aliqua. Non in natura tantum. quia similiter spiritū sanctū esset patris ymago. quod non dicitur a sanctis. ergo in notione aliqua. Non in notione innascibilitatis nec paternitatis: ergo in notione spirationis. **Nono.** Spiritū sanctus procedit ut amor liberalis amicicie huiusmodi vero amor duorum est: non vnius tantum. Ergo a duobus non ab vno tantum procedit. **BEZVL.** Miroz vos omnes et grecos et latinos. et utroque inscitiam vehementer irrideo. Cum ei pater in diuinis sit spiritus: et filius spiritus et uterque nimirum sanctus: qua cecitate mentis hoc nomen spiritū sanctus soli tercię persone attribuitis. quod tamen omnibus tribus eque

decenter ac pprie attribui potest: **ANIMAM**. Alios inscios vo-
cas a belial: sed tunc ipse vel certe inscius es. vel te inscium
mirabiliter insimulas. vel ancelmū doctozem eximiū nō legisti
sic dicentem. Nomen spūssancti ideo quia spūssanctus intelligit
alicuius spiritus: pro relatiuo noīe ponit. Nam quis pater
sit spiritus et sanctus. et filius similiter: non ē tñ pater alicuius
spiritus. nec filius similiter. sicut spūssanctus alicuius est spiritus.
Est enim spiritus dei. et spiritus patris et filij hec ancelmus.
BEVILAN. Quid autem hoc sibi vult qđ gallozum doctor hi-
larius proprietates personarum assignans dicit eternitatem
esse in patre. speciem in ymagine. vsū in munere: **ANIMAM**.
Que tante difficultatis sunt verba. vt in eoz itelligentia atq;
explanatione vehementer laborauerit aug⁹ sexto de trinitate
libro ita dicens. Quidam cū vellet breuissime singularū in trini-
tate personarū insinuare ppria. Eternitas est inquit in patre.
Species in ymagine. vsus in munere. Et quia non mediocris
audis in tractatione scripturarū et assertionem fidei vir extitit.
hilarius enī hoc in libris suis posuit: hoz verborū scz patris
ymaginis. et muneris. eternitatis speciei et vsus. abdita scru-
tat⁹ itelligentiā q̄tum valeo: non eū secutū arbitroz ī eternita-
tis vocabulo. nisi qđ p̄r nō hz p̄rēz de quo sit. filius aut de p̄rē
ē vt sit. atq; vt illi coetern⁹ sit. Ymago ei si p̄fecte implet illud
cui⁹ ymago ē: ipsa coequat⁹ ei. et nō illud ymagini sue. In qua
ymagine speciē noīauit. credo p̄pter pulchritudinē. vbi ē tan-
ta cōgruentia et p̄ria equalitas. et p̄rma similitudo nulla ī re
dissidens et nullomō inequalis. et nulla ex pte dissimilis: s; ad
p̄emptidē r̄ndens ei cui⁹ ymago ē. Vbi ē p̄rma et sūma vita
cui nō ē aliud viuere et aliud eē: sed idē. Nec p̄rim⁹ et sūm⁹
intell⁹. cui nō est aliud viuere et aliud intelligere: sed idē.
Hoc est vnū tanq̄ verbū p̄fectū. cui non. d̄est aliquid. et ars
quedā oīpotentis et sapientis dei plena oīm rationū viuentiū

et incommutabilem. et omnes vnum in ea sunt. ipsa vnum de vno cum quo vnum. ibi nouit omnia deus que fecit per ipsam. Est preterea ineffabilis quidam complexus patris et ymaginis qui non est sine perfruitione. sine caritate. sine gaudio. Illa ergo dilectio. delectatio felicitatis. vel similitudo. si qua tamen aliqua humana voce digne dicitur. vsus ab illo breuiter appellat. Et est in trinitate spūssandus non genitus. sed genitoris geniticiq; suauitas ingenti largitate atq; vbertate profundens oēs creaturas pro captu eaz. Itaq; illa tria et a se inuicem determinari videntur: et in se infinita sunt. Qui videt hoc vel ex parte vel per speculum in enigmate: gaudeat cognoscens. deū et grās agat. Qui vero non videt tendat per pietatem ad videndum: non per cecitatem ad calumpniand. quoniam vnus est deus: sed trinitas tamen. hec aug. Ecce iam habemus qualiter verba bilarij premissa accipienda sunt: licet tante sint profunditatis. vt etiam adhibita expositione vix ea intelligere valeat humanus sensus: cum et ipsa eoz explanatio quam hic augustinus edidit plurimum in se habeat difficultatis atq; ambiguitatis.

Cur deus homo. et de conuenientia incarnationis diuine. Tractatus sextus.

.BELIAR.

Quoniam iuxta protestationem tuam rationes supradictas non tamquam demonstratiuas. sed vt probabiles inducis: non eis obicio neq; repugno. immo fidem tuam ornare plurimum ac persuadere videntur. Idcirco ad perscrutand an cristus sit verus deus. et cur deus homo factus est. et de conuenientia huiusmodi incarnationis: si placet conuertamur. **ANIMAR.** Ea que fidei sunt rationem transtendunt. naturaliq; ratione demonstrari non possunt: sed per supernaturalia argumenta. presertim per diuina et soli deo

possibilia probant miracula. ex supra etiam reuelatione inno-
tuerunt. Quod autem christus sit deus et homo. predixerunt pro-
phete. predicauerunt apostoli. et ipsemet christus proprio ore tes-
tatus est. Cui pro sua dignitate excellentissima. perfectissimaque
sanctitate prestanda est in omnibus fides. **BEZAR.** Possibi-
litate conuenientia presupponit. Impossibile est deitatem cum huma-
nitate uniri. ergo et inconueniens. **Mediam** propositionem tribus
medijs validissimis probat. Primo sic. Omne unibile alteri
possibile est ad unionem. Omne possibile ad aliquid est imperfectum
quia est in potentia respectu illius. et indiget altero ipsum edu-
cente de potentia ad actum. Deus autem per omnia perfectus et pu-
rus actus est nichil habens de potentia susceptiua. Ergo non est
alteri unibilis. **ARIZAR.** Unibile cum sit relatiuum dupliciter
accipitur. Vel ex dependentia sui ad alterum: sic natura humana
fuit unibilis. Vel alteri ad ipsum: sic diuina. Quod primo modo
unibile est habet in se possibilitatem: quod secundo modo non. quia
tale unibile dicitur a possibilitate aliena. non sua. Vel sic et bre-
uius. Unibile dupliciter accipitur. vel ab unitate actiua: sic
non importat possibilitatem. vel a passiuam: sic importat. **BE-
ZAR.** Secundo. Maior est distantia dei et creature quam duo-
rum contrariorum. cum illa communicent in eodem genere.
Sed duo contraria non possunt uniri. Igitur nec deus et cre-
atura. **ARIZAR.** Sola distantia non est causa impossibilis
unionis contrariorum: sed repugnantia. quia magis distant
substantia et accidens: et materia a forma. quam contraria. Cre-
atura vero ad deum distantiam habet: sed non repugnantiam.
BEZAR. Tercio. Finiti ad infinitum nulla est proportio. ut
supra allegaui. Ergo nec ulla unio. **ARIZAR.** Supra etiam
huic tuo argumento respondens finiti ad finitum nullam esse
proportionem secundum substantiam dixi: sed bene secundum habi-
tudinem. ut ait crisostomus. Vel sic iuxta petrum de tarentasia

in primo sententiarum. Finiti ad infinitum nulla est proportio:
ergo nec vlla vnio. Hoc locum habet in vnione naturali. non
in supernaturali et voluntaria. Vel sic et clarius scdm eundem
Proportio dupliciter accipitur. proprie scdm convenientiam
q̄tatis vt equaliū et inequaliū vel large scdm convenientiā
ordinis seu habitudinis quozūcumq; agentium et patientium.
mouentium et motoꝝ. Prima non est inter deum et creaturas:
secunda sic. Sicut inter celū et terram non est proportio scdm
conuenientiā quantitatis. quia se habet sicut punctus ad ip̄m
sed scdm conuenientiam ordinis agentis ad patiens. hoc autē
sufficit ad vnionem. vt patet in vnione forme et materie. seu
corporis et anime. **BEVJW.** Si cristus est homo: habet esse
creatum. ymmo si est particularis homo seu indiuiduū speciei
humane: habet esse suppositale seu personale. cum esse sit suppo
sitorū. Si vero est deus: habet esse personale increatum. Ergo
in cristo sunt duo ypostatica seu personalia esse. ergo non est
quid vnum simpliciter. nec vna persona: sed due. **ANJMA.**
In cristo natura humana assumpta est ad esse ypostaticum in
creatum verbi eterni seu vnigeniti filij dei. Idcirco non est in
eo nisi vnum esse personale et vna persona. **BEVJW.** Ex im
mediata coniunctione anime rationalis et corporis constituit̄
mox persona humana. Si ergo in cristo coniuncta fuerint sibi
inuicem imediate atq; formaliter corpus et anima: sequitur
q̄ sit persona humana inesse suppositali humano et creato sub
sistens. **ANJMA.** Vex est q̄ ex coniunctione imediata intri
seca anime et corporis resultat persona humana. dum corpus
et anima sibiipsis seu nature sue et ordini relinquuntur. et q̄
suum est agere pmittant. nec mox ad aliquid altius assumant.
Porro in cristo eodem momento quo anima eius fuit creata
suozq; corpori vnita: vtrumq; simul assumptum fuit a verbo
eterno. et suppositatum in esse verbi ypostatico increato. nec

vnq̄ habuit proprie speciei personalitatem. **BEVJAL.** Quid ergo cōstitutum est ex cōiunctione anime et corporis in cristo **ANJMA.** Vera et perfecta humanitas seu natura humana. Magisq̄ proprie dicitur deus assumpsisse naturam humanā seu humanitatem q̄ hominem. Homo enim dicitur res seu p̄sona habens humanitatem. deus autem non assumpsit rem aut personam habentem humanitatem: sed ipsam humanitatem. **BEVJAL.** Quare ergo cristus vocatur homo? Dicit namq̄ potius deberet deus et humanitas: nō deus et homo. **ANJMA.** Dicit homo ab humanitate assumpta ad esse verbi p̄sonale eterni. sicut et quilibet homo dicitur homo a sua humanitate in p̄prio et creato esse personali suppositata. **BEVJAL.** Agere presupponit. esse existentie siue p̄sonali quia agere et pati proprie sunt suppositoꝝ sc̄dm p̄h̄m. Si ergo cristus habet actiones naturales nature humane: necesse est eum habere esse actualis existentie humane nature. Tale autē esse est esse personale humanū creatum ergo habet huiusmodi esse. **ANJMA.** Fateor q̄ agere et pati sunt suppositoꝝ loquendo naturaliter. Supernaturaliter tamen per omnipotentiam dei fieri potest. atq̄ i cristo est factū q̄ operari non p̄supponit esse personale ordinis ac speciei sue. sed sufficit esse altioris nature et subsistentia increata. **BEVJAL.** Mira sunt ista iudeis et sarracenis. difficiliaq̄ ad credendum et quasi impossibilia ad intelligendū. Et nonne iquit cristus vere natus est ex femina matre? **ANJMA.** Immo plane ex maria mundissima ac sapientissima virgine. sicut in alchorano sarraceni legunt. Que vt ait bernardus et ardorem vetite concupiscentie virtute castitatis in sua virginea carne eatenus extinxit vt is in cuius conspectu nec astra munda sunt. tante mūdicie carnem suam iudicauerit: vt etiam sue diuine puritati eam assotiare non despexerit. Que virgo tametsi munda prozsus immaculataq̄ fuerit: humillima etiam fuit. Nunq̄

enī supra omnes āngelos gloriata ascendisset: nisi p̄d infra
homines humiliata descendisset. hec bernardus. **BEV 122.** Ge-
nitum a generante suscipit esse substantiale. Generatio enim ē
productio rei in esse substantiali et existentia actuali. quemad-
modū alteratio est acquisitio alicuius esse accidentalis. Christus
ergo ex substantia matris natus: ex matre personale humanū
habet eē. **AN 122.** Pater aut m̄r ille vel illa dicit̄ q̄vel qua
de sua substantia producit simile sibi non in genere tantum:
sed in specie. Ad rationem ergo generationis filiationisq̄ suf-
ficit q̄ genitum a generante naturam generantis accipiat. Sic
itaq̄ christus ex substantia matris temporaliter natus: humanā
ab ea speciem et carnē sortitus est. **BEV 122.** Si christus verū
existens deū ex virgine natus est: deus ex virgine esse sumpsit.
et esse incepit. ergo mutationem incurrit. **AN 122.** Jam dixi
q̄ ad rationem generationis sufficit naturā specificam ex gene-
rante accipere. Cum itaq̄ verbum eternū humanam ex illibata
virgine carnem assumpsit: vere ex ea genitum perhibetur.
Nec ideo tamen in aliquo mutatum. Quia sicut ab eterno de-
creuit: in tempore naturam humanam assumpsit. et eam suo p̄-
sonali increato esse vnuit. nulla mutatione facta in deitate: s̄
in assumpta humanitate. Non enim verbum eternum vnitum
est humanitati vt pars. aut quid cōmixtum inclusum ve aut
circumscriptū in ea: sed assumpsit eam ad se. suumq̄ esse p̄pos-
taticum incōmutabile manēs cōmunicavit eidem. suppositando
ipsam in illo. **BEV 122.** Ex duobus existentib⁹ in actu nunq̄
fit simpliciter vnum. **AN 122.** Ex duob⁹ existentib⁹ in actu
personalis actualisq̄ ex̄ntie nunq̄ fit per generationem vna
persona. Humanitas autem cristi nunq̄ fuit existens in esse p̄-
prie personalitatis vt supra demonstratum est. **BEV 122.** Af-
sertio autem ista non pax derogat excellentie veri ac īpermu-
tabilis dei. puta q̄ sit natus ex muliere. infansq̄ effect⁹. passus

ac mortuus. **ANIM.** Assertio fidei huius maxime congruit
infinite bonitati pietati liberalitatiq; dei. ymmo et ardentissimo
eius amori ad genus humanum. Quia vt patuit supra. bonum
comunicatiuum est sui. In hoc igit potissime comendatur atq;
ostenditur infinita verbi eterni bonitas: q; suum esse diuinu
ypostaticum tam plene tanq; imediate comunicauit nature hu
mane. In hoc quoq; pzeclarissime inotescit infinita dei pietas
q; pdito generi humano tam gratiosissime dignatus est subue
nire. et ipsum personaliter visitare eiusq; infirmitates et inde
trahibiles defectus subire assumere tolerare pro curatione et
saluatione illius. Deniq; cu caritas sit vis vnitiua: noquid i hoc
euidētissime declaratur ineffabilis caritas ad humanum gen?
q; naturam humanā sue deitati ypostatica vnione qua maior
aut vicinior esse nequuit: coiunxit? Verum si diceremus passi
onem. mutationem. infirmitates humanas. et mortem cecidisse
in ipsam deitate: recte assereres nos diuine maiestatis derogare
honozi. Sed cum fateamur in cristo sibi inuicem sic esse vnitas
deitatem et humanitatem: vt fiat i cristo comunicatio ydioma
tum. hoc est q; diuina ascribuntur hoī. et humana deo: vtraq;
natura in sua integritate ac pprietate incōfusa iuiolataq; per
manente: nullatenus diuine videmur excellentie derogare. **BE
LIV.** Non decuit maiestatem veri ac omnipotētis dei taliter
fragili humanitati copulari. tanq; extreme ymmo infinite dis
tantia in vnam conuenire naturam. **ANIM.** O si scires atq;
ppenderes qualis fuit humanitas quā assumpsit vnigenit? dei
fili? dū eā assumpsit. **BE LIV.** Nōne similis vre humanitati
in specie specialissima? **ANIM.** Similis vtique i eēntialib?: i
accēt alib? vero ineffabiliter pulchrior ac dignior. Vtpote oī
plenitudine. grē ac virtutū ornata. oī sapia scia atq; prudentia
decorata. cūctis btitudinib? donis ac fructib? adīpleta. ymmo
et beatifica deitatis visiōe ac fruitione pclarissime sublimata:

Eodem quippe momento quo creata est anima cristi suoq; cor
pori infusa: repleta est tota capacitas eius gratia gratum faci
ente. et donis gratie gratis date. omni virtute infusa pfectioni
anime eius non derogante. omni sapientia atq; scientia. omni
dono spiritus sancti. fructibusq; spiritus ac beatitudinibus. ym
mo tam clare ac profundissime cepit deitatem per speciem con
templari: vt nuc contemplatur eandem. cum tanta iocunditate
atq; excellentia sicut a mente creata conspici potest. Sicq; hu
manitas illa fuit iestimabiliter pulchrior dignior excellentior
atq; diuinior omni angelico spiritu. omni cherubin et seraphin.
HELIAL. Nimis vehemeter extollis cristum. **ANANIA.** No
plus q; sacra docet scriptura. et innumerabilia attestantur mi
racula: reuelationesq; de super facte. **HELIAL.** Sed quid ne
cesse fuit deum sic exinaniri: atq; hoiez fieri? **ANANIA.** Nulla
ad hoc faciendum necessitas copulit deum. Nec fuit necessariu
necessitate absoluta: sed condicionata. fuitq; ita fieri congruen
tissimum pro redemptione generis humani. **HELIAL.** Vnde.
cur. et quomodo saluatum est genus humanum per cristum?
ANANIA. Sacra nos scriptura docet. quod et partim i alcho
rano habet. quemadmodum prothoplausti in paradiso exntes
dei preceptum sunt transgressi. indeq; propterea eieci. et cum
oni sua posteritate priuati gratia. felicitate. et gloria ad quas
conditi erant. **HELIAL.** Quibus? **ANANIA.** Conditum nemp
erant in originali iusticia ad obtinendum in celo felicitate eter
nam cum angelis sanctis. idest claram et imediatam ac fructiuam
visionem diuine essentie in seipsa per speciem. **HELIAL.** Sz
ello: quomodo autem per transgressionem primoz parentum
tota eoz posteritas priuata est tanto bono? Nunquid trans
gressio illoz iuste imputatur his qui tunc non erant. nec eam
poterant deuitare? Aut qua dei equitate pena eis infligitur qui
transgressioni illi nunq; consenserunt occasione ve prebuerunt

Nonne peccatum ad deo est voluntarium: quod peccatum non est nisi sit voluntarium: **ANIMATA.** Si rex aliquis aut princeps suo conferret militi bonum feudale castrum seu oppidum ea conditione quod si miles ipse suo fidelis domino gratus atque obediens esset: tale feudum sibi et suis posteris remaneret. Si vero inobediens fieret et hostibus domini sui consentiens: hoc dono sibi gratis collato tamen ipso quod eius posteritas. priuaretur. Itaque si miles ipse fieret suo domino infidelis rebellis ingratus: Nonne tamen ipse quod sua posteritas iuste priuaretur huiusmodi feudo: **BEVIA.** Utique eo persertum quod hoc fuit ei gratis datum: nec aliunde ex debito iusticie debebat posteris eius. **ANIMATA.** Sic dico et ego quod originalis iusticia. gratia gratificans. et beatitudo eterna erant et sunt supernaturalia dona primis partibus gratis data aut promissa: nec aliunde ex debito iusticie ipsis aut sue posteritati debebant. Iusto igitur dei iudicio primi partibus ob suam transgressionem priuati erant cum tota sobole et posteritate sua donis partibus. atque dampnationi id est carentie beatificae visionis addicti: nisi diuina eis pietas subuenisset. Sed quero an ne putes filios iuste priuari posse etiam hereditariis bonis que sibi iure debent: pro suorum iniquitate partibus: **BEVIA.** Apud diuersos diuersa sunt iura positiua. et pro crimine lese maiestatis tale quid iuste agitur apud quod plures. Preterea dato quod originalis illa transgressio sic imputetur et puniatur in posteris. cur ea de causa seu decuit seu oportuit deum incarnari ut tangere incepisti: **ANIMATA.** Quemadmodum sua transgressione dampnatus fuit adam cum posteris et toto humano genere: sic totum genus humanum indiguit saluatore. cuius virtute ac meritis ad pristinam sui creatoris gratiam reduceretur. et ad originalis iusticie conformitatem. amissam quoque recuperaret felicitatem. **BEVIA.** Non potuerunt primi parentes se ipsos ac posteros suos deo reconciliare penitendo: sicut se et suos perdididerant transgrediendo: **ANIMATA.** Nequaquam.

Fuit enī ī p̄toplaustis ante eoz lapsum originalis iusticia
vt modo dixi. non solum vt in determinatis personis: sed etiā
vt in primis principijs totius humane ppaginis. fuitq; in eis
nature integritas. et erant creatori suo multum accepti. sicq;
habere poterant actionem transeuntem ī omnem eoz posterita
tem. Priuati vero excellentijs tantis et corrupti. deoq; abho
minabiles facti: nec sibi nec sue posteritati valebant recuperare
quod amiserant. ymmo certe magna fuit ac ineffabilis miseri
cordia creatoris q̄ eos nō condempnauit totaliter nec occidit
mox vt transgressi fuerunt. **Necessarius ergo fuit humano ge
neri cōmunis saluator ad totius nature reparationem ydoneus**
cuius actio virtus et meritum transirent ac diffunderentur in
totum genus humanum. **bcv. j. v. Est** vero. Sed cur oport
uit talis saluator vt deus existeret? Nonne hō aliquis sanctus
et innocens. aut angelus gloriosus satis huic peragendo mys
terio extitit ydoneus? **xxxv. Si** ad porcīnam illam et car
neam felicitatem que in alchorano promittitur creatum esset
genus humanum: per aliquam puram creaturā redimi forsan
et saluari potuisset. sed quia ad supernaturalem celestēq; et an
gelicam beatitudinem conditum fuit. que beatitudo est bonum
quoddammō infinitum. eo q̄ est īmediata et clara infiniti boni
fruitio: non erat pura aliqua creatura ydonea tantam prome
reri ac recuperare toti humano generi felicitatem. **Natura** de
niq; vt aiunt philosophi in infinitum quodāmodo est cōmu
nicabilis. ideo ipsam naturam humanam et omnē sobolem p̄so
namq; ei⁹ creatori reconciliare excessit pure creature facultatē
virtutē et gradum. peccatum q̄ cum sit offensio dei maiestatis
īmense: est enormitatis quodāmodo infinite. totius igitur hu
mani generis crimina tollere pure non congruit creature. Ob
has itaq; et alias per plurimas rationes latius a nostris docto
ribus assignatas: deus fact⁹ est homo. dei videlicet atq; hōim.

mediator. Qui scdm q̄ homo potuit satisfacere ac mereri ex
vnita namq; deitate efficaciam habuit et dignitatem prome
rendi ac satisfaciendi immensam. **P**orro vt pulchre ait ancel
mus. Angelus mitti p̄ homine non debuit. quia nichil homo
ad angelicam naturam ptinuit. homo vero mitti etiam non de
buit. quia omnis peccator homo: et peccator peccatozem non
redimeret. **I**llum ergo mitti decuit. qui solus sine peccato deo
hominem reconciliare potuit. **T**antam p̄terea facere redemp
tionē homo non potuit. deus non debuit: decebat igitur vt deus
pariter et homo esset qui hoc faceret. **BELIAR.** Si totum ge
nus humanum cristus redemit vt tu predicas: cur igitur non
omnes saluantur? **ANIM.** Meritum cristi est generalis me
dicina curatiua et salutiua generis humani: talem vero medi
cinam necesse est applicari his qui curari et saluari debent per
eam. **BELIAR.** Qualiter et per que fit applicatio illa? **ANIM.**
M. Per fidem catholicā et sacramēta ecclesie. maxime vero
p̄ caritatem qua homines cristo pprie incorporant. et tanquā
mēbra suo capiti salubriter cōuertunt. **BELIAR.** Nemo ergo
saluari potest nisi per euangelicam legem fidemq; tuam cristi
anam. **ANIM.** Verissime conclusisti. p̄sertim pro tempore
euangelij p̄propalati. **I**mmo et ab ipso mundi exordio salutem
obtinere potuit. nullus nisi per fidem cristi explicitam aut sal
tem implicitā. **BELIAR.** Nimis artas viam salutis: nimis q̄
legē tuā extollis. **ANIM.** Non plus certe q̄ vtriusq; testa
menti docent scripture. **BELIAR.** Quo merito cristi: et qua
liter merito illo redemptum est genus humanum? **ANIM.**
Tota cōuersatio cristi in hoc secula fuit meritoria nobis: po
tissime tñ merito sue passionis et mortis quam pro nobis susti
nuit: nos redemit. **BELIAR.** Occisio cristi fuit potius offen
sua dei q̄ placatiua velut si quis interficiat filium regis: rex
gravius quā ante erit indignatus. **ANIM.** Occisio cristi

ex parte occidentium fuit grauiſſimum ſcelus . pro quo iudei
infelices vſq; in preſens pro maxima parte deleti ſunt ac dere
liſi. **D**ex ex parte patientis inquantū videlicet criſtus dei vni
genit⁹ ex ardentiffima caritate . ſumma obedientia . incōpabili
patientia . et perfectiffimo iuſticie zelo : amariffimā et ignomi
nioſiffimā mortē pro noſtra ſalute ſuſtinuit . eamq; ad noſtram
reconſiliationem ſatiffactionem et beatitudinē ordinauit . Sic
paſſio mors et occiſio criſti paſſiua fuit et eſt virtuoſiffima .
humanog; generi redemptio ſalus et vita . **A**ctiua vero fuit
econtra vt iam dixi ſcleratiffima . **R**empe vt ait guillermus
pariſienſis ī libro de ſectis et legibus . Non ſolum occiſio criſti
ſceleꝝ omniū maximum fuit : quin et ipſa ſacrilega violentaq;
manuū iniectio de qua mathei . xxvi . manus iniecerunt in ihm
tam atrox fuit et tā execrabile ſcelus . q; ſcelera que ab exordio
mundi cōmiſſa queq; vſq; in finem eius cōmittenda ſunt ōnia
ſimul collecta non tam atrocita profecto nec tam enozmia cen
ſenda ſunt : quantum fuit illud vnicum nephandiſſimum ſcel⁹
iniectiois manuū in perſonam diuinā . **BELIAL** . Vnde ergo
ſeu a qua re criſtus humanum genus ſua morte redemit . **AN**
MA . A iugo certe et poteſtate tua o belial . a reatu originalis
peccati . a dampnatione inferni a ſeruitute iniquitatis et cor
ruptionis . **BELIAL** . Non miꝝ ſi fatigeris in reſpondendo : cū
et ego iam fatigatus ſum inquirendo . **A**deoq; ſi placet paululū
reſpiremus . quatinus interim confortatus conferam tecum de
ſacrificio veſtre legis . hoc eſt de ſacramento eucariffie quod
adoratis . qua in re tot⁹ pene mundus vos deridet criſtianos .
maximeq; delirare exiſſimat inſenſatos .

**De prestantissimo eucaristie sacramento eiusque institutionis
efficiente causa et finali. Tractatus septimus.**

BEZIV.

O Randiloqua haec fuisse o aia. et de arduis ac
summis rebus acute multum ac splendide non secus
ac alter apollo intonauisti. Sed plura tamen adhuc
querenda restant in hoc defensorio quam que adhuc
interrogata fuerunt. **ANIMM.** In tam arduo atque alto negotio
haud dubium quin plura quaesita erunt quam inuenta. ut ait augustinus.
BEZIV. Si tu scires o aia quanta illa sunt et quam multa que
aduersum christianos hebrei. turci. arabes. et reliqui sarraceni
obicunt. **ANIMM.** Non quanta modo aut quam multa. sed que et
quonia sunt: libere proferto o belial. **BEZIV.** Te prouocare nolo
tibi parumper indulgeo: neque tuo tam acriter ut putas capiti insidior
ANIMM. O vulpinam facundiam domesticis capiundis auibus
fila parantem. O caninam o lupinam nulla re contentam negliguam.
Tria sunt insatiabilia ut ait salomon prover. xxx. tu belial. rogas.
atque arida. Sed age: dicant hebrei. dicant turci. dicant arabes
dicantque et quam heretici quod maluerint: oblatrent. subsanent. irrideant
Ut uniuersae manus: sic et lingua libera est. Sed nullum sane tam
fucatum ipsi coloratum ve de nostra fide mendacium dixerint: qui
uestigio catholica atque euangelica veritate refellat. **BEZIV.**
Blasphemiam iudei: arabes insaniam esse dicunt. credere conversionem
panis in corpus christi. et vini in sanguinem et post deuorare sa-
cramenta. **ANIMM.** Res non nouam neque inauditam profers o belial
Detus quidem est infidelium hic dicendi modus. Audi paulum vas
a deo electum. Ihesum inquit crucifixum predicam: iudeis quidem
scandalum gentibus autem stulticiam. 1. cor. 1. Rem inquam non nouam neque
inauditam loquaris. Et ego tibi multisque noua forsitan et inaudita: per
pulchra tamen atque verissima dicam. **Hoc** superexcellens eucaristie
sacramentum de quo irreuerenter nimis ac nimis impudenter tuo

tuorumque infidelium more locutus es: non aliud prefiguratur quam nos
ex gratia in christo ihesu assecuturos refectorem vite eterne.
sicut in hoc mundo pane et vino reficimur. Quando igitur cre-
dimus christum cibum mentis: tunc ipsum sumimus sub specie-
bus corpus cibantibus. Et cum oporteat nos in fide hoc con-
cedere quod cibationem vite spiritus assequemur in christo cur non
ostendemus hoc credere in eucharistie sacramento. Sperandum
est omnes sapientes omnino velle degustare cibum illum per
fidem in hoc mundo: qui erat in veritate cibus vite eterne in
alio. **BEZII.** Quomodo persuadetur omnibus gentibus sub-
stantiam panis in corpus christi conuerti in hoc eucharistie sa-
cramento. **ARZI.** Qui fidelis est scit quod verbum dei in christo
ihesu nos de miseria huius mundi transfert usque ad filiationem
dei. et possessionem vite eterne. quia deo nichil est impossibile.
Si igitur hoc credimus et speramus: tunc verbum dei secundum or-
dinationem christi non hesitamus posse panem in carnem mu-
tare. Si natura hoc facit in animalibus: quomodo verbum hoc
non faceret. per quod deus fecit et secula. Exigit ergo fidei neces-
sitas hoc credere. Nam si hoc est possibile quod nos filii ad qui-
de terra sumus transformemur in christo ihesu verbo dei in filios
dei immortalis. heredes quidem suos coheredes autem christi: et
hoc credimus et futurum speramus: credere nos similiter oportet
transformationem panis in carnem. et vini in sanguinem. per idem
verbum per quod panis panis est. et vinum vinum. et caro caro
et sanguis sanguis. et per quod natura cibum conuertit in ci-
batum. **BEZII.** Hec conuersio substantie panis difficulter
atingitur. **ARZI.** Fide facillime. Nam sola mente hoc est
atingibile. que solam intuetur substantiam non quia est: sed
quid est. Substantia enim antecedit omne accidens. Et ideo
cum substantia absolute considerata nec sit qualis nec quanta:
et ipsa sola in hoc sacramento conuertitur. vt non sit amplius

substantia panis. sed substantia carnis: non est nisi spiritualis
ista conuersio. quia remotissima ab omni eo quod est sensu attingibile.
Non igitur augetur quantitas carnis ex hac conuersione
neque multiplicatur numero. Ob hoc non est nisi una substantia
carnis in qua substantia panis est conuersa. licet panis sit in
diuersis locis oblatus. et plures sint panes qui in sacrificio ponuntur.
Sed mirabilis est in sarracenorum iudeorumque et aliorum infidelium oculis.
ac proorsus incredibilis miraculosa hec rerum transmutatio: sed longe mirabilior esse debet ab humano etiam
captu remotior totius uniuersi de nichilo miraculosa creatio
O cecitas. o dementia. o supina et crassa ignorantia. concedere
mirabilius. credere difficilius. et que faciliora sunt. et magis credibilia.
in fauorem quam humane consolationis introducta corde obstinato renuere.
Ad magnam quippe dei misericordiam pertinuit quod uerbum caro pro nostra salute fieret: sed non minoris misericordie
fuit quod sue cristus ecclesie usque in finem seculi sub hoc sacramento
presens personaliter adesse uoluit. Dici equidem non potest quod
misericorditer cristiano deus populo quo nichil auctore iheronimo felicius.
de hoc sacramento prouidit. qui merito de corporali cristus absentia sine fine doleret:
nisi per hoc sacramentum eius presentie solatiu spirituale reciperet.
Hinc pia mater ecclesia annalem corporis cristus festiuitatem reuelens sacramentum ipsum
de cristus absentia singulare fidelibus suis solamen esse commemorat
Hinc etiam non absurde uerbum illud euangelicum a quibusdam exponitur.
Ego uobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem seculi. math. xxviii.
Subaudiendum est sacramentaliter facta namque seculi consummatione cum iustis utique erit. sed non
sacramentaliter et sub aliena specie: immo uisibiliter et reuelata facie.
Verutamen hec uisio sacramentalis cristus in uia prefiguratio quedam est et quedam
pregustatio eiusdem cristus benedictae uisionis. sueque diuinitatis fruitionis beatifice in patria.

In hoc enim sacro viatico quemadmodum preterita christi passio
recolitur: sic futura beata fruitio prefiguratur. Canente eadem matre
ecclesia. Fac nos inquit domine diuinitatis tue perpetua fruitione
repleri quam preciosi corporis et sanguinis tui corporalis perceptio
prefiguratur. Sunt igitur in hoc excellentissimo sacramento repen-
tationes due spirituales delectationem premaximam cum interna
suauitate et admiratione gaudiosissima continentis. Et quia
repentata homini suapte natura maxime constat esse dulcediuus. nam
in primo repentatur modo memoratiuo summum totius humani ge-
neris meritum christi videlicet passio dolorosa. in secundo quoque
modo prefiguratiuo summum generis eiusdem premium quod est ipsa
eterna fruitio gloriosa: consequens est hoc sacratissimum dei opus
et dei donum. nedum ex parte sui quod non solum diuina eloquia enuci-
ata ab homine. sed et ipsum verbum dei incarnatum realiter con-
tinet: quoniam etiam ex parte repentatorum maxime delectationis
est atque dulcedinis. Est igitur hoc sacramentum veritas: est etiam
et figura. sed aliter atque aliter. Preteritorum quidem atque presentium
veritas: futurorum vero prefiguratio. Cuius institutionem non ab
homine puro. non a papa. non ab ecclesia. sed ab ipso primo sum-
moque sacerdote et pontifice maximo accepimus deo et domino
nostro ihesu christo. eiusque sacrosancto euangelio. In quo quicquid
continetur est veritas. quicquid precipitur bonitas. quicquid pro-
mittitur felicitas. Ipse vero mediator dei et hominum christus ihesus
veritas est sine fallacia. bonitas sine malicia. felicitas sine mi-
seria. Cui semper et in omnibus pro sue sanctitatis ac vite excellentia
mirabiliumque operum efficaciam credere atque obedire sub mortis
eterne periculo necesse est. Licet maiora his difficilioraque. a sensibus
quoque et humano captu remotiora nobis credenda reliquisset:
licet etiam. quod facere sed non tam congrue poterat. hoc sacramen-
tum omnium sacramentorum dignissimum ex quacumque alia simplici aut
composita materia. et sub quauis alia verborum forma fieri precepisset

BEZIV. Capiō doctrinā tuam satis pulchrā et satis ratio-
nabilem. tuisq; fidelib; merito gratissimā futuram. **Quomodo**
sacramentum istud est figuratiuū cibationis vite eterne. per
quam cibationē tui fideles assequuntur hereditatē filioꝝ dei in
cristo ihesu filio dei. Et quō est similitudo cibationis illius in
hoc sacramento. atq; q̄ mente sola attingitur. fideq; degustat̄
et capitur. Sed quid si archana hec a rudib; non capiuntur?
forte enim nō solum id credere: magis autem sumere tanta sa-
cramēta abhorrebunt. Nempe si cognat; cristi suusq; baptista
iobānes tam sacros contingere artus erubuit: tu cristiane qua-
liter audebis manducare? **ARMA.** Hoc vez si ī pꝛopria spe-
cie. siq; vt cetera manducabilia sumeretur. Porro hoc sacramē-
tum put est in sensibilib; signis. habita fide. non est sic necessi-
tatis q̄ sine eo sumpto non sit salus. Sufficit enim ad salutē
credere. et per fidem māducāre cibum vite. teste augustino sic
dicente. Ad quid paras dentem et ventrē: para mentem. crede
et maducasti. Quidem sc̄m modernos theologos est rem sa-
cramenti sumere: sed non sacramentum. Judas autē cum suis
plurimis cōsortibus sacramentū: et non rem sacramēti sumpsit
Reliqui autem perfectiores vtrūq; sumunt: omnium vero īper-
fectissimi vt sarraceni et iudei: neutrum. Et ideo circa huius sa-
cramenti distributionē an et quibus et quotiēs fidelibus dari
debet: non ē lex necessitatis īposita. Quare si quis fidem habēs
se indignum iudicat accedere ad mensam tāti regis: hec humi-
litas laudande potius existit. Saluis tamen in omnibus alme
matris ecclesie institutis. Laudat̄ enim aqud eundem augusti-
num zacheus qui dominum ihesum hospicio recipere non distu-
lit. Laudatur et centurio qui tantī hospitis dignitatem ponde-
rans cum sub tecta admittere sua recusauit. **BEZIV.** Qui ve-
ro laudabiliores existunt qui rem sacramenti tantum: vel qui
rem piteret sacramentum suscipiunt? **ARMA.** Vtriq; boni:

70

sed qui vtrumq; sumunt meliores q̄ qui alter: quare et laudabiliores. Sic est autem de fidelibus raro comunicantibus vt de sternutatioe et quibusdā apostematib⁹ dici apud medicos solz bonū signum de mala causa pueniens. agnicio videlicet pprie indignitatis ex pruritu cōscientie descendens. **HELIAL.** Quā igit̄ mercedem habituri sunt qui vtrūq; suscipiunt? **ANIMA** Duplicem, vnam quia cum veneratione tractant, alteram quia dignis ad id se coaptant moribus. **HELIAL.** Tela fere omnia obiectionū mea laqueosq; et rethia iam iā euasisti o anima: sed non habes credo quid huic tādē vltime quā statim facio obiectioni rñdeas. **ANIMA.** Si non habeo: cristus habet mea spes et meus amor. Ille ille est qui triplicē vna tulit hora de te pstrato victoriā. Ille est tui regni terroz. vindex. spoliator. domitor. Si tuas sustinere versutias nō valeo: ipotentia ille meā iuuare dignabit̄. hunc appello. **HELIAL.** Cōplures non ambulantes in tua lege noui. qui tñ iuste virtuososq; et iustis sane q̄ pleriq; ex tuis viuunt. Qua fronte igitur. qua temeritate. quaq; dementia tam sinceris atq; pios virtutū cultozes et vicioz osozes animos eterne morti addictos vos cristiani diffinire audetis? Erit ne igit̄ acceptoz psonaz deus? Erit ne virtuosus anim⁹ vicioso deterioz? Et nūquid recta dei iusticia p humana falsa opiniōe curuabit̄? **ANIMA.** Si clamosam hanc verboz rabiem. si ventosam hanc sermonis pōpam. et inflatā dicendi copiam verbo vno quatiero: nonne silentiū tibi. michi quoq; palma debet̄? **HELIAL.** Etiā. **ANIMA.** Bene vtiq; tales sed non in via currunt. **HELIAL.** Tam breue hoc quid sibi velit: nō satis mediussidē intelligo. **ANIMA.** Accipe sensum de hinc iubente ratione sile. Cōsequende salutē nō fide sola. nec sola iusticia. sed iusticia cū recta fide opus est. Justus enim ex fide viuit. ro. i. Et sine fide ipossibile est placere deo. hebze. xi. Intellexisti hec omnia o sathan? Superest adhuc tibi quicq; o

toriuose serpens q̄ tua non eiaculauerit aspidā lingua vir?
Si habes: emitte. iace. euome: debachare. fure. Samaritanum
certe peritum habeo medicū qui me tuos cōtempneremorsus.
artefq; et iacula non pauere tua edoceat. **HELV.** Miroz
tuū ingenium puella o dignissima credi esse dea: tuam vero de
mentiam magis magisq; ammiroz. Que sic vnus infatuaris
amore tā infirmi: q̄ in eo ab ymo pede summū vsq; ad verticē
non sit inuenta sanitas. tam deformis: vt pro leproso habitus
sit. tam pauperis: vt ipsomet teste reclinatozium capiti non ha
beret. Insup ipse suus ppheta dauid eum vermē. non hominē
vocat. plebis abiectiōnē hoīm q; opprobziū. Et ysaias despectū
eum et nouissimum viroz. virum doloz. et scientem infirmitatē
appellat. Amice ergo te hortoz et requiro. teq; etiam bona ca
ritate ammonēo. tui vt misereri. tibi q; idulgere aliquando me
mineris. Vano quoq; huic ac sterili valesatiens amori michi
obedire non detrahes. cōtraria tibi malis antedictis bona oīa
largituro. pro valitudine mala votiuam sospitatem. pro defor
mitate decorē. diuicias pro paupertate amplissimas. **MRM**
Tace tu. atq; abi rem malam sathana. dominumq; meum atq;
deum quem colo quem honoro. contumelijs inhonorare cessa.
Dra alioquin his que habes addi supplicia imprecor. Satis iā
fatis ad ea nuper obiecta respōsum est. Decebat te potius alia
si que habebas irresponsa opponere. Tibi etei longe antea dixi
q̄ amor meus et deus meus cristus ihesus qui teste ppheta spe
ciosus forma erat p̄re filijs hominum. omnium insuper homi
num sanissimus. quia optime naturatus. vtpote sine corrupti
one et sine iniquitatibus conceptus. atq; ditissimus. quia celi
et terre marisq; et omnium que in eis sunt dominus: exinani
uit semetipsum pro me serui formam accipiens. in similitudi
ne hominum factus. et habitu inuentus vt homo. philippen
sis. ij. voluntariam paupertatem eligens. vulnera insuper.

sc̄eatus. et flagella tanta in passione sua vitro suscipiens. q̄
eatenus et infirm⁹ et leprosus et abiect⁹ vermisq; et nō homo
reputat⁹ est. In passione enim nō apparuit in cristo deo nostro
species vult⁹ aut decoz maiestatis. sed abscondita ī eo fuit vir
tus diuine potentie. et apparuit in dolorib⁹ ifirmitas humane
nature. Hinc optim⁹ ille cāticoꝝ interpres atq; in ea re nullo
non etiā origine minor iohannes cardinalis ambianensis. in
p̄sona xp̄ifere virginis alme sic infit. **N**igra sum sed formosa
filie iherl̄m. **N**igra sum. animi merore confecta. **N**igra sum. des
pecta obfusca obscurata. Quia decolorauit me sol moriēs. dis
colorem me fecit sol obscurat⁹ et obfuscatus. **N**igra sum in opi
nionē hoīm ifideliū: sed in rei veritate formosa sum. **N**igra sum
in apparentia. et despecta tanq̄ mater leprosi: sed formosa sum
in veritatis existentia. et tanq̄ vere dei genitrix glorioza. **N**i
gra sum sicut tabernacula cedar quia nō reputo: tabernaculū
regis eterne glorie: sed sicut ceterē matresquaz ventres taber
nacula sunt filioꝝ meroris et tenebray: sic reputata sum īter
tabernacula cedar. qđ interpretat⁹ tenebre vel meror. **D**erūpta
men ego formosa sum sicut pelles salomonis. **N**ā sicut ille intra
se archam typicā continuerunt: sic ego intra mea viscera verā
archā cōtinui xp̄m videlicet. cui⁹ caro significat⁹ p̄ archā. cui⁹
anima designatur p̄ vrnā aureā que erat in archa. et deitas de
signat⁹ in manna. **E**t sicut pelles salomonis totum p̄tegebant
tabernaculum: sic sub vmbra mee defēsiōis p̄tego totā ecclesiā
Ego quidem similis pelli rubricate. quia per compassionem do
loris tincta sum in passione filij. **S**imilis quoq; pelli iacincine
contemplatione celestium et amore. **N**olite ergo o filie iherl̄m
cōsiderare q̄ fusca sum: sed considerate potius q̄ formosa sum.
Nam ideo fusca sum quia decolorauit me sol. cui ī passione sua
nō fuit species neq; decoz. **R**ecipiet autem speciē et decorem. et
ego cū ipso recipiā. **N**am per gloriā resurrectionis credet⁹ ipse

deus: credar et ego genitrix dei. **F**ilij matris mee synage pugna
uerunt contra me negantes me matrem dei. et filium meum negantes
deum. **E**t quia mea repulerunt opem: relicta eorum perfidia transiui ad
custodiam gentium fidelium. Ideo posuerunt me custodem vineis gen
tium. **V**ineam meam de qua nata sum synagogam propter suam infidelita
tem non custodiui hec ille. **H**is igitur pensatis. et cum reitudine
animi. et cordis pietate libratis: qua fronte miroz. qua temulencia
suadere mihi audes o belial ut te amem. ut te sequar. ut te audiam
Suade motibus ut coequentur solo. fontibus sua ut repetant flumina
fluminibus ut in freta non currant. **T**am possem ego iherosolimam
non amare: quam suum relinquere solitum propebus cursum. **S**i pontem
carere niuibus algidi montes. aut maria piscibus. aut feris
silue: obliuisci potero nate virginis alme tui. **A**nte leues ergo
pascuntur in equoz cerui. et freta destituent nudos in litore
pisces. **A**nte pererratis amboz finibus exul aut aram parthos
bibet. aut germania tygrum: quam nostro crisi labatur a peccatoze
vultus. **D**um iuga montis aper. fluuios dum piscis amabit. dumque
thymo pascuntur apes. dum rose sicade. **I**n freta dum fluuium
current. dum montibus umbrae lustrabunt. conuexa polus dum
sidera pascet. **S**emper honos criste tuus. nomenque tuum. laude semper
manebunt. **S**uades tu o belial quam eterna luce relicta: te princi
pem tenebrarum sequar quam pessimum regem pro latrone improbo
quam mitem corde principem pro seuisimo tyranno dimittam. **E**go
certe si hoc facio: non tam desipe quam furere deuincoz. **S**i hoc facio
a summo bono in te maloz pessimum cado. ab alto celoz culmine
in infimum tecum precipitium labor. **E**go ego amens proculdubio sum
si bonum pro malo. si lucem pro tenebris. si requiem pro labore. si cristum
pro belial. si deum pro dyabolo relinquo. **Q**ue ei conuentio cristi
ad belial? ait apostolus. ii. cor. vi. **P**otius igitur audiendum est
cristum. ipsumque imitandum: qui sempiterna donat gaudia.
quam te qui perpetua ingeris supplicia. **H**ec est inquit ipse vita.

eterna vt cognoscant te deum vey. et quē misisti ihesum xpm
.io. xvi. **E**t rursus. **Q**ui credit in me etiam si mortu⁹ fuerit vi
uet. io. xi. **E**t tercio. **S**i quis michi mīstrat me sequat⁹. **E**t vbi
ego sum: illic sit et minister me⁹. io. xij. **E**t itez. **P**ater quos
dedisti michi volo vt vbi ego sum: et illi sint mecū vt videāt
claritatē meā quā dedisti michi. io. xvij. **C**etoz tu mendax es:
xps aut⁹ verax. ymmo ē ipsamet prima atq; increata. sed non in
genita veritas. **T**u mors ipsa. mortisq; et peccati et tenebrarū
exterior⁹ fomes: ipse vero lux est viuos in eum credentes illumi
nans. et vita mortuos quosq; fideles eterne viuificans. **T**u a
celis auisus: ipse ad celos via atq; hostium est. **E**go sum inquit
hostiū. ego sum via. veritas. et vita. **S**ensus ē o homo. **V**is in
trare: ego sum hostiū. vis ambulare: ego sum via. vis non falli
ego sum veritas. vis non mori: ego sum vita. io. xiiij. **E**go sum
via. veritas. et vita. via in exemplo. veritas in pmissio. vita ī
p̄mio. **D**ia in terra: veritas in doctrina. vita in patria. **E**go sū
via. veritas. et vita. via errantib⁹. veritas dubitantibus. vita
mortuis. **R**ursus tu noctis eterne. pfundi⁹ et tenebrosi chaos
pallentūq; vmbraz ductoz ymmo seductoz. rector⁹ ymmo tortoz
existis: ipse vero lucē eternā inhabitans. ymmo lux ipsa illumi
nans angelis lucis et lucido celo p̄est. **T**u de deorsum es: ipse
vero de supernis. **S**ed a quibus putas supernis? **A**b isto quē
palpam⁹ aere? **A**bsit. **I**bi enim et aues? volitant. **A** quib⁹ sup
nis? **A**b isto qd videmus celo? **E**t hoc absit. **I**bi sol et luna cete
raq; voluunt⁹ sidera. **D**e angelis? **N**eq; hoc intelligatis. **P**er illū
et angeli facti sunt per quē omnia facta sunt. **A** quib⁹ ergo su
pernis cristus? **Q**ui recte vt ait aug⁹ hoc scire voluerit: ab onī
eum sensibili atq; visibili. alterabili. mobili. locoq; diffinibili
suam abstrahere mētē. sursumq; eleuare oportet. **A** supernis er
go crist⁹: hoc est. ab ipso summo supno atq; altissimo toti⁹ fon
tana deitatis patre. **S**upra quē nichil. et cui cetera creata oīa

ipsum etiā altum atq; amplum celū cōparatā: infima certe sunt
minimiq; instar puncti angusta sunt. pusilla sunt. atq; exigua.
Omnia quippe creata vt ait gregori⁹ que iusta que pulchra
sunt: dei iusticie et pulchritudini comparata. nec iusta nec pul
chra sunt. ymmo nec sunt. **C**risto itaq; et non tibi credere
Illum et non te audire. illū et non te imitari volo. qui me in
fectam facere. et defectā reficere voluit. Illū insequi atq; amare
illum venerari atq; adorare volo. qui me sua saluauit gratia:
te vero sua iusticia cōdemnauit. **I**llum item colere. illi initi
atq; adherere volo. qui pater. qui mater. qui frater. qui soror.
qui sponsus. qui omnia michi est: etiam propter eum si opus
est: patre et matre fratribus spretis atq; sororibus. Bernardo
enim auctore. **S**i ipium est scōm seculum contempnere patrem
et matrem: propter cristū contempnere pñssimum est. **E**t iero
nimo. **O** dirum patrem et se uam matrem. ymmo non parentes.
sed peremptores qui te malunt perire cum eis. q̄ regnare sine
eis. **E**t crisostomo. **A**n ignoras o anima q̄ qui habet ihesum
habet patrem et matrem. habet et omnem amicum. **E**t ambro
sio. **O**mnia nobis in cristo. et cristus omnia in nobis. **S**i de
siris sapientia. **S**i esuris: panis est. **S**i febribus estuas: fons
est. **S**i vulnus curare desideras: medicus est. **S**i iniquitate gra
uaris: iusticia est. **S**i auxilio indiges: virtus est. **S**i peccati
pondere opprimeris: mitis est. **S**i mortem times: vita est. **S**i
celum desideras: via est. **S**i tenebris refugis: lux est. **S**i ci
bum queris: panis est. hec illi. **E**go igitur licet sparso crine et
scissis vestibus vbera quibus me nutrierat mater ostendat:
licet in limine pater iaceat. cōtempta matre. percalcato
patre pergam. et siccis oculis ad crucis vexillum euolabo.
Solum enim dicente ieronimo pietatis genus est in hīs fu
isse crudelem. **Q**uomodo enim vt ait bernardus te inueniam
ihesu inter parentes meos: qui non es inuentus inter tuos:

Aut quō te cum gaudio inueniam: quem mater dolens vix in
uenit: Inuenerunt eū inquit scriptura in medio doctoꝝ. **¶** Sit q̄
ad eū mater. **¶** Fili quid fecisti nobis sic: **¶** Ecce pater tuus et ego
dolentes querebam⁹ te. luce. ij. **¶** Ihesus in medio mundi. in me
dio duū animaliu nat⁹. in medio doctoꝝ in medio discipuloꝝ
cōuersatus. in medio latronum crucifixus est. **¶** Ecce qualiter me
dia in diuinis p̄sona medium semper securum virtutū habita
culum diligit. suo nos exemplo instruens. vt quemadmo⁹ ipse
fecit ita et nos faciamus. **¶** Nempe vt pulchre et notanter ait
gregorius. **¶** Cristo nos similes oportet esse in via: si debemus
ei similes esse in patria. **¶** **¶** Procul igit̄ a me discede o dāpnate
cristo in ōnibus cōtrarie sathana. fomes peccati. nutrimentum
facinoꝝ. pabulū mortis. **¶** discede a me. discede in q̄ a me. quia iā
ab alio amatore p̄uenta sum. qui michi longe meliora obtulit
ornamenta. et anulo fidei subarrauit me. longe te nobilioꝝ et
genere et dignitate. **¶** Ornauit enim iestimabili dextraterio dex
tram meā. et collum meum cinxit lapidib⁹ preciosis. **¶** Tradidit
aurib⁹ meis inestimabiles margaritas et circūcedit me vernā
tibus rosis. gemmisq̄ choꝝuscantib⁹. **¶** Posuit signū in faciem
meam: vt nullū preter eum amatorem recipiam. **¶** Induit me ci
clade auro texta. et inumeris monilib⁹ ornauit me. **¶** Ostendit
michi thesauros incōparabiles quos se datuꝝ michi si in suo
amore durauero repromisit. **¶** Non ergo possem ad contumeliam
p̄rioris amatoꝝis vel aspicere aliū: et derelinquere illum cū quo
indissolubili caritate vinc̄ta sum. **¶** Cuius nobilitas celsioꝝ. po
tentia fortioꝝ. aspectus pulchrioꝝ. amor suauioꝝ. et omnis grā
elegantioꝝ. **¶** A quo michi iam thalam⁹ collatus est. cui⁹ michi
organa modulatis vocibus resonant. cui⁹ michi virgines cla
rissimis vocibus cantant. **¶** Jam mel et lac ex ore eius suscepi.
iam castis ei⁹ amplexib⁹ astricta sum. **¶** Jam cor eius cordi meo
sociatum est. et sanguis eius genas ornauit meas. **¶** Cui⁹ mater

virgo est: cuius pater feminam nescit. Cui angeli seruiūt: cuius
pulcritudinem sol et luna mirantur. Cuius odore reuiuiscūt
mortui: cuius tactu curantur infirmi. Cuis opes nunq̄ deficiūt:
cuius facultates nunq̄ decrescunt. Apli soli fidem seruo: ipsi me
soli tota deuotione cōmitto. Quem cum amaui: casta sum. cū
tetigero: munda sum. cū accepero: virgo sum. Nec deerit post
nuptias leta p̄genies: vbi partus sine dolore succedit. et quo
tidiana sobolisat fecūditas. ¶ Satis igit̄ et plusq̄ satis tibi
fuerit. me q̄primū creatā sefellisse o belial: me vero iam et
recreatā. et precio tā precioso r̄emptam fallere iuuante cristo
redemptore non valebis. Abidum ocius atq; elabere sathana:
bisnigroq; tuo et flagranti baratro p̄ceps imergere.

¶ Defensorium fidei contra iudeos here
ticos et sarracenos. Explicit feliciter.

¶ Sequitur alius tractatus de eadem materia. editus per reueren
dissimum patrē dominum cardinalem de turrecremata ordinis
predicatorū eximium sacre pagine doctorem. Et diuiditur in
septem particulas sc̄dm q̄ ibi sunt septem rōnes seu argumēta
efficacissima veritatem huius fidei stabilientia.

Argumentum primum.

Docet nos diuina scriptura. et consonat naturalis
ratio ac moralis doctrina q̄ nō est credendū oī spūi
Et itē q̄ qui cito credit leuis fit corde ecci. xviii
Ideoq; amonemur pbare spūs an ex deo sint. Pro
inde quo icōprehensibilia atq; altiora sunt que pponunt̄ cre
denda. eo efficaciora dnt̄ eē argumēta quib; illa credi oporteat
Hinc crislus docens trinitatem in diuinis atq; vnitatē confis
tere. asserensq; se esse filiū dei et cristū i lege pmissū ac pphis.

et sacrificia sacramētaq; noua istituens ac nouā legem cōdens
non exegit a nobis vt solis ac nudis verbis suis crederemus.
sed varijs multisq; modis pbauit se vera docere atq; asserere
per opa miraculosa et supnaturalia que fecit. de quibus dixit.
Opa que dedit michi pater phibēt testimoniū de me. io. x. **E**t
rursus eodem capitulo. **S**i michi non creditis operib; credite
Itemq;. **S**i non facio opa patris mei. nolite credere michi. **E**t
itez. **S**i opa nō fecissem i illis que nullus alius fecit. peccatū
non haberent. io. xv. **U**nde et ipsi aduersarij cristi infelices iu
dei stimulante inuidia dicebant. **Q**uid facim;. quia hic homo
multa signa facit. io. xi. **A**liq; in loco quidam eoz dicebant.
Cristi cum venerit nūquid plura signa faciet. q̄ que hic facit
.io. vii. **M**ud ergo in primis scire conuenit q̄ sicut homines
vniuersi vnus eiusdemq; sunt speciei. ita ad vnā eandem bea
titudinē siue ad eundem vltimū finem saluificum sunt creati.
Hec autē btitudo nō est feda et bruta vel voluptas quā p̄sio;
in suo alchorano machomet; repromisit in paradiso terrestri ha
bendam. sed est clara et p̄fecta visio deitatis fructiua ineffabili
ter deliciosa ac plenarie contentiua et quietatiua omnis desi
derij mentis create in paradiso celesti eternaliter possidenda. quā
in euangelio cristi; docuit et repromisit. eiusq; euangeliste atq;
apostoli predicauerūt. **Q**uēadmodū igit̄ totum genus humanū
ad hanc beatitudinē et finem vltimatū saluificum est creatum.
sic omnium fideiū atq; electoz oportet esse vnā et eādem fidē
qua credant deū esse omniū creatorē iudicem ac remuneratorē
Et fuit hec fides ab exordio mundi a cunctis electis obseruata
Que in per tpm successiōes creuit et paulatim magis magisq;
explicita fuit. **I**nsup quia beatitudine tanta priuatu fuit gen;
humanū primoz transgressione p̄ntum. atq; per cristum ad ean
dem beatitudinē fuerat reparand;. **I**deo a mundi principio ne
cessariū fuit ad salutē habere fidē cristi explicitē vel iplicitē

Que fides quia de supnaturalibus est. per naturales nō potuit rationes probari. sed pedetentī manifestata est hōibus. **P**rimum quidem per reuelationes diuinas. per angelicas allocutiones. per appiciones supernas factas sanctis patriarchis atq; prophetis qui fuere a mundi principio vsq; ad moysen. Deinde plenius facte sunt moysi ac pphetis veteris testamēti et per eos manifestate sunt fidelib; ceteris. Interea vt scirem; talia diuinit; eē reuelata viris precipuis. attestatus ē omnipotens deus verbis doctrinis vaticinijs et predicationibus eorundem per copiosa et preclara miracula tanq; per supnaturalia testimonia et argumenta diuina que sunt tanq; sigilla omnipotentis dei scripturis et verbis sanctor; mirabiliter appensa. In talib; enī vt pulchre ait bilarius que supra naturā sunt soli deo de seipso credendum est. Itaq; fides ista vocatur catholica .i. cōmunis siue generalis. generaliter enī inhesit cūctis dei electis a mūdi exordio tempeq; euangelice legis fuit per vniuersum mundum predicata diffusa ac recepta. Habet quoq; ab ipso mundi principio miracula signaq; glorioza. **N**ēpe ī abel iusto sacrificante deo apparuit signum quāto venit ignis desursum sacrificia ei; consumens. Nam vbi translatio nostra habet. Respexit deus ad abel et ad munera eius. gen. quarto. **A**lia translatio habet. In flāmauit super abel et super munera eius. **S**ignum qd posuit deus in caym. translatio enoch in paradisum: generale diluuium magna stupendaq; fuere miracula. **P**orro post diluuium sanctis patribus noe sem abraham ysaac iacob et alijs multis frequenter et gratiose apparuit et mirabilia fecit. Tandem per moysen in egypto multa magnaq; deus fecit prodigia. per que suam plebem israheliticam ab egyptiorum seruitute durissima liberauit deosq; eorum impotentes et vanos ostendit. **C**onsequenter vero per moysen legem dedit populo suo in monte synai nō sine magnis multisq; signis prodigijs atq; miraculis

Et quibus miracula per moysen facta satis superque ostenderent ut legem
mosaicam esse diuinitus datam. nichilominus postea per iosue ali
osque iudices prophetas ac patriarchas durante lege moysi quam plu
rima fecit deus magna gloriosaque miracula. et maiora quam per moy
sen facta erant. **O**rrante enim et quasi iubente iosue sol et luna
steterunt in medio celi immobiles spacio diei unius iosue. x. Similiter
isaia dominum inuocante sol retrocessit spacio. x. horarum et pro
longata fuit dies illa per horas. xx. ysa. xxxviii. Denique quam pote
tes et gloriosi fuerint helias et heliseus eius discipulus liber
regum describit. **E**t breuiter donec ad cristi aduentum habuit
populus iudeorum certis temporibus sub lege mosaica tunc curren
tes sanctos prophetas aut dei amicos. signa que atque miracula. **U**nde
gloriantes cantabant. Quanta audiui et cognoui et pa
tres nostri annunciauerunt nobis. **E**t fuit quondam populus
ille multis donis ac privilegiis diuinitus adornatus et pre cunctis
populis multipliciter sublimatus. Porro a tempore illo quo christus
mundo apparere et illi populo predicare est dignatus. neminem
habuerunt de plebe sua fatientem miracula. nisi ipsummet dominum
ihesum et discipulos eius. **Q**ue cum crucifixissent eiusque apostolos
et discipulos abiecissent. ablata sunt eius uniuersa supernatura
lia beneficia dei et priuilegia consueta gratia prophetie et miri
ficationis. primo et tunc priuati sunt templo et urbe regno et
sacerdotio. suntque usque in presens mundiuagi dispersi capti op
pressi et cunctis hominibus miserabiliores effecti. **O**mnis quoque
excellencia illa uaticiniorum miraculorum privilegiorum et diuinorum
charismatum discipulis cristi habundantissime est collata. et per
ipsum ad populum credentem translata.

Argumentum secundum.

Quauis ea que per seipsum operatus est christus sufficiant ad eu
angelice legis et fidei sancte probationem tamen ex eis miraculis atque
doctrinis pauci iudeorum fuere conuersi. et qui ex illis conuertebantur

paulo post cristo capto et crucifixo ita fuere turbati territi et de
iecti. q̄ a sua fide pariter corruerunt. nec cristum confiteri nec
corā iudeis apparere audebant. quousq̄ domin⁹ ihesus post suā
resurrectionem ipsis frequenter atq̄ euidenter apparuit. et in eo
rum presentia ascendit motu pprio in celum sanctiq̄ angeli eis
visibiliter apparebant ac loquebantur. **Sicq̄** quinquagesimo
die post suam resurrectionem cristus in signo visibili misit et
insudit gloriofis apostolis et quibusdam alijs fidelibus spiritū
sanctum. qui repente corda eorū diuini amoris ardore vehemē
tissime inflāmauit. ōniq̄ virtute repleuit ex alto. totius quoq̄
sacre scripture noticiam habundantissime inspirauit. et ōnium
linguarū scientiam dedit. gratiam etiam prophetie efficaciamq̄
signorū. Ita q̄ beatissimi illi apostoli desuper cōfirmati vñcti
succensi subito pariter eruperunt de suo cōclauī. sublataq̄ ōni
formidine predicarunt iudeis feruentissime atq̄ firmissime. cō
stantissimeq̄ atq̄ intrepide affirmarunt ihesum nazarenum
esse regem messiam in lege promissum ac pphetis. Et quāuis
in veteri lege plurimi sancti multa magnaq̄ fecere miracula. ta
men in euangelica lege innumerabiliter plures multo plura et
maiora miracula signaq̄ et prodigia perpetrarunt. quēadmodū
sacre atq̄ autentice cōtestantur hystorie.

Argumentum tertium.

Est q̄ ea que ī euangelica credimus lege scimus a sanctis pro
phetis ac p̄iarchis in lege nature. maxie vero in lege scripta
mosaica ante tot secula esse p̄nunciata prefigurata et descripta
Nempe de cristi aduentu incarnatione et natiuitate ex virgi
ne gloriofa moyses in suis libris. dauid in psalmis salomon in
canticis. ysaias in multis capitulis. iheremias. zacharias. ag
geus copiose et clare prophetauerunt. **De loco** quoq̄ natiui
tatis cristi propheta micheas. **De certo** vero sui aduentus tem
pore vaticinatus est daniel. **De eius** passione ysaias. dauid.

iberemias. osee. et alij sunt p̄locuti. Sed et de vera ei⁹ deitate
supradicti p̄phete clarissime cōscripserūt. Que omnia eruditiss
in lege et p̄phetis certissime cōstant. et in alijs tū per alios tū
per nos edictis tractatibus sunt p̄bata.

Quartum argumentū.

Est ista tam diuturna ac finalis derelictio iudeoz qui oī erant
peculiaris et carissim⁹ dei populus. Et qñ per ydolatriam ac
alijs modis tempe veteris testamenti grauiter offenderunt con
sueuerunt castigari a deo per gentes ydolatras quoz potestati
tradebant̄ interdum per. vi. per. vii. qñq; per annos. xviii. aut
.xx. tādē per annos. xl. Cumq; peccassent grauissime tempore
ieremie p̄phete et āte p̄ ydolorū culturā et p̄phetaz ac iustozū
p̄secutionē atq; occisionem. per adulteria transgressionemq; le
gis in augurijs sortilegijs diuinationib⁹ et magicis artibus.
traditi sunt hostib⁹ suis. translati et capti per annos. lxx. In
terea tñ missi sunt eis multi sancti p̄phete et viri dei ad cōso
land et instruend⁹ eos qui et liberationē eozū futurā determinate
p̄nunciauerunt. Sed postq̄ cristus ab eis occisus est. eiusq;
discipuli ab ipsis opp̄ressi et deiecti sunt. nec penitere aut cre
dere voluerunt. traditi sunt manibus romanoz et crudelissime
deuastati occisi venundati capti et p̄ mundum dispersi vsq; i
p̄ns per tot cētenaria annoz. vtpote plusq; per annos. m. cccc.
Nec interim habuerunt p̄phetas neq; miracula. nec templum
nec regem nec sacerdotium. nec p̄p̄riā terrā. Et hec omnia de
eoz infidelitate derelictione desolatione captiuitate induratione
obstinatione et miseris a p̄phetis scimus esse p̄dicta. omnia
q; dilectionis et acceptationis dei circa homines signa. cuncta
dona priuilegia carismata miracula olim eis cōcessa ad populū
cristianū copiosissime nouimus esse translata. Ex huius quoq;
intuitu argumenti cōuersi sunt sepe numero plurimi iudeozum.
et quidem eozum quotidie cōuertuntur. Nisi enim iam multo

enormioribus essent involuti sceleribus q̄ antea vnq̄. non tã
diu neque tam maxime essent a deo sp̄eti derelicti posthabiti.
presertim cū nec interi coluerūt ydola dieq; ac nocte clament
ad deum pro consolatione.

Quintum argumentum.

Omni miraculo per cristum et suos discipulos facto maius et
prestanti⁹ extat miraculū totius mundi cōuersio ad tã arduis
simã euangelicam legem et incōprehensibilem fidem. sine vio
lencia et armis. sine eloquētia astucijs calliditatib⁹q; humaīs
aut magicis artibus. ad p̄dicationes et miracula paucorum
et pauperū cristi discipulorū. Quāuis enim iã plurima et max
ima regna a fide cristi corruerunt. presertim p̄ violentiã sarr
acenorū. t̄m q̄ atq; hoīm malicia exigentibus. vt alia affrica
egiptus terra p̄missionis caldea et regna p̄sariū atq; medorū pa
lestina syria. multa q̄ alia. hec tñ regna oīa multis annis fue
runt cristiane religionis cultu ornata. **T**estes sunt veteres ap
pbate historie. testes doctores scriptorū plurimi. testis et ip̄e
doctrina fulgoze et vite sanctimonia p̄rans beatus iheronim⁹
asserens in eo quem scribit aduersus helindiū libro. q̄ suo t̄pe
totus in cristū credebatur mundus. **C**onstat enim ex supradictis
historijs et nullus est vt puto qui negare velit. q̄ ab exordio
p̄dicationis euāgelice legis plebs cristiana habuit p̄secutiōes
et ipugnationes acerrimas valdeq; multas ab impatoribus re
gibus et tyrannis. a iudeis a p̄phetis ab hereticis. et tñ inter
hec oīa penalia mala cristiana religio magis magisq; excreuit
atq; p̄ualuit. et nō nisi ope et virtute dīna: et per excelsa ac p̄
clara miracula. **S**epissime namq; visum est in vnus martiris
occisiōe deū tot ac tanta oñdisse p̄digia q̄. xx. xxx. aut. xl. milia
incredulorū cōuertebant. **P**ostea vero p̄pter assidua p̄hdolorū
atq; enormia grandiaq; cristianorū scelera p̄missi sunt sarraceni
et alij fidelibus aliquando preualere

Argumentum sextum.

Est veritas ac certitudo verborum legiferi nostri domini ihesu qui ait. Celum et terra transibunt. verba autem mea non transibunt luce. xxi. Et iterum. Amen dico vobis donec transeat celum et terra iota unum aut unus apex. non preteribit de lege donec omnia fiant mathei. v. Nempe ut ait pallegatus ierod. Mendaces faciunt ut ipsis quoque vera dicentibus non credatur. Contra veraces faciunt ut eis in omnibus presteat fides. Multa autem de alijs et de seipso predixit dominus ihesus. utpote iherosolomitana destructionem. iudaicam desolationem. suam a discipulo tradicionem. captionem. illusionem. flagellationem. crucifixionem. mortem. resurrectionem. ascensionem. spiritus sancti missionem. adventumque suum in ultimum generale iudicium. Que omnia preter hoc solum ultimum quod adhuc futurum pendet contigisse ac vera fuisse certum atque indubitatum est. Restat igitur ut qui tot ac tanta predicta ab eo futura. fecit esse preterita de hoc uno quod superest non sit quoquo pacto mentitur. Quo enim metietur veritas. aut quo facta dictis compensare omnipotentia non valebit. Quo inquam qui maiora fecit minora facere non poterit. Maius siquidem est iudicatum ad mortem mortuumque resurgere a mortuis. quam viuum iudicare viuos et mortuos. Maius est hominem celos ascendere ad dexteram sedere virtutis dei. angelis imperare et toti celo. quam e celis descendere et solos homines demonesque iudicare.

Argumentum septimum

Est perfectio euangelice legis et sanctitas vite quam christus sanctorum omnium sanctissimus in euangelio docuit. Perfectionem namque et sanctitatem constituit in feruenti pura et plena deitatis dilectione. Dedit quoque auxilia aptissima pueniendi ad talem dei dilectionem. docendo omnia illa vitari ac deseri que sunt impeditiua spiritualis perfectionis et incrementi diuini amoris. ut sunt temporales diuicie. carnales delicie. mundani honores. propriivoluntatis libertas

impaciā. rācor. iuidia torpor. ocium. negliā. gula. Et breuiter
exēplo et verbis docuit pprium et priuatū amorē extinguere
deumq; toto diligere corde. et seipsum pure ī deo ita vt oīa illa
āplectamur et acceptem⁹ que nobis accōmoda sunt ad compla
cendū altissimo. ad pficiendū in caritate et gratia eius. oniq; vir
tute. ad delendū nrā peccata. ad satisfatiendū p eis atq; ad cōfor
mānd nos pro posse sue sanctissime passioni. Sicq; ī omni aduer
sitate tribulatione iūria paupertate castigationeq; corporis
gloziemur. in oī correptione correptione asp̄natione derisione
velut in oībus diuicijs gratulemur. onipotentiq; regratiemur
Odientes nos diligam⁹. psequenti⁹ bnfatiām⁹. nec malum
reddamus p malo sed potius in bono malū vincamus. **N**rā bo
nitate caritate pietate humilitate paciā māsuetudine bnficētia
alioꝝ maliciā inuidiā crudelitātē superbiā ipacientiam iracū
diam iniuriām supemus et extirpare conemur. Ecce habes ex
cris̄ti euāgelio omne officiū medium scilicet et pfectum. de qui
bus et a tullio et a beato ambrosio in libro officioꝝ scriptū ē
Legim⁹ enim in euangelio adolescenti cuidam dixisse dñm. Si
vis ad vitā ingredi. serua mādatā. **D**ixit ille. **Q**ue. **I**hesus autē
ait illi. **N**on homicidiū facies. non adulterabis. nō furtū facies
nō falsum testiōm dices. honora patrē et matrē et diliges pxi
sicut teipm. **H**ec sunt media officia quib⁹ aliquid dēest. **D**ixit
illi adolescens. **O**īa hec custodiui a iuuetute mea qd aubuc m̄
dēest. **A**it illi ihesus. **S**i vis perfectus esse. vade vende oīa bona
tua et da pauperibus. et habebis thesaurum in celo. et veni
et sequere me. **E**t supra habes scriptum vbi diligendos ini
micos et orandum dicit pro calumpniantibus et persequenti
bus nos. et benedicere maledicentes. **H**oc nos facere debe
mus si volumus perfecti esse sicut pater noster qui in celis est
Qui super bonos et malos solem iubet radios suos effundere.
et pluuiam et rorem terras vniuersozum sine vlla discretione

pinguēscere. Hoc ē ergo pfectū officium quō carthothoma dixe-
runt greci quoq; corrigunt que aliquos potuerūt defectū hēre
vt ait beatus ambrosi⁹. Et ecce qui ista perfecta euangelij con-
silia adimpleuerunt fulgent miraculis clarēt signis. et exaudiunt
copiose a deo atq; a carismatibus spirit⁹ sancti replentur. Quā
toq; supradicta pfecti⁹ atq; excellentius obseruauerunt. tanto
clarioribus fulsere miraculis. non solum in vita sua et morte.
sed item post mortem et qui eorum implorauere suffragia celit⁹
exanditi sunt. Tales oñdit deus esse suos amicos dilectissimos
ad eorū postulationes faciens magna nimis atq; innumerabilia
signa atq; miracula. Ipsis rogantib⁹ immutauit motum celestiu
corporū. mortuos suscitauit q̄ plurimos. et a natiuitate cecos
claudos surdos mutos fecit videntes ābulantes audientes lo-
quentes. leprosos quoq; et alios irremediabilib⁹ egritudinib⁹
laborantes curauit. Non docuit cristus in euangelio vt scelera
tus et pfidus in alchorano suo machomet⁹ q̄ fideles reddant
malum pro malo easdemq; iniurias molestias lesiones inferāt
alijs quas patiunt ab illis. Nec eos etiam qui ita vlciscuntur
mirificat deus p sua opa miraculosa. sicut nec in lege machoeti
tales vnq̄ miraculis claruerunt. Postremo et si ea que credi-
mus seorsum accepta valde sint incōprehensibilia et miranda
pmmo interb⁹ irraonabilia aliquibus videantur. tñ dum omnia
erportantur ac inuicem cōparantur atq; cū suis argumentis et
rationibus assumunt. tunc plane inueniuntur pulcherrimam
habere cōnexionem. et rationabilissima esse. ac mutuo sapien-
tissime cōcordare. Nunc ergo nūc pariter gratias deo referam⁹
omnes qui de tenebris nos vocare est dignatus in admirabile
lumen suum. qui de lumine fidei ad lucē beatifice visionis nos
simul dignetur perducere. ad laudem et gloetiam nominis sui
in eternum benedicti.

Explicit tractat⁹ de salute anime.

Sequitur adhuc alius tractatus de eadem materia sumptus ex historia
triptita. **Cassiodori senatoris romani. Libro. v. capitulo. xvij.**

Cassiodorus.

Ego siquidem liberum per omnia famosissimi habitum pro veritate
dialogum contra constantium. Imperatorem volo referre. quomodo
a fidelibus illius temporis est conscriptus. Ipse enim post iulium sil
uestri successorem romanam gubernauit ecclesiam. Quo tempore here
tica arriana perfidia ne dicam prauitas adeo coaluit: ut non ipsum
imperatorem solum. immo et episcopos totius orbis fere uniuersos.
liberius athanasio. paucisque alijs exceptis infecerit. Quamobrem
accitum ab imperatore liberum. ut se cum eo et reliqua arrianorum
turba inscriberet: hoc modo imperator ipse alloquitur.

Constantius. Imperator.

Nos eo quod christianus sis et episcopus nostre ciuitatis
dignum hoc iudicamus ut euocantes te moneremus
quatinus communionem scelestissimi athanasii et in
effabili superbia detenti abnegare non differas.

Hoc enim terrarum orbis bene fieri comprobauit. et synodalis sen
tentia alienam ecclesiasticam communionem decreuit. **VBERIUS**
O imperator. iudicia ecclesiastica decet cum maxima proferris iusti
cia. Quapropter si videat pietati tue: disceptationem iube con
stitui. Et si appuerit athanasius condemnatione dignus: tunc
secundum ecclesiasticam consequentem formam proferatur in eum digna
sententia. Non enim possibile est condemnare viam de quo nichil exami
natum est. **IMPERATOR.** Uniuersus mundus adiudicauit eum
facinoram: sed ille sicut ab iicio tempore illudit. **VBERIUS.** Qui
cumque superscriperunt non ipsi viderunt que gesta sunt: sed propter gloriam
et timorem. et ne a te contumelias paterentur acquieuerunt. **IM**
PERATOR. Quid est gloria. et timor. et contumelia? **VBE**
RUS. Quicumque gloriam dei non diligunt: tua magis dona pro
ponunt. Que ergo isti non viderunt non examinantes adiudicauerunt

quod est christianitatis alienum. IMPERATOR. In facie utique
condempnatus est. in concilio tyri. et in concilio contra eum pariter
decreuerunt omnes totius orbis episcopi. LIBERTUS. Nunc
in presentia sui homo ille adiudicatus est. Quicumque enim tunc conue-
nientes condempnaverunt eum. discedente athanasio a iudicio: sen-
tentiam protulerunt. EUSEBIUS. EPIROCLIDUS. in ni-
ceno concilio alienus a catholica fide probatus est. LIBERTUS
Quinque soli iudicauerunt eius qui cum eo nauigio uenerunt in
mareote. quos miserunt ad accusationem eius. ut contra eum gesta
conficerent. Horum itaque qui destinati sunt duo sunt mortui the-
ognius et theodorius: reliqui uero tres uiuunt. hoc est. maris.
valens. et yrusanus ab his qui missi sunt sardice. Propter hanc
causam synodus celebrata est. Qui in synodo libellos obtulerunt
ueniam postulantes quam in mareote per calumpniam ex una parte
contra athanasium gesta confecerunt. Libellos eorum nunc per manus
habemus. Cui horum nos credere et conicere conuenit imperator
his qui primitus dampnauerunt. et ueniam deum poposcerunt. an eis
qui adhuc hec accusare contendant. EPICLETUS. EPIS-
COPUS. O imperator. Non fidei causa hodie. neque iudiciorum ec-
clesiasticorum sermonem facit: sed ut apud senatores in romana con-
stitutus urbe gloriatur. quasi superauerit principem. IMPERA-
TOR. Quota pars es totius orbis: quam tu solus hominum uedicas
nequandissimum. et orbis terrarum pacem ecclesiarum dissoluis. LI-
BERTUS. Non eo quod ego sum solus fidei causa minuitur. Nam
et antiquitus soli tres reperiuntur resistentes precepto regis. E-
USEBIUS. EPIROCLIDUS. imperatorem nostrum nabugodo-
nos fecisti. LIBERTUS. Non. Sed ita irrationabiliter adiu-
dicandus est homo qui non est examinatus. Hec ego peto primitus
generalem proferri subscriptionem confirmantem fidem in nicea pla-
tam. Ut ita reuocatis ab exilio fratribus nostris. et in locis pro-
prijs restitutus: si hi qui turbas pariunt ecclesiis uisi fuerint

apostolice fidei cōsentire. tunc apud alexandriā conuenientes
oēs. vbi et accusatus et accusatores sint. et defensor eorū: exa
minata causa possim⁹ pferre sniaz. **EPICETVS. EPIS**
COPVS. Sed cursus public⁹ nō sufficit subuedui eiscopozū
LIBERVS. Ecclesiastice cause publico cursu nō egent. Ec
clesie namq; sufficiunt vsq; ad mare pducere suos epi scopos.
IMPERATOR. Que dudū susceperunt formam solui non pōnt
Plurimoz nāq; eiscopoz debz valere sententia. Tu solus es
qui amicicias illius scelerati defendis. **LIBERVS** impator
Nūq; audiui⁹ absente accusatore iudicem eius scelera pro
ferentem. nisi quia ppria videntur hec odia. **IMPERATOR**
Omibus equidem nocuit in cōmunionē: nulli tñ ita sicut michi
Cui dum non sufficeret interitus fratris mei maioris: neq; be
ate memorie cōstantē cessauit in meis inimicijs frequenter i
pellere. nisi nos maiori mansuetudine detenti ipellentis momē
ta tēperassemus. Nulla itaq; michi victoria est. neq; cōtra mag
nentiū vel siluanum: nisi illum scelestum ab ecclesiasticis rebz
expulero. **LIBERVS.** Noli p epi scopos vindicare tuas in
imicicias. Manus enim ecclesiasticoz ad sanctificandū vacare
debent. Quapropter si tibi videtur: iube vocari ad loca ppria
sacerdotes. et si cōcordes apparuerint ei quem nos in presenti
defēdimus scdm fidem orthodoxam in nicena synodo cōstitutā
tunc cōuenientes prouidebunt pro mundi pace. Et homo qui
qui non peccauit non reprobetur iniuste. **IMPERATOR.**
Unum est quod queritur. Volo enim te āplectentem ecclesiasti
cam cōmunionem romā denuo destinare. Et ppter ea concordā
paci: et subscribens romam reuertere. **LIBERVS.** Rome iā
fratribus valedixi. Maiores enim sunt ecclesiastice sanāiones
q̄ romane habitatio ciuitatis. **IMPERATOR.** Ergo triū
dierū spatium ad deliberandum habes. Si vis subscribere: ro
mam reuertere. aut certe cogita in quem vis deportari locum.

LIBERIOS. Spatium trium dierum rationem nequaquam mutare potest. Quapropter ubi vis dirige me.

Exulatio liberij pape.

Imperator autem post duos dies examinato liberio. et nequaquam a suo proposito reuocato: iussit eum in heria thracie exilio deportari. Egredienti liberio imperator ad expensas quingentos solidos destinavit. Tunc liberio deferenti dixit. Vade. da eos imperatori opus enim habet suis militibus erogare. Similiter et augusta tantos ei direxit. Liberio dixit. Redde hec imperatori. Opus enim habet hec ad expensas militum suorum. Si autem imperator hec non habet opus: det eos auxentio et epicteto. Illi enim opus hec habent. Dumque ab eis nichil accepisset: eusebius eunuchus obtulit ei et alios solidos. Cui liberius. Totius orbis ecclesias desolasti: et tamquam dampnato michi hec affers? Vade. prius esse imbuere christianus. His gestis post tres dies nichil accipiens missus exilio est.

Reuocatio eius ab exilio.

Veritatis itaque propugnator et victor. arrianeque falsitatis iteretorum thraciam sicut iussus fuerat usque pervenit. Duobusque tractibus annis constantino romam venit. Proceps vero senatorumque coniuges rogabant viros suos ut constantio supplicarent quatinus pastorem gregibus restitueret. Pliebant enim quia nisi flecterent animum principis: eos ipse relinquerent. et ad pastorem illum maximum properarent. At illi dixerunt. Nos furorem principis formidamus nec forte aliquam veniam promeremur: Sed vobis rogantibus magis forsitan parcat. et unum alterum. aut preces suscipiet. aut si flecti nequiverit: sine aliqua iniuria vos dimittet. Hoc consilium mulieres ille laudibus maximis proferende precipientes: cum ornatu solito adierunt imperatorem. quatinus ex veste sublimi eas et nobiles arbitratu reverentiam eis haberet et proceret. Advuentes enim principem tali voce clamabant. Misere tate civitati pastoris prudentiam non habenti. que luporum patris insidias: At ille respondit

non egere pastore alio ciuitatē: eē nāq̄ pontificē qui eoz curā
 h̄ret. **P**ost magnū nāq̄ liberiū quidā dyaconoz ei⁹ felix noīe
 fuerat ordinat⁹. Is expositā in nicea fidē incōcussē seruauit: sed
 corruptozib⁹ ei⁹ sine discretioē cōmunicabat. **N**ull⁹ tñ h̄itantiū
 rome in basilicā īgressus ē cū ille int⁹ astaret. **H**oc autē etiā ma
 trone ille imperatori dixerunt. **Q**ua gratia flexus p̄cepit illū
 inter omnes egregium reuocari: et vt vterq̄ ecclesiam guber
 naret cōmuniter. **H**is ergo litteris in circēsi spectaculo relectis
 popul⁹ clamabat. iustā principis esse sn̄iam. **U**t sicut dupliciter
 coloribus diuisi sunt spectatores: sic oporteret alter⁹ his, alter⁹
 alijs p̄sidere. **C**ū ergo primitus principis litteris sic fauissent:
 postea cōmoti cōmuni voce clamauerunt. **V**n⁹ deus. vñ⁹ cristus
 vnus ep̄s. **I**psas enim voces. et ego iustum ponere iudicauī.
Post has vero cristo amabilis populi pias et iusticia exorna
 tas voces. sanctissimus quidem liberi⁹ est reuersus: felix autē
 recedens habitauit aliam ciuitatem.

Constantij imperatoris et liberi⁹ pape pro defensiōe athanasij
 alexandrie episcopi. **D**ialogus e greco in latinum per **C**assio
 dozum senatozem romanum translatus **E**xplicit feliciter.

